

باسمه تعالی

جزوه سؤالات درس به درس دین و زندگی (۲)، پایه یازدهم، بر اساس چاپ ۹۷

طراح: قاسم مندوانی، دبیر معارف اسلامی و فلسفه و منطق شهرستان شادگان

ردیف	درس اول: «هدایت الهی»	صفحه
۱	«آب، هوا، غذا و پوشاک»؛ یک دسته نیازهای طبیعی و غریزی هستند که انسان همچون سایر موجودات زنده، در زندگی به آنها نیاز دارد . درست ☒ نادرست ☐	۱۳
۲	خداوند، پاسخ به نیازهای «طبیعی» و «غریزی» را در کجا آماده کرده است؟ با ذکر مثال توضیح دهید. پاسخ: در جهان خلقت، البته قدرت آگاه شدن از آنها را نیز به انسان نشان داده است. مثال (۱): در وقت نیاز به آب و غذا، احساس تشنگی و گرسنگی می کند و سراغ آب و غذا می رود. مثال (۲): هنگام سرما و گرما، از مصالح موجود در طبیعت بهره می برد و برای خود لباس، پوشاک و مسکن تهیه می کند.	۱۳
۳	آیا نیازهای انسان، منحصر به نیازهای «طبیعی» و «غریزی» او می شود؟ توضیح دهید. پاسخ: خیر، زمانی که انسان اندکی از سطح زندگی روزمره فراتر رود و در افق بالاتری بیندیشد، خود را با نیازهایی مهم تر رو به رو می بیند؛ نیازهایی که برآمده از سرمایه های ویژه ای است که خداوند به وی عطا کرده است و پاسخ صحیح به این نیازهای اساسی است که سعادت انسان را تضمین می کند. این نیازها، به تدریج به دل مشغولی، دغدغه و بالاخره به سوال هایی تبدیل می شوند که تا پاسخ آنها را نیابد، آرام نمی گیرد.	۱۳
۴	نیازهای برتر انسان را بنویسید. (۳ مورد) پاسخ: ۱- شناخت هدف زندگی ۲- درک آینده خویش ۳- [کشف راه درست زندگی] یا [چگونه زیستن]	۱۳
۵	از نیازهای برتر انسان، «شناخت هدف زندگی» را توضیح دهید. پاسخ: انسان می خواهد بداند «برای چه زندگی می کند؟» و کدام هدف است که می تواند با اطمینان خاطر زندگی اش را صرف آن نماید؟ او می داند که اگر هدفی حقیقی خود را نشناسد یا در شناخت آن دچار خطا شود، عمر خود را از دست داده است.	۱۳
۶	دعای امام سجاده (ع) که در آن می فرماید: «خدا یا! ایام زندگانی مرا به آن چیزی اختصاص بده که مرا برای آن آفریده ای» با کدام یک از نیازهای برتر انسان، «ارتباط» دارد؟ (۱) شناخت هدف زندگی ☒ (۲) درک آینده خویش ☐ (۳) کشف راه درست زندگی ☐	۱۳
۷	در نیاز برتر «درک آینده خویش»، کدام سؤالات برای انسان مطرح می شوند؟ بنویسید. پاسخ: «آینده او چگونه است؟» / «آیا زندگی او با مرگ تمام می شود یا دفتر حیات او به شکل دیگری گشوده می گردد؟» / «اگر حیات، به شکل دیگری ادامه می یابد و انسان زندگی ابدی را پس از مرگ آغاز خواهد کرد، نحوه زندگی او پس از مرگ چگونه است؟» / «زاد و توشه سفر به جهان دیگر چیست؟» / «خوشبختی وی در آن سرا، در گرو انجام چه کارهایی است؟»	۱۳

۸	ایات زیر، با کدام یک از نیازهای برتر انسان «ارتباط» دارند؟ روزها هر من است و همه شب منم که چرا غافل از اصول دل فروشتم از کجا آمده ام آمدنم بهره بود به کجا میروم کفر نمیدر و طعم پاسخ: درک آینده خویش	۱۳
۹	چرا «کشف راه درست زندگی» یا «چگونه زیستن» دغدغه‌ای جدی برای انسان است؟ پاسخ: زیرا ارتباط دقیقی با دو نیاز قبلی؛ «شناخت هدف زندگی» و «درک آینده خویش» دارد، همچنین انسان فقط یک بار به دنیا می‌آید و یک بار زندگی در دنیا را تجربه می‌کند. بنابراین، در این فرصت تکرار نشدنی باید از بین همه راه‌هایی که پیش روی اوست، راهی را برای زندگی انتخاب کند که به آن مطمئن باشد تا بتواند با بهره‌مندی از سرمایه‌های خدادادی به هدف خلقت برسد	۱۴
۱۰	پاسخ به نیازهای برتر، باید حداقل چند ویژگی داشته باشد؟ بنویسید. پاسخ: «دو ویژگی»؛ (۱) کاملاً درست و قابل اعتماد باشد. (۲) همه جانبه باشد.	۱۴
۱۱	چرا پاسخ‌هایی که به نیازهای برتر می‌دهیم، باید «کاملاً درست و قابل اعتماد» باشد؟ پاسخ: زیرا هر پاسخ احتمالی و مشکوک نیازمند تجربه و آزمون است، در حالی که عمر محدود آدمی برای چنین تجربه‌ای کافی نیست، به خصوص که راه‌های پیشنهادی هم بسیار زیاد و گوناگون اند.	۱۴
۱۲	چرا پاسخ‌هایی که به نیازهای برتر می‌دهیم باید «همه‌جانبه» باشد؟ پاسخ: زیرا ابعاد جسمی و روحی، فردی و اجتماعی و دنیوی و اخروی انسان، پیوند و ارتباط کامل و هماهنگی با هم دارند و نمی‌توان برای هر بُعدی، جداگانه برنامه‌ریزی کرد.	۱۴
۱۳	با توجه به ویژگی‌های دوگانه نیازهای برتر، یعنی «کاملاً درست و قابل اعتماد» و «همه‌جانبه» بودن؛ بنویسید چه کسی می‌تواند پاسخ صحیحی به این سؤال‌ها بدهد؟ کسی که؛ (۱) آگاهی کاملی از خلقت انسان، جایگاه او در نظام هستی، ابعاد دقیق و ظریف روحی و جسمی و فردی و نیز فردی و اجتماعی داشته باشد. (۲) همچنین؛ بداند که انسان‌ها، پس از مرگ، چه سرنوشتی دارند و چه عاقبتی در انتظار آن‌هاست.	۱۴
۱۴	خداوند هر دسته از مخلوقات را متناسب با ویژگی‌هایی که در وجودشان قرار داده است، هدایت می‌کند. درست ☒ نادرست ☐	۱۵
۱۵	دو مورد از ویژگی‌های انسان، که سبب تمایز او از سایر موجودات می‌شود را بنویسید. پاسخ: (۱) توانایی تعقل و تفکر (۲) قدرت اختیار و انتخاب	۱۵
۱۶	چه زمانی انسان، کاری را انجام می‌دهد؟ پاسخ: انسان، ابتدا درباره هر کاری «تفکر» می‌کند، اگر تشخیص داد که آن کار مفید است و او را به هدفش می‌رساند، آن را «انتخاب» و انجام می‌دهد. (تفکر + تشخیص + انتخاب = انجام)	۱۵
۱۷	شیوه هدایت انسان توسط خداوند، چگونه است؟ توضیح دهید. پاسخ: هدایت خداوند، از مسیر دو ویژگی «تفکر» و «انتخاب» انسان می‌گذرد؛ یعنی خداوند برنامه هدایت وی را که در برگرفته پاسخ به سؤالات برتر و بنیادین است، از طریق «پیامبران» می‌فرستد تا انسان‌ها با «تفکر» در این برنامه و پی‌بردن به ویژگی‌ها و امتیازات آن، با «اختیار خود» این برنامه را انتخاب کند و در زندگی به کار بندد و به «هدفی» که خداوند در خلقت او قرار داده است، برسد.	۱۵

۱۵	انسان با استفاده از کدام سرمایه الهی، در پیام الهی تفکر می کند و چگونه می تواند راه صحیح زندگی را بیابد و پیش برود؟ پاسخ: «عقل» - «با کسب معرفت و تشخیص باید ها و نبایدها».	۱۸
۱۶	در حدیث امام کاظم (ع) که خطاب به شاگرد برجسته خود هشام بن حکم است، تأمل کنید و به سؤالات داده شده پاسخ دهید: «ای هشام! خداوند رسولاتش را به سوی بندگان فرستاد، جز برای آن که در پیام الهی تعقل کنند. کسانی این پیام را بهتر می پذیرند که از معرفت برتری برخوردار باشند و آنان که در تعقل و تفکر برترند، نسبت به فرمان های الهی داناترند و آن کس که عقلش کامل تر است، رتبه اش در دنیا و آخرت بالاتر است.» ۱- علت ارسال رسولان توسط خداوند، چه چیزی بیان شده است؟ پاسخ: «فقط برای آن بود که بندگان، در پیام الهی تعقل کنند.» ۲- چه کسانی پیام الهی را بهتر می پذیرند؟ پاسخ: «کسانی که از معرفت برتری برخوردار باشند.» ۳- چه کسانی نسبت به فرمان های الهی، «داناتر» اند؟ پاسخ: «کسانی که در تعقل و تفکر برترند.» ۴- چه کسی رتبه اش در دنیا و آخرت، «بالاتر» است؟ پاسخ: «آن کس که عقلش کامل تر است.»	۱۹
۱۶	آیه، با کنار هم قرار گرفتن «عقل» و «وحی» می توان به پاسخ سؤال های اساسی دست یافت؟ توضیح دهید. پاسخ: «بلی»؛ البته انسان، به علت دارا بودن «اختیار» می تواند راه های دیگری را نیز برگزیند. اما چون هر برنامه دیگری، غیر از برنامه خداوند نمی تواند پاسخ درستی به آن نیازها بدهد، انسان زیان خواهد کرد و با دست خالی به دیار آخرت خواهد شتافت.	۲۰

باسمه تعالی

جزوه سؤالات درس به درس دین و زندگی (۲)، پایه یازدهم، بر اساس چاپ ۹۷

طراح: قاسم مندوانی، سرگروه معارف اسلامی و فلسفه و منطق شهرستان شادگان

ردیف	درس دوم: «تداوم هدایت»	صفحه
۱	«دین» به چه معناست؟ پاسخ: به معنای «راه» و «روش» است.	۲۳
۲	راه و روشی که خداوند برای زندگی انسان‌ها برگزیده، همان «.....» است. پاسخ: «دین اسلام»	۲۳
۳	بر اساس آیات قرآن کریم، خداوند چند دین برای انسان‌ها فرستاده است؟ توضیح دهید. پاسخ: «یک دین» فرستاده و به همه پیامبران فرمان داده است تا «همان دین را در میان مردم تبلیغ کنند» و «راه تفرقه در پیش نگیرند». انبیاء هم، این فرمان الهی را اطاعت کرده و مأموریت خود را انجام داده‌اند.	۲۳
۴	«فطرت» به چه معناست و وقتی که از فطرت انسان سخن می‌گوییم، منظور چیست؟ پاسخ: به معنای «نوع خاص آفرینش» است. – منظور «آفرینش خاص انسان و ویژگی‌هایی است که خداوند در اصل آفرینش وی قرار داده است و انسان‌ها با این ویژگی‌ها خاص، شناخته می‌شوند.»	۲۴
۵	از ابتدای آفرینش انسان تا کنون اقوام مختلفی که روی زمین زندگی کرده‌اند، در کدام یک از موارد زیر مشترک‌اند؟ (۱) آداب و رسوم ☐ (۲) زبان ☐ (۳) نژاد ☐ (۴) ویژگی‌های فطری ☒	۲۴
۶	چهار مورد از ویژگی‌های فطری مشترک میان همه انسان‌ها را بنویسید. پاسخ: (۱) از سرمایه تفکر و قدرت اختیار برخوردارند. (۲) فضیلت‌های اخلاقی مانند عدالت و خیرخواهی را دوست دارند و از دلائل اخلاقی مانند ظلم، حسادت و دروغ بیزارند. (۳) به دنبال زیبایی‌ها، خوبی‌ها و کمالات نامحدودند. (۴) از فنا و نابودی گریزان و در جست‌وجوی زندگی جاودانه هستند.	۲۴
۷	چرا خداوند، – به سبب ویژگی‌های فطری مشترک میان انسان‌ها – یک برنامه کلی به آن‌ها ارزانی داشته است؟ پاسخ: تا آنان را به هدف مشترکی که در خلقتشان قرار داده است، برساند.	۲۴
۸	برنامه کلی‌ای (فطری مشترک) که خداوند به انسان ارزانی داشته تا آنان را به هدف مشترکی که در خلقتشان قرار داده است، برساند؛ چه نام دارد و به چه معناست؟ پاسخ: «اسلام» – به معنای «تسلیم بودن در برابر خداوند» است.	۲۴
۹	در برنامه فطری الهی، از انسان خواسته می‌شود تا با اندیشه در «خود» و «جهان هستی» به چه چیزی دست یابد؟ پاسخ: «ایمان قلبی».	۲۴
۱۰	چهار مورد از ویژگی‌های فطری‌ای که اسلام از انسان خواسته تا به آن‌ها «ایمان قلبی» داشته باشد را بنویسید. پاسخ: (۱) خدای یگانه و دوری از شرک (۲) فرستادگان الهی و راهنمایان دین (۳) سرای آخرت، پاداش و حسابرسی عادلانه (۴) عادلانه بودن نظام هستی	۲۴

۲۵	۱۱	پیامبران در حیطة «عمل» از انسان می‌خواهند با ایمانی که کسب کرده است، در چه زمینه‌هایی تلاش نماید؟ پاسخ: ۱) با انجام واجبات و ترک حرام‌های آن، خداوند را عبادت و بندگی کند. ۲) جامعه‌ای دینی بر اساس عدالت بنا نماید. ۳) فضایل اخلاقی مانند عفت، راستگویی و امانت‌داری را کسب نماید و از رذائل اخلاقی مانند ظلم، نفاق و دروغ و ریا دوری کند.
۲۵	۱۲	محتوای اصلی دعوت پیامبران، «.....» است و همه آن‌ها آورنده «.....» بوده‌اند. پاسخ: «یکسان» - «یک دین»
۲۵	۱۳	تعالیم انبیاء در چه زمینه‌هایی «تفاوت» دارند؟ با ذکر مثال توضیح دهید. پاسخ: در «برخی احکام فرعی»، متناسب با زمان و سطح آگاهی مردم و نیازهای هر دوره، تفاوت‌هایی با یکدیگر داشته‌است. مثلاً همه پیامبران، امت‌های خود را به «نماز» دعوت کرده‌اند، اما در «شکل» و «تعداد» آن تفاوت‌هایی بوده است، البته این قبیل تفاوت در اصل دین نشده است.
۲۵	۱۴	علل فرستادن پیامبران متعدد را فقط نام ببرید. پاسخ: الف) استمرار و پیوستگی در دعوت ب) رشد تدریجی سطح فکر مردم ج) تحریف تعلیمات پیامبر پیشین
۲۵	۱۵	لازمه ماندگاری یک پیام چیست؟ پاسخ: «تبلیغ دائمی و مستمر آن است».
۲۵	۱۶	استمرار و پیوستگی (تداوم) در دعوت پیامبران، سبب چه نتایجی شد؟ پاسخ: سبب شد تا: ۱) تعالیم الهی جزء سبک زندگی و آداب و فرهنگ مردم شود. ۲) دشمنان دین نتوانند آن را به راحتی کنار بگذارند.
۲۵	۱۷	از علل آمدن پیامبران متعدد، «استمرار و پیوستگی در دعوت» را شرح دهید. پاسخ: لازمه ماندگاری یک پیام، تبلیغ دائمی و مستمر آن است. پیامبران الهی، با «ایمان استوار» و «تلاش بی‌مانند» در طول زمان‌های مختلف، دین الهی را تبلیغ می‌کردند. انسان سختی‌ها را تحمل می‌کردند تا خداپرستی، عدالت طلبی و کرامت‌های اخلاقی میان انسان‌ها جاودان بماند و گسترش یابد و شرک و ظلم و رذائل اخلاقی از بین برود. این تداوم سبب شد تا تعالیم الهی جزء سبک زندگی و آداب و فرهنگ مردم شود و دشمنان دین، نتوانند آن را به راحتی کنار بگذارند.
۲۵	۱۸	رشد تدریجی فکر و اندیشه و امور مربوط به آن، مانند «دانش و فرهنگ» از علل فرستادن پیامبران متعدد است. درست ☒ نادرست ☐
۲۵	۱۹	چرا لازم بود در هر عصر و دوره‌ای پیامبران جدیدی «مبعوث» شوند؟ پاسخ: تا همان اصول ثابت دین الهی را در حد فهم و اندیشه انسان‌های دوران خود بیان کنند و متناسب با درک آنان سخن گویند.
۲۵	۲۰	هر پیامبری که مبعوث می‌شد، درباره چه موضوعاتی سخن می‌گفت؟ (۴ مورد ذکر کنید) پاسخ: درباره توحید، معاد، عدالت، عبادت خداوند و مانند آن. [البته، در سطح فهم و درک مردم زمان خود بوده است].

۲۱	هر کدام از موارد زیر، به کدام یک از علل آمدن پیامبران متعدد اشاره دارند؟ بنویسید. الف) متناسب درک مردم سخن گفتن پیامبران و اصول ثابت دین را در خور فهم آنان بیان کردن ب) ناتوان ماندن دشمنان در کنار گذاشتن دین الهی پاسخ: الف) رشد تدریجی سطح فکر مردم ب) استمرار و پیوستگی در دعوت	۲۵
۲۲	حدیث شریف پیامبر اکرم (ص): «إِنَّا مَعَاشِرَ الْأَنْبِيَاءِ أُمِرْنَا أَنْ نُكَلِّمَ النَّاسَ عَلَى قَدْرِ عُقُولِهِمْ» به کدام یک از علل آمدن پیامبران متعدد اشاره دارد؟ پاسخ: «رشد تدریجی سطح فکر مردم».	۲۵
۲۳	به چه علت، تعلیمات انبیاء به تدریج فراموش می شد یا به گونه ای تغییر می یافت که با اصل آن «مغاوت» می شد؟ پاسخ: به علت؛ ۱- ابتدایی بودن سطح فرهنگ و زندگی اجتماعی مردم ۲- عدم توسعه کتابت.	۲۵
۲۴	به چه علت، پیامبران بعدی می آمدند و تعلیمات اصیل و صحیح پیامبران قبل از خود را بار دیگر به مردم ابلاغ می کردند؟ پاسخ: به علت این که تعلیمات پیامبران به تدریج «فراموش» می شد یا به گونه ای «تغییر» می یافت.	۲۵
۲۵	عوامل ختم نبوت را فقط نام ببرید. پاسخ: ۱) آمادگی جامعه بشری برای دریافت برنامه کامل زندگی. ۲) حفظ قرآن کریم از تحریف. ۳) وجود امام معصوم پس از پیامبر اکرم (ص). ۴) پویایی و روز آمدبودن [به روز بودن] دین اسلام.	۲۹
۲۶	چرا تعیین زمان ختم نبوت، فقط با «خداوند» است؟ پاسخ: زیرا اوست که دقیقاً می داند عوامل ختم نبوت فراهم شده یانه. مثلاً یکی از عوامل بی نیازی از آمدن پیامبر جدید، «حفظ کتاب آسمانی از تحریف» و «وجود آن در میان مردم» است. اما تشخیص این که در چه زمانی مردم به مرحله ای می رسند که می توانند کتاب آسمانی خود را حفظ کنند، در توانایی انسان نیست و «فقط خداوند» از چنین علمی برخوردار است. بنابراین، با توجه به اعلام ختم نبوت در زمان حضرت محمد (ص)، در می یابیم که عوامل بی نیازی از پیامبر جدید فراهم بوده است.	۲۹
۲۷	از عوامل ختم نبوت، «آمادگی جامعه بشری برای دریافت برنامه کامل زندگی است» آن را شرح دهید. پاسخ: پایین بودن سطح درک انسان ها و عدم توانایی آنان در گرفتن برنامه کامل زندگی، از عوامل تجدید نبوت ها بود. در عصر نزول قرآن، با این که مردم حجاز سطح فرهنگی پایینی داشتند، اما آمادگی فکری و فرهنگی جوامع مختلف به میزانی بود که می توانست کامل ترین برنامه زندگی را دریافت و حفظ کند و به کمک آن، پاسخ نیازهای فردی و اجتماعی خود را به دست آورد. به همین جهت می بینیم که با ورود اسلام به سرزمین های دیگری مانند: «عراق، مصر و شام و ایران» نهضت علمی و فرهنگی بزرگی آغاز شد و دانشمندان و عالمان فراوانی ظهور کردند.	۲۹

۲۸	به چه جهت، کتاب قرآن کریم نیازی به تصحیح ندارد و جاودانه باقی خواهد ماند؟ از عوامل ختم نبوت، «حفظ قرآن کریم از تحریف است» آن را توضیح دهید. پاسخ: در پرتو عنایت الهی و با اهتمامی که پیامبر اکرم (ص) داشت و با تلاش و کوشش مسلمانان در جمع آوری و حفظ قرآن، این کتاب دچار تحریف نشد و هیچ کلمه‌ای بر آن افزوده یا از آن کم نگردید. به همین جهت این کتاب، نیازی به تصحیح ندارد و جاودانه باقی خواهد ماند.	۲۹
۲۹	تعیین امام معصوم از طرف خداوند، سبب چه نتایجی شد؟ پاسخ: (۱) مسئولیت‌های پیامبر (ص)، به جز «دریافت وحی» ادامه یابد. (۲) جامعه کمبودی از جهت رهبری و هدایت نداشته باشد.	۲۹
۳۰	چه دینی می‌تواند برای همیشه «جاودانه» و «ماندگار» باشد؟ پاسخ: دینی که بتواند به همه سؤال‌ها و نیازهای انسان‌ها در همه مکان‌ها و زمان‌ها پاسخ دهد. «دین اسلام»، ویژگی‌هایی دارد که می‌تواند پاسخ‌گوی نیازهای بشر در دوره‌های مختلف باشد.	۲۹
۳۱	دو مورد از ویژگی‌هایی که سبب پویایی و روز آمدن بودن دین اسلام هستند را نام ببرید. پاسخ: «دو دسته»: (۱) توجه به نیازهای متغیر، در عین توجه به نیازهای ثابت. (۲) وجود قوانین تنظیم کننده.	۲۹
۳۲	انسان در زندگی «فردی» و «اجتماعی» خود، چند دسته نیاز دارد؟ آن‌ها را نام برده، با هم مقایسه نمایید. پاسخ: (۱) نیازهای ثابت (۲) نیازهای متغیر. «نیازهای ثابت»: مانند نیاز به امنیت، عدالت، داد و ستد با دیگران، ازدواج و تشکیل خانواده، تعلیم و تربیت و حکومت. این نیازها، همواره برای بشر وجود داشته است و از بین نمی‌روند. دین اسلام نیز برای تأمین هر کدام از این نیازها، قوانین ثابت و مشخصی دارد. دسته دیگر، «نیازهای متغیر» هستند که از درون نیازهای «ثابت» پدید می‌آیند؛ یعنی، انسانها با گذشت زمان برای پاسخگویی به نیازهای ثابت خود، از روشها و شیوه‌های مختلف و متغیری استفاده می‌کنند. مثلاً داد و ستد، یک نیاز «ثابت» است اما شیوه آن ممکن است در هر زمان تغییر کند. مثلاً یک زمانی، «کالا را با کالا» عوض می‌کردند زمانی دیگر، به جای کالا، «سکه» می‌گرفتند، بعدها «پول اعتباری» یعنی «اسکناس» به بازار آمد و امروزه قراردادهای بانکی، معامله‌ها را تنظیم می‌کنند.	۲۹ و ۳۰
۳۳	از ویژگی‌هایی که سبب پویایی و روز آمدن بودن دین اسلام است، «وجود قوانین تنظیم کننده» را توضیح دهید. پاسخ: در اسلام دسته‌ای از قواعد و قوانین وجود دارد که به مقررات اسلامی خاصیت انطباق و تحرک داده است. این قواعد بر همه احکام و مقررات اسلامی تسلط دارند و مانند بازرسان عالی، احکام و مقررات را تحت نظر قرار می‌دهند و کنترل می‌کنند. به طور مثال، پیامبر اکرم (ص) فرموده است: «لا ضرر ولا ضرار فی الاسلام؛ اسلام، با ضرر دیدن و ضرر رساندن مخالف است. این سخن، به صورت یک قاعده [قانون] درآمده و بسیاری از مقررات اسلامی را کنترل می‌کند. مثلاً روزه ماه رمضان بر هر مکلفی واجب است، اما اگر این روزه، برای شخصی ضرر داشته باشد، بر او «حرام» می‌شود.	۳۰
۳۴	چرا دیگر نیازی به آمدن پیامبر جدید، نیست؟ پاسخ: به دلیل: (۱) تحقق عوامل ختم نبوت [که در سوال ۲۵ گفته شد]. (۲) آخرین پیامبر، کامل‌ترین و شایسته‌ترین برنامه را برای هدایت تمامی انسان‌ها، در همه زمان‌ها به مردم معرفی نمود.	۳۰

۳۵	— خداوند، فقط یک دین و یک راه را برای هدایت انسان‌ها فرستاده است که از آن به «.....» تعبیر می‌شود. پاسخ: اسلام — هر یک از پیامبران، دین الهی واحد را در خور فهم و اندیشه انسان‌های دوران خود بیان کرده‌اند. غلط ☐ صحیح ☒	۳۱
۳۶	آمدن پیامبر جدید و آوردن کتاب جدید، نشانگر چه چیزی است؟ پاسخ: این که «بخشی» از تعلیمات پیامبر قبلی، اکنون نمی‌تواند پاسخ‌گوی نیازهای مردم باشد.	۳۱
۳۷	هر پیامبری که می‌آمد، به آمدن پیامبر بعدی «.....» می‌داد و بر «.....» از او تأکید می‌کرد. پاسخ: «بشارت» — «پیروی».	۳۱
۳۸	وجود «دو یا چند دین» در یک زمان، نشانگر چه بود؟ پاسخ: این که پیروان پیامبر قبلی به آخرین پیامبر، ایمان نیاورده‌اند و این کار به معنای «سرپیچی از فرمان خدا» و «عدم پیروی از پیامبران گذشته» است.	۳۱
۳۹	امروزه تنها کتاب آسمانی که تحریف نشده، کدام است؟ توضیح دهید. پاسخ: امروزه به جز قرآن کریم، هیچ کتاب آسمانی دیگری وجود ندارد که بتوان گفت محتوای آن به طور کامل از جانب خداست و انسان‌ها آن را کم و زیاد نکرده‌اند و با اطمینان خاطر بتوان از آن پیروی کرد. بنابراین، تنها دینی که می‌تواند مردم را به رستگاری دنیا و آخرت برساند، اسلام است.	۳۱
۴۰	باتوجه به آیه شریفه: «وَمَنْ يَبْتَغِ غَيْرَ الْإِسْلَامِ دِينًا فَلَنْ يُقْبَلَ مِنْهُ وَهُوَ فِي الْآخِرَةِ مِنَ الْخَاسِرِينَ» به سؤالات داده شده، پاسخ دهید: ۱— «اسلام» در این آیه، به کدام معناست؟ پاسخ: «به معنای خاص آن؛ یعنی دین آخرین پیامبر [دین حضرت محمد (ص)] است.» ۲— چرا اگر کسی غیر از اسلام پیروی کند، در آخرت از او پذیرفته نخواهد شد؟ پاسخ: زیرا ادیان پیامبران دیگر تحریف شده‌اند و تنها دینی که تحریف نشده و نمی‌شود، دین رسول خدا (ص) است. ۳— اگر کسی از دین اسلام پیروی نکند، در آخرت جزء کدام دسته قرار می‌گیرد؟ پاسخ: «زیان‌کاران». ۴— طبق آیه بالا، آیا ادامه پیروی از دستورات پیامبر قبلی، مورد قبول خداوند است؟ پاسخ: «خیر».	۳۱
۴۱	وقتی خداوند، پیامبر جدیدی برای هدایت مردم می‌فرستد، وظیفه پیروان پیامبر قبل چیست؟ توضیح دهید. پاسخ: برخی تصور می‌کنند، پیامبران مانند فروشندگان کالا هستند که هر کدام برای خود فروشگاه‌های باز کرده و کالای خود را تبلیغ می‌کند و مردم می‌توانند بین آن کالاها یکی را انتخاب نمایند. در صورتی که پیامبران، «مانند معلمان یک مدرسه‌اند که پایه‌های مختلف تحصیلی را به ترتیب تدریس می‌کنند، و هر کدام مطالب سال قبل را تکمیل می‌کنند.» همه آنان، یک برنامه و هدف مشخص را دنبال و همه یکدیگر را تأیید کرده‌اند. بنابراین، اگر کسی به آخرین پیامبر الهی ایمان بیاورد، در واقع به تمام پیامبران سابق نیز ایمان آورده است.	۳۱

باسمه تعالی

جزوه سؤالات درس به درس دین و زندگی (۲)، پایه یازدهم، بر اساس چاپ ۹۷

طراح: قاسم مندوانی، دبیر معارف اسلامی و فلسفه و منطق شهرستان شادگان

ردیف	درس سوم: «معجزه جاویدان»	صفحه
۱	هرگاه پیامبری از سوی خداوند مبعوث می‌شد، برای این که مردم دریابند که وی با خداوند ارتباط دارد و از طرف او مأمور به پیامبری شده است، چه کاری را انجام می‌داد؟ پاسخ: «کارهای خارق العاده‌ای انجام می‌داد که هیچ کس بدون تأیید و اذن خداوند، قادر به انجام آن‌ها نبود.»	۳۷
۲	قرآن کریم، کارهای خارق العاده‌ای که پیامبران از طرف خداوند برای اثبات نبوت خویش انجام می‌دادند چه می‌نامد و اندیشمندان اسلامی، آن را چه می‌نامند؟ پاسخ: «آیت [یعنی، نشانه و علامت نبوت]» - «معجزه».	۳۷
۳	چرا اندیشمندان اسلامی، «آیت» را «معجزه» می‌نامیدند؟ پاسخ: «زیرا عجز و ناتوانی سایر افراد را در انجام این امور، آشکار می‌سازد.» نکته: معجزات پیامبران گذشته، فقط برای مردم آن زمان قابل مشاهده بود و امروز اثری از آن‌ها باقی نمانده است.	۳۷
۴	معجزه آخرین پیامبر الهی که دینش برای تمامی دوران‌ها تا روز قیامت خواهد بود، چگونه باید باشد؟ پاسخ: (۱) مردم زمان خودش به معجزه بودن آن اعتراف کنند و آن را فوق توان بشری بدانند. (۲) آیندگان هم، معجزه بودن آن را تأیید کنند.	۳۷
۵	چرا خداوند، معجزه اصلی پیامبر اکرم (ص) را قرآن کریم قرار داد؟ پاسخ: زیرا معجزه‌ای از جنس «کتاب» است؛ البته کتابی که هیچ کس توان آوردن مانند آن را ندارد.	۳۷
۶	خداوند به کسانی که در الهی بودن قرآن کریم شک دارند، چه پیشنهادی کرده است؟ توضیح دهید. پاسخ: «کتابی همانند آن [قرآن] را بیاورند و برای این که عجز و ناتوانی آن‌ها را نشان دهد، این پیشنهاد را به ده سوره کاهش داده است و برای اثبات نهایت عجز و ناتوانی آنان، پیشنهاد آوردن حتی یک سوره مانند سوره‌های قرآن را هم به آن‌ها داده است.	۳۷
۷	با توجه به آیه شریفه: «أَمْ يَقُولُونَ افْتَرَاهُ قُلْ فَأْتُوا بِسُورَةٍ مِثْلِهِ» به سؤالات زیر پاسخ دهید: ۱- این دعوت به مبارزه را چه می‌گویند؟ پاسخ: «تحدی». ۲- خداوند، در این تحدی به چه چیزی تأکید می‌کند؟ پاسخ: این که هیچ‌گاه، هیچ کس نمی‌تواند در این مبارزه پیروز شود و همانند قرآن را بیاورد.	۳۷
۸	آیه: «قُلْ لِّئِنْ اجْتَمَعَتِ الْإِنْسُ وَالْجِنُّ عَلَى أَنْ يَأْتُوا بِمِثْلِ هَذَا الْقُرْآنِ لَا يَأْتُونَ بِمِثْلِهِ وَلَوْ كَانَ بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ ظَهِيرًا» بر کدام موضوع تأکید می‌کند؟ بنویسید. پاسخ: اگر تمامی انس و جن جمع شوند تا همانند قرآن را بیاورند، نمی‌توانند، هر چند پشتیبان هم باشند. [ناتوانی انس و جن در آوردن همانند قرآن.]	۳۸

۹	آسان‌ترین راه برای غیر الهی نشان دادن اسلام و قرآن کریم، چیست؟ توضیح دهید. پاسخ: آوردن سوره‌های مشابه یکی از سوره‌های این کتاب الهی است. از روزی که قرآن کریم دعوت به مبارزه را اعلام کرده است، بیش از چهارده قرن می‌گذرد و این دعوت همچنان ادامه دارد. مخالفان سر سخت اسلام از همان ابتدای نزول این کتاب الهی، تاکنون در این باره تلاش بسیاری کرده‌اند تا عظمت قرآن را زیر سؤال ببرند، اما نتوانسته‌اند سوره‌ای به اندازه سوره «کوثر» بیاورند که اندیشمندان و متخصصان زمان، برابری آن را با سوره‌ای از قرآن بپذیرند.	۳۸
۱۰	آیا مخالفان غیر الهی بودن قرآن کریم، برای اثبات ادعای خود متن‌هایی ارائه نموده‌اند؟ توضیح دهید. پاسخ: «آری» از گذشته دور تا امروز، مخالفان قرآن کریم متن‌هایی ارائه کرده‌اند که برای افراد «غیرمتخصص» ممکن است بی‌عیب جلوه‌کند، اما تاکنون هیچ یک از این متن‌ها در مراکز علمی و تخصصی، مورد قبول واقع نشده است و همگی به فراموشی سپرده شده‌اند.	۳۸
۱۱	جنبه‌های اعجاز قرآن کریم را فقط نام ببرید. پاسخ: (۱) لفظی (۲) محتوایی	۳۹
۱۲	از جنبه‌های اعجاز قرآن کریم، «اعجاز لفظی» را توضیح دهید. پاسخ: خداوند برای بیان معارف ژرف و عمیق قرآن، زیباترین و مناسب‌ترین کلمات و عبارت‌ها را انتخاب کرده است تا به بهترین وجه، معنای مورد نظر را برساند و دل‌های آماده را به‌سوی حق جذب‌کند. هرکس با زبان عربی آشنا باشد، به محض خواندن قرآن، در می‌یابد که آیات آن با سایر سخن‌ها کاملاً فرق می‌کند و به شیوه‌ای خاص بیان شده است.	۳۹
۱۳	کدام عوامل سبب شده بود که سران مشرکان، مردم را از شنیدن قرآن منع کنند و اگر کسی برای شنیدن قرآن نزد پیامبر (ص) می‌رفت، یا از پشت دیوار خانه آن حضرت، به قرآن خواندن ایشان گوش فرا می‌داد، او را مجازات می‌کردند؟ پاسخ: ساختار زیبا و آهنگ موزون و دلنشین کلمه‌ها و جمله‌ها، شیرینی بیان و رسایی تعبیرات با وجود اختصار.	۴۰
۱۴	زیبایی اعجاز لفظی قرآن کریم سبب چه نتایجی شد؟ پاسخ: سبب نفوذ خارق العاده این کتاب آسمانی در افکار و قلوب در طول تاریخ شده است و بسیاری از مردم به خصوص ادیبان و اندیشمندان تحت تأثیر آن، مسلمان شده‌اند.	۴۰
۱۵	از جنبه‌های اعجاز قرآن کریم، «اعجاز محتوایی» را توضیح دهید. پاسخ: علاوه بر اعجاز «لفظی»، قرآن کریم؛ از نظر محتوا و مطالب آن ویژگی‌هایی دارد که نشان می‌دهد از قلم هیچ اندیشمندی تراوش نکرده است، چه رسد به شخصی که قبل از آن، چیزی ننوشته و آموزشی ندیده است. این جنبه از اعجاز برای کسانی که زبان قرآن را نمی‌دانند و فقط از ترجمه‌ها استفاده می‌کنند نیز قابل فهم و ادراک است.	۴۰
۱۶	چهار مورد از ویژگی‌های اعجاز محتوایی قرآن کریم را فقط نام ببرید. پاسخ: الف) انسجام درونی، در عین نزول تدریجی ب) تأثیر ناپذیری از عقاید دوران جاهلیت ج) جامعیت و همه جانبه بودن د) ذکر نکات علمی بی‌سابقه	۴۰

۴۰	۱۷	از ویژگی‌های اعجاز محتوایی قرآن کریم، «انسجام درونی، در عین نزول تدریجی است» آن را توضیح دهید. پاسخ: می‌دانیم که آثار و نوشته‌های اولیه دانشمندان و متفکران با آثار دوران پختگی آن‌ها متفاوت است. از این رو، دانشمندان معمولاً در نوشته‌های گذشته خود تجدید نظر می‌کنند و اگر بتوانند، کتاب‌های گذشته خود را اصلاح می‌نمایند. با این‌که بیش از شش هزار آیه قرآن کریم در طول ۲۳ سال به تدریج نازل شده و درباره موضوعات متنوع سخن گفته است، نه تنها میان آیات آن، تعارض و ناسازگاری نیست، بلکه آیاتش دقیق‌تر از اعضای یک بدن با یکدیگر هماهنگی دارند و همدیگر را تأیید می‌کنند.
۴۱	۱۸	در هر دوره‌ای از زمان؛ مجموعه‌ای از افکار، عقاید و آداب و رسوم که از آن به «.....» تعبیر می‌شود، مردم را کم و بیش تحت تأثیر قرار می‌دهد. پاسخ: «فرهنگ»
۴۱	۱۹	از ویژگی‌های اعجاز محتوایی قرآن کریم، «تأثیر ناپذیری از عقاید دوران جاهلیت است» آن را توضیح دهید. پاسخ: در هر دوره‌ای از زمان؛ مجموعه‌ای از افکار، عقاید و آداب و رسوم که از آن به «فرهنگ» تعبیر می‌شود، مردم را کم و بیش تحت تأثیر قرار می‌دهد. فرهنگ مردم حجاز، آمیزه‌ای از عقاید نادرست و آداب و رسوم خرافی و شرک آلود بود. با وجود این، قرآن کریم نه تنها از این فرهنگ تأثیر نپذیرفت، بلکه به شدت با آداب جاهلی و رسوم خرافی آن مبارزه کرد و به اصلاح جامعه پرداخت و از موضوع‌هایی همچون «عدالت خواهی»، «علم دوستی»، «معنویت» و «حقوق برابر انسان‌ها» سخن گفته است.
۴۱	۲۰	از ویژگی‌های اعجاز محتوایی قرآن کریم، «جامعیت و همه‌جانبه بودن آن» را توضیح دهید. پاسخ: با وجود این‌که قرآن کریم حدود پانزده قرن پیش نازل شده، در مورد همه مسائل مهم و حیاتی که انسان در هدایت به سوی کمال به آن نیاز دارد، سخن گفته و چیزی را فروگذار نکرده است. این کتاب، فقط از امور معنوی، یا آخرت و رابطه انسان با خدا سخن نمی‌گوید؛ بلکه از زندگی مادی و دنیوی انسان، مسئولیت‌های اجتماعی و رابطه وی با انسان‌های دیگر سخن می‌گوید و برنامه‌ای «جامع و همه‌جانبه» را در اختیارش قرار می‌دهد.
۴۱	۲۱	حدیث امام باقر (ع) که در آن می‌فرماید: «خداوند آن‌چه را که امت تا روز قیامت به آن احتیاج دارد، در کتابش [قرآن] آورده است.» با کدامیک از ویژگی‌های اعجاز محتوایی قرآن کریم «ارتباط» دارد؟ (۱) ذکر نکات علمی بی‌سابقه ☐ (۲) انسجام درونی، در عین نزول تدریجی ☐ (۳) جامعیت و همه‌جانبه بودن ☒ (۴) تأثیر ناپذیری از عقاید دوران جاهلیت ☐
۴۱	۲۲	منظور از «آن‌چه مورد نیاز و احتیاج» در حدیث امام باقر (ع) که می‌فرماید: خداوند آن‌چه را که امت تا روز قیامت به آن احتیاج دارد، در کتابش [قرآن] آورده است، چیست؟ پاسخ: نیازها و احتیاج‌های مربوط به «برنامه زندگی» و «هدایت انسان‌هاست». یعنی، همان نیازهایی که پیامبران به خاطر آن‌ها فرستاده شده‌اند.
۴۱	۲۳	اشاره کردن قرآن به نکات علمی در جامعه‌ای که در آن علم و دانش جایگاهی نداشت، گویای چیست؟ پاسخ: آن است که این کتاب الهی، بسیار فراتر از علم آن روز جامعه سخن گفته و ذکر نکات علمی بی‌سابقه، فقط از کسی ساخته است که آگاه به همه علوم باشد؛ یعنی «خداوند متعال».
۴۲	۲۴	دو مورد از نکات علمی بی‌سابقه که در قرآن کریم ذکر شده‌اند را فقط نام ببرید. پاسخ: (۱) نیروی جاذبه (۲) انبساط جهان

۴۲	از نکات علمی بی‌سابقه که در قرآن کریم ذکر شده، «نیروی جاذبه است» آن را توضیح دهید. پاسخ: در قرن هجدهم میلادی دانشمندان دریافتند که نیرویی عامل حفظ نظم و نگهداری ستارگان و سیارات در مدار خود است؛ نیرویی که آن را «نیروی جاذبه» نام نهادند. اما قرن‌ها قبل از آن، قرآن کریم از وجود این نیرو خبر داد و آن را عامل در هم نرفتن ستارگان در یکدیگر معرفی کرد و فرمود: «خداوند، آسمان‌ها را با ستون‌هایی که برای شما دیدنی نیستند، بر پا داشته است.»	۲۵
۴۲	عبارت قرآنی: «خداوند، آسمان‌ها را با ستون‌هایی که برای شما دیدنی [قابل رؤیت] نیستند بر پا داشته است.» جزء کدام یک از ویژگی‌های محتوایی قرآن کریم و مبین کدام موضوع است؟ (۱) ذکر نکات علمی بی‌سابقه - انبساط جهان ☐ (۲) ذکر نکات علمی بی‌سابقه - نیروی جاذبه ☒ (۳) جامعیت و همه جانبه بودن - انبساط جهان ☐ (۴) جامعیت و همه جانبه بودن - نیروی جاذبه ☐	۲۶
۴۲	یکی از مهم‌ترین کشفیات نجومی انسان در قرن بیستم میلادی، کدام است؟ آن را شرح دهید. پاسخ: «نظریه انبساط جهان» - بر طبق این نظریه، کهکشان‌ها با سرعت فوق‌العاده‌ای در حال حرکت و فاصله گرفتن از یکدیگرند که در نتیجه آن، جهان هستی مدام در حال گسترش و انبساط است. مطلبی که خداوند در قرآن کریم به آن اشاره کرده است: «وَالسَّمَاءُ بَنِينَا هَا يَأْتِدُ وَإِنَّا لَمُوسِعُونَ» و آسمان را با قدرت خود برافراشتیم و همواره آن را وسعت می‌بخشیم.	۲۷
۴۲	یکی از مهم‌ترین کشفیات نجومی انسان در قرن بیستم میلادی، کدام نظریه بوده و کدام آیه، بیانگر آن است؟ (۱) نیروی جاذبه - خداوند، آسمان‌ها را با ستون‌هایی که برای شما دیدنی نیستند، بر پا داشته است ☐ (۲) نیروی جاذبه - و آسمان را با قدرت خود برافراشتیم و همواره، آن را وسعت می‌بخشیم ☐ (۳) انبساط جهان - خداوند، آسمان‌ها را با ستون‌هایی که برای شما دیدنی نیستند، بر پا داشته است ☐ (۴) انبساط جهان - و آسمان را با قدرت خود برافراشتیم و همواره، آن را وسعت می‌بخشیم ☒	۲۸

باسمه تعالی

جزوه سؤالات درس به درس دین و زندگی (۲)، پایه یازدهم، بر اساس چاپ ۹۷

طراح: قاسم مندوانی، دبیر معارف اسلامی و فلسفه و منطق شهرستان شادگان

ردیف	درس چهارم: «مسئولیت‌های پیامبر (ص)»	صفحه
۱	تعلیمات قرآن کریم و سیره رسول خدا (ص) نشان می‌دهد که ایشان به عنوان فرستاده الهی، چند مسئولیت مهم را عهده‌دار بود؟ پاسخ: «سه تا»؛ (۱) دریافت و ابلاغ وحی (۲) تعلیم و تبیین تعالیم قرآن [مرجعیت دینی] (۳) اجرای قوانین الهی با تشکیل حکومت اسلامی [ولایت ظاهری]	۴۹
۲	از مسئولیت‌های مهم پیامبر اکرم (ص)، «دریافت و ابلاغ وحی است» آن را توضیح دهید. پاسخ: رسول خدا (ص)، آیات قرآن کریم را به طور کامل از فرشته وحی دریافت می‌کرد و بدون ذره‌ای کم یا زیاد به مردم می‌رساند. پیامبر اکرم (ص)، این مسئولیت را به طور کامل انجام داد و همه آیات قرآن را برای مردم خواند. همچنین، ایشان نویسندگانی را مأمور نوشتن قرآن نمود. عده زیادی نیز با اشتیاق، آیات قرآن را فرا می‌گرفتند و در سینه خود حفظ و به آن‌ها عمل می‌کردند.	۴۹
۳	عبارت: «ما، ده آیه از قرآن را از پیامبر (ص) فرا می‌گرفتیم و بعد از این که در معنای آن‌ها تفکر می‌کردیم و به آن‌ها عمل می‌نمودیم بار دیگر برای یاد گرفتن آیات بعدی، نزد ایشان می‌رفتیم.» از زبان چه کسی نقل شده است و درباره چیست؟ پاسخ: «عبدالله بن مسعود» - «دریافت وحی به طور کامل توسط پیامبر (ص) و ابلاغ آن بدون کم و کاست به مردم.»	۴۹
۴	نویسندگان قرآن را «.....» وحی و آنان که آیات آن را به خاطر سپرده و حفظ می‌کردند، «.....» آن می‌نامیدند. پاسخ: «کاتبان» - «حافظان»	۴۹
۵	اولکین و برترین کاتب و «حافظ» قرآن کریم، چه کسی بود؟ (۱) عبدالله بن مسعود ☐ (۲) حضرت علی (ع) ☒ (۳) عبدالله بن عباس ☐ (۴) رسول خدا (ص) ☐	۴۹
۶	چرا پیامبر اکرم (ص)، علاوه بر رساندن وحی به مردم «وظیفه تعلیم و تبیین قرآن کریم» را نیز بر عهده داشت؟ پاسخ: تا مردم بتوانند؛ (۱) به معارف بلند این کتاب آسمانی دست یابند. (۲) جزئیات احکام و قوانین آن را بفهمند. (۳) شیوه عمل کردن به آن را بیاموزند.	۴۹
۷	اولکین و معتبرترین مرجع علمی برای فهم عمیق آیات الهی، کدام است؟ پاسخ: «گفتار و رفتار پیامبر اکرم (ص)»	۴۹
۸	مسلمانان با مراجعه به گفتار و رفتار پیامبر اکرم (ص)، به چه چیزی پی می‌برند و چه چیزی را می‌آموزند؟ پاسخ: «به معنای واقعی بسیاری از معارف قرآن، پی می‌برند» و «شیوه انجام دستورات قرآن را می‌آموزند.»	۴۹
۹	چهار مورد از چیزهایی که «کلیات» آن‌ها در قرآن آمده و مطابق گفتار و رفتار رسول خدا (ص) انجام می‌دهیم، بنویسید. پاسخ: ۱- وضو ۲- نماز ۳- روزه ۴- حج	۴۹

۴۹	۱۰	اولین و بزرگترین معلم قرآن کریم، چه کسی است؟ پاسخ: «رسول خدا(ص)»
۵۰	۱۱	از مسئولیت‌های مهم پیامبر اکرم(ص)، «ولایت ظاهری» را توضیح دهید. پاسخ: ولایت به معنای «سرپرستی» و «رهبری» است. پیامبر اکرم(ص)، به محض این که مردم مدینه، اسلام را پذیرفتند به این شهر هجرت کرد و به کمک مردم آن شهر [انصار] و کسانی که از مکه آمده بودند [مهاجرین]، حکومتی را که بر مبنای قوانین اسلام اداره می‌شد، پی‌ریزی نمود.
۵۰	۱۲	طبق روایات متعددی که از معصومین (علیهم السلام) نقل شده است، ایشان؛ اسلام را بر چند پایه استوار دانسته‌اند و از میان آن‌ها مهم‌ترین پایه کدام مورد، شمرده شده است؟ پاسخ: «پنج پایه»؛ (۱) نماز (۲) زکات (۳) روزه (۴) حج (۵) ولایت مهم‌ترین آن‌ها؛ «ولایت»
۵۰	۱۳	دو مورد از ضرورت‌های تشکیل حکومت اسلامی را فقط نام ببرید. پاسخ: الف) اجرای احکام اجتماعی اسلام ب) پذیرش ولایت الهی و نفی حاکمیت طاغوت
۵۰	۱۴	یکی از دلایل تشکیل حکومت اسلامی «ضرورت اجرای احکام اجتماعی اسلام است»، آن را شرح دهید. پاسخ: اسلام یک دین کاملاً اجتماعی است؛ یعنی علاوه بر توجه به «فرد»، به «زندگی اجتماعی» نیز توجه کامل دارد و تا آنجا که مقدور بوده، به برخی احکام فردی، همچون عبادت نیز جنبه اجتماعی داده است؛ مثلاً نماز جماعت را از نماز فردی برتر دانسته است و برای آن، ثواب بیش‌تری قرار داده است.
۵۰	۱۵	یکی از اهداف ارسال پیامبران آن بود که مردم، جامعه‌ای بر پایه «عدل» بنا کنند و روابط مردمی و زندگی اجتماعی خود را بر اساس «قوانین عادلانه» بنا نهند؛ آیا این هدف بزرگ بدون وجود یک نظام حکومتی سالم، میسر است؟ توضیح دهید. پاسخ: خیر، آیا می‌شود که خداوند هدفی را برای ارسال پیامبر خود تعیین کند، ولی ابزار و شیوه رسیدن به آن را نادیده بگیرد؟ همچنین قرآن کریم احکام اجتماعی متعددی دارد؛ مانند «خمس، زکات، حقوق و مسئولیت‌های خانواده و جامعه، امر به معروف، نهی از منکر، مبارزه با ظلم و جهاد با تجاوزگران و ستمکاران» روشن است که اجرای این قوانین، «بدون تشکیل حکومت» امکان‌پذیر نیست.
۵۰	۱۶	از دلایل تشکیل حکومت اسلامی «ضرورت پذیرش ولایت الهی و نفی حاکمیت طاغوت است»، آن را شرح دهید. پاسخ: ولی و سرپرست حقیقی انسان‌ها «خداست» و به همین جهت، فرمانبرداری و اطاعت از دستورهای او و کسانی که خودش معین کرده، «ضروری» و «واجب» است. اجرای هر قانون و پیروی از هر کس، هنگامی صحیح است که به گونه‌ای به قانون الهی و فرمان او باز گردد.
۵۰	۱۷	«طاغوت» را تعریف کنید. پاسخ: «کسانی که به مردم فرمان می‌دهند و قانون‌گذاری می‌کنند، درحالی که فرمان و قانونشان نشئت گرفته از فرمان الهی نیست، «طاغوت» نامیده می‌شوند.
۵۰	۱۸	پذیرش حکومت طاغوت و انجام دستورهای وی بر مسلمانان، چه حکمی دارد؟ (۱) مکروه ☐ (۲) مستحب ☐ (۳) حرام ☒ (۴) واجب ☐
۵۰	۱۹	لازم است در جامعه، چه نوع حکومتی وجود داشته باشد؟ پاسخ: حکومتی که «طاغوتی» نباشد؛ یعنی مورد پذیرش خداوند باشد و دستورات الهی را که در قرآن و روایات آمده است، به اجرا درآورد.

۲۰	«ولایت معنوی» را تعریف کنید. پاسخ: همان، «سرپرستی و رهبری معنوی انسان‌هاست که مرتبه‌ای برتر و بالاتر از ولایت ظاهری شمرده می‌شود.»	۵۲
۲۱	ولایت معنوی رسول خدا (ص) را توضیح دهید. پاسخ: ایشان با انجام وظایف عبودیت و بندگی و در مسیر قرب الهی به مرتبه‌ای از کمال نائل شد که می‌توانست عالم غیب و ماورای طبیعت را مشاهده کند و به اذن الهی، در عالم خلقت تصرف نماید. به طور مثال، به اذن الهی قادر بود بیمار را شفا بخشد، بلایی را از شخص یا جامعه دور نماید و حاجات مردم را در صورتی که صلاح آن‌ها در آن باشد، برآورده سازد.	۵۲
۲۲	به سؤالات زیر که درباره «ولایت و هدایت معنوی» است، پاسخ دهید: ۱- رسول خدا (ص) با استفاده از این ولایت، دل‌های آماده را نیز هدایت می‌کرد. درست ☒ نادرست ☐ ۲- هدایت دل‌های آماده توسط رسول خدا (ص)، از طریق آموزش معمولی و عمومی است. درست ☐ نادرست ☒ ۳- هدایت دل‌های آماده توسط رسول خدا (ص)، از طریق امداد غیبی و الهامات و مانند آن صورت می‌گیرد. درست ☒ نادرست ☐ ۴- میزان بهره‌مندی انسان‌ها از این هدایت، به چه چیزهایی بستگی دارد؟ پاسخ: به درجه «ایمان» و «عمل» آنان بستگی دارد. ۵- هر قدر درجه ایمان و عمل انسان‌ها بالاتر باشد، چه نتیجه‌ای خواهد داشت؟ پاسخ: استعداد و لیاقت دریافت هدایت‌های معنوی را پیش‌تر کسب می‌کند. ۶- نمونه‌ای کامل از این نوع هدایت را می‌توانیم در رفتار چه کسانی ببینیم؟ پاسخ: در رفتار رسول خدا (ص) با حضرت علی (ع)؛ آن حضرت از همان دوران کودکی که تحت تربیت رسول خدا (ص) قرار گرفت، با «استعداد بی‌نظیر» خود، مراتب کمال را در «ایمان» و «عمل» به سرعت پیمود. به همین جهت، علاوه بر تربیت از روش‌های معمولی، از هدایت معنوی رسول خدا (ص) نیز بهره می‌برد.	۵۲ و ۵۳
۲۳	حدیث امام علی (ع) که در آن می‌فرماید: «روزی رسول خدا (ص) هزار باب از علم را به رویم گشود که از هر کدام، هزار باب دیگر گشوده می‌شد.» اشاره به کدام نوع هدایت است و آموزش این علوم از چه طریقی بود؟ پاسخ: «هدایت معنوی» - «از طریق آموختن معمولی نبود، بلکه به صورت الهام بر روح و جان حضرت علی (ع) بوده است.»	۵۳
۲۴	پیامبر، چه زمانی می‌تواند مسئولیت خود را به درستی انجام دهد؟ پاسخ: زمانی که؛ ۱- تحت تأثیر هواهای نفسانی قرار نگیرد. ۲- مرتکب گناه و خطا نگردد.	۵۳
۲۵	مردم، چه زمانی گفته‌ها و هدایت‌های پیامبر را می‌پذیرند؟ پاسخ: زمانی که مطمئن باشند که او هیچ‌گاه مرتکب گناه و اشتباه نمی‌شود.	۵۳
۲۶	اگر مردم احتمال دهند که پیامبرشان گناه می‌کند و دچار خطا می‌شود، چه نتایجی خواهد داشت؟ پاسخ: به او، اعتماد نمی‌کنند و از وی پیروی نخواهند کرد. به عبارت دیگر، بدون وجود عصمت، مسئولیت پیامبری به نتیجه نخواهد رسید.	۵۳
۲۷	اگر پیامبری در «دریافت وحی و ابلاغ آن به مردم» معصوم نباشد، چه نتایجی خواهد داشت؟ پاسخ: ۱) دین الهی به درستی به مردم نمی‌رسد. ۲) امکان هدایت، از مردم سلب می‌شود.	۵۳

۵۳	۲۸	اگر پیامبری در «تعلیم و تبیین دین و وحی الهی» معصوم نباشد، چه نتایج خواهد داشت؟ پاسخ: ۱) امکان انحراف در تعلیم الهی پیدا می‌شود. ۲) اعتماد مردم به دین از دست می‌رود.
۵۳	۲۹	اگر پیامبری در «اجرای احکام الهی» معصوم نباشد، چه نتایج خواهد داشت؟ پاسخ: امکان دارد کارهایی که مخالف دستورهای خداست، انجام دهد و مردم نیز از او الگو و سرمشق بگیرند و مانند او عمل کنند و به گمراهی دچار شوند.
۵۳	۳۰	اگر از ما سؤال شود: «چه کسی تشخیص می‌دهد که کدام فرد توانایی مقاومت در مقابل وسوسه گناه را دارد؟» چه جوابی باید بدهیم؟ پاسخ: روشن است که این کار از انسانها ساخته نیست و فقط خداوند است که از آشکار و نهان افراد اطلاع دارد و می‌تواند، توانایی فرد در دوری از گناه را تشخیص دهد. بنابراین، وقتی خداوند کسی را به پیامبری بر می‌گزیند معلوم می‌شود که وی می‌تواند مسئولیت خود را به درستی انجام دهد. عبارت قرآنی «اللَّهُ أَعْلَمُ حَيْثُ يَجْعَلُ رِسَالَتَهُ» مؤید همین مطلب است.
۵۴	۳۱	معصومیت از گناه و خطا پیامبران به چه صورت است؟ آیا یک مانع بیرونی [مانند فرشته]، آنان را از گناه و خطا حفظ می‌کنند یا آنان با اختیار خود به سمت گناه و خطا نمی‌روند؟ توضیح دهید. پاسخ: پیامبران با این که مانند ما انسانها «غریزه» و «اختیار» دارند، در مقام عمل به دستورات الهی دچار گناه نمی‌شوند؛ زیرا کسی گناه می‌کند که هوی و هوس بر او غلبه کند، اما کسی که حقیقت گناه و معصیت را مشاهده می‌کند و می‌داند که با انجام آن، از چشم خدا می‌افتد و از لطف و رحمت او دور می‌شود، محبت به خداوند را با هیچ چیز عوض نمی‌کند. ما انسانها در مورد «بعضی» از گناهان معصوم هستیم و حتی تصور آنها نیز برای ما ناراحت کننده و آزار دهنده هستند، اما پیامبران در مورد «همه» گناهان عصمت دارند.
۵۵	۳۲	رسول خدا (ص) چگونه توانست در مدت ۲۳ سال، بزرگترین و ماندگارترین پیام الهی را به مردم برساند و جامعه‌ای با ایمان به خدا و به دور از شرک بنا کند؟ توضیح دهید. پاسخ: با تلاش و تحمل رنج‌های فراوان که نظیر آن در تاریخ یافت نمی‌شود. بنای چنین جامعه‌ای در سرزمینی بیگانه از ارزش‌های انسانی، خود معجزه‌ای بزرگ بود که فقط با مجاهدت پیامبر اکرم (ص) میسر بود.
۵۵	۳۳	ما مسلمانان، چگونه می‌توانیم قدر دان تلاش‌ها و مجاهدت‌های پیامبر اکرم (ص) باشیم؟ پاسخ: با اتحاد و همدلی با یکدیگر، نگذاریم دشمنان اسلام زحمات و تلاش‌های آن حضرت را بی‌اثر کنند.
۵۵	۳۴	یکی از نتایج زیان بار اختلافات میان مسلمانان در یکی دو قرن اخیر که دشمنان اسلام با یک نقشه دقیق و برنامه‌ریزی شده آن را دنبال می‌کنند، چیست؟ توضیح دهید. پاسخ: تجزیه کشورهای بزرگ اسلامی به کشورهای کوچک در سده اخیر بود تا قدرت‌های استعمارگر به راحتی بتوانند بر آنها سلطه پیدا کنند و ذخایر آنان را به تاراج ببرند. این سیاست اکنون نیز از سوی این قدرت‌های استعماری در کشورهای منطقه در حال اجراست. نکته مهم: در یکی دو قرن اخیر دشمنان اسلام با یک نقشه دقیق و برنامه‌ریزی شده، همبستگی مسلمانان را به دشمنی با یکدیگر تبدیل کرده و اختلافات معمولی اقوام و مذاهب اسلامی را بزرگ جلوه دادند.

۳۵	امام خمینی (ره) در یکی از پیام‌های خود به مسلمانان درباره «وحدت» چه نکاتی را بیان فرموده‌اند؟ پاسخ: ای مسلمانان جهان که به حقیقت اسلام ایمان دارید؛ (۱) به پا خیزید و در زیر پرچم توحید و در سایه تعلیمات اسلام مجتمع شوید. (۲) دست خیانت اُبر قدرت‌ها را از ممالک خود و خزائن سرشار آن کوتاه کنید. (۳) دست از اختلافات و هواهای نفسانی بردارید که شما دارای همه چیز هستید. (۴) بر فرهنگ اسلامی تکیه کنید و با غرب و غرب زدگی مبارزه نمایید و روی پای خودتان بایستید.	۵۷
۳۶	برای این‌که ما مسلمانان بتوانیم وحدت میان خود را تقویت کنیم و از قدرت حدود دو میلیارد مسلمان و امکانات بی‌نظیر سرزمین‌های اسلامی برای پیشرفت خود استفاده کنیم، نیازمند به چه چیزی هستیم؟ پاسخ: نیازمند اجرای برنامه‌های دقیقی هستیم که نقشه‌های تفرقه‌افکن استعمارگران و عوامل آنان را در سرزمین‌های اسلامی خنثی کند و دل‌های مسلمانان را به یکدیگر نزدیک کند.	۵۷
۳۷	سه مورد از اقداماتی که باعث ایجاد وحدت میان مسلمانان در جامعه می‌شوند را بنویسید. پاسخ: (۱) از اهانت و توهین به مقدسات سایر مسلمانان خودداری کنیم. (۲) از مظلومان در تمام نقاط جهان، با روش‌های درست دفاع کنیم و برای رهایی آنان از ظلم بکوشیم. (۳) کسانی که به ظاهر خود را مسلمان می‌نامند ولی با دشمنان اسلام دوستی می‌ورزند، بشناسیم و فریب برنامه‌های آنان را نخوریم.	۵۷
۳۸	برای این‌که از اهانت و توهین به مقدسات سایر مسلمانان خودداری کنیم، شایسته است چه کاری را انجام دهیم؟ چرا؟ پاسخ: برای این منظور، شایسته است اعتقادات خود را با «دانش» و «استدلال»، اعتلا و ارتقا ببخشیم. تا بتوانیم با دیگر مسلمانان بر اساس معرفت و استدلال سخن بگوییم و اعتقادات خود را به نحو صحیح و بدون نزاع و ناسزاگویی بیان کنیم.	۵۷
۳۹	سخن رسول خدا (ص) که در آن می‌فرمایند: «هر کس فریاد دادخواهی مظلومی را که از مسلمانان یاری می‌طلبد بشنود، اما به یاری آن مظلوم برخیزد، مسلمان نیست.» به کدام یک از برنامه‌های وحدت‌بخش میان مسلمانان اشاره دارد؟ پاسخ: «از مظلومان در تمام نقاط جهان، با روش‌های درست دفاع کنیم و برای رهایی آنان از ظلم، بکوشیم.»	۵۷
۴۰	روش کسانی که به ظاهر خود را «مسلمان» می‌نامند ولی با دشمنان اسلام دوستی می‌ورزند، چگونه است؟ پاسخ: روش این گروه‌ها، چنین است که دشمنان اسلام مانند صهیونیست‌ها را دوست و برخی مسلمانان را دشمن معرفی می‌کنند؛ به طوری که مردم عادی به «تدریج» با دشمنان واقعی اسلام دوستی کنند و با گروهی از مسلمانان، دشمنی بورزند. پس، باید آنان را بشناسیم و فریب برنامه‌های آنان را نخوریم.	۵۷

باسمه تعالی

جزوه سؤالات درس به درس دین و زندگی (۲)، پایه یازدهم، بر اساس چاپ ۹۷

طراح: قاسم مندوانی، دبیر معارف اسلامی و فلسفه و منطق شهرستان شادگان

ردیف	درس پنجم: امانت، تداوم رسالت	صفحه
۱	در میان مسئولیت‌های پیامبر اکرم (ص) کدام یک بار حلت ایشان، پایان می‌پذیرد و کدام یک باید ادامه یابد؟ پاسخ: مسئولیت اول، یعنی «دریافت و ابلاغ وحی به مردم»، با ختم نبوت پایان می‌پذیرد و کتاب قرآن، آخرین کتاب آسمانی است و نیازی به آوردن کتاب جدیدی نیست. اما دو مسئولیت دیگر، یعنی «تعلیم و تبیین دین [مرجعیت دینی] و «ولایت ظاهری»، پس از رحلت ایشان چه سرنوشتی پیدا می‌کنند؟!	۶۳
۲	در باره پایان یافتن یا ادامه پیدا کردن دو مسئولیت پیامبر اکرم (ص) یعنی؛ «مرجعیت دینی» و «ولایت ظاهری» سه فرض مطرح شده است، آن‌ها را بنویسید. پاسخ: قرآن کریم و پیامبر اکرم (ص)؛ (۱) در این باره، «سکوت» کرده‌اند. (۲) همچون مسئولیت اول، پایان یافتن این دو مسئولیت را نیز اعلام کرده‌اند. (۳) این دو مسئولیت را بر عهده جانشینی که تعیین کرده‌اند، قرار داده‌اند.	۶۳
۳	چرا فرض اول؛ یعنی سکوت قرآن کریم و پیامبر اکرم (ص) در باره پایان دو مسئولیت «مرجعیت دینی» و «ولایت ظاهری»، «باطل» است؟ پاسخ: زیرا قرآن کریم، هدایت‌گر مردم در همه امور زندگی می‌باشد و ممکن نیست، نسبت به این دو مسئولیت مهم که به شدت در سرنوشت جامعه اسلامی تأثیرگذار است، بی تفاوت باشد. همچنین، پیامبر اکرم (ص) آگاه‌ترین مردم نسبت به اهمیت و جایگاه این مسئولیت‌هاست و نمی‌تواند از کنار چنین موضوع مهمی با سکوت و بی توجه بگذرد. در حقیقت، بی توجهی به این مسئله بزرگ، خود دلیلی بر نقص دین اسلام است؛ و این در حالی است که این دین، کامل‌ترین دین الهی است.	۶۳
۴	چرا فرض دوم؛ یعنی پایان دو مسئولیت «مرجعیت دینی» و «ولایت ظاهری» از نظر قرآن کریم و پیامبر اکرم (ص)، نیز صحیح نیست؟ پاسخ: زیرا نیاز جامعه به این دو مسئولیت پس از رسول خدا (ص)، نه تنها از بین نرفت، بلکه «افزایش» هم یافت؛ به دلیل گسترش اسلام در نقاط دیگر جهان، ظهور مکاتب و فرقه‌های مختلف، پیدایش مسائل و مشکلات جدید اجتماعی، اقتصادی، سیاسی و فرهنگی را به دنبال داشت و نیاز به امام و رهبری که در میان انبوه افکار و عقاید، حقیقت را به مردم نشان دهد و جامعه را آن‌گونه که پیامبر (ص) مدیریت می‌کرد، اداره نماید، «افزون‌تر» شد.	۶۳
۵	عبارت «درست» را از عبارت «نادرست»، مشخص کنید: ۱- اداره جامعه و تعلیم و تبیین دین، امری تمام شدنی و پایان پذیر است. ☐ درست ☒ نادرست ۲- جامعه، همواره نیازمند حاکم و معلمی است که بتواند راه رسول خدا (ص) را ادامه دهد و احکام اسلام را اجرا نماید. ☐ درست ☒ نادرست	۶۳

۶	از میان سه فرض ارائه شده دربارهٔ پایان یا ادامه یافتن دو مسئولیت «مرجعیت دینی» و «ولایت ظاهری» پس از رحلت رسول خدا (ص)، کدام یک «منطقی» و «قابل قبول» است؟ توضیح دهید.	۶۳
۷	چه کسی امام را معین و معرفی می‌کند و چگونه می‌توان کسی را که شایستگی این مقام است، شناخت؟ پاسخ: از آنجا که امام همهٔ مسئولیت‌های پیامبر اکرم (ص) جز دریافت و ابلاغ وحی را دارد، بنابراین، باید همان صفات و ویژگی‌های پیامبر (ص) را نیز داشته باشد، تا مردم به وی اطمینان کنند و راهنمایی‌های او را بپذیرند. از جمله این ویژگی‌ها «عصمت» است. البته تشخیص عصمت، برای انسان‌ها ممکن نیست؛ یعنی آن‌ها نمی‌توانند تشخیص دهند که چه کسی معصوم است و مرتکب هیچ گناهی نمی‌شود. بنابراین، همان طور که پیامبر از طرف خدا معرفی و معین می‌شود تنها خداوند است که می‌تواند فرد شایستهٔ مقام امامت را معرفی کند و به مردم بشناساند.	۶۴
۸	با تدبیر در «آیات»، «روایات معتمن و مسلم نقل شده از پیامبر (ص)» و «مطالعهٔ تاریخ اسلام»؛ چه چیزی را دربارهٔ جانشینی رسول خدا (ص) در می‌یابیم؟ پاسخ: در می‌یابیم که خداوند، امیر المؤمنین علی بن ابی طالب (ع) را به جانشینی رسول خدا (ص) و امامت بعد از ایشان منصوب و امان معصوم (علیه السلام) پس از ایشان را نیز معرفی کرده است.	۶۴
۹	آیات و روایاتی که به معرفی جانشینان رسول خدا (ص) پرداخته‌اند را نام ببرید. (ذکر ۴ مورد کافی است.) پاسخ: (۱) آیهٔ انذار (۲) آیهٔ ولایت (۳) حدیث جابر (۴) حدیث ثقلین (۵) حدیث منزلت (۶) حدیث غدیر	۶۴
۱۰	حدود سه سال از بعثت نبی مکرّم اسلام حضرت محمد (ص)، کدام فرمان از جانب خداوند بر ایشان آمد؟ و این آیه به چه نامی مشهور است؟ پاسخ: «وَأَنْذِرْ عَشِيرَتَكَ الْأَقْرَبِينَ؛ خویشان نزدیک را انذار کن.» - «آیهٔ انذار».	۶۴
۱۱	بعد از نزول کدام آیه، «رسول خدا (ص)، چهل نفر از بنی‌هاشم را دعوت کرد و دربارهٔ اسلام با آنان سخن گفت و آنان را به این دین فراخواند و از آنان برای ترویج و تبلیغ اسلام کمک خواست. از میان حاضران، فقط امام علی (ع) برخاست و گفت: «من یار و یاور تو خواهم بود، ای رسول خدا». در هر سه بار تکرار درخواست پیامبر اکرم (ص)، همه سکوت می‌کردند و تنها امام علی (ع) قاطعانه اعلام آمادگی و فداکاری کرد؟ پس از آن پیامبر (ص)، چه کردند؟ پاسخ: «آیهٔ انذار»؛ پیامبر (ص) دست آن حضرت را در دست گرفت، بیعت ایشان را پذیرفت و به مهمانان فرمود: «همانا، این برادر من، وصی من و جانشین من در میان شما خواهد بود».	۶۴
۱۲	«آیهٔ ولایت» را به همراه «ترجمهٔ آن بنویسید. پاسخ: «إِنَّمَا وَلِيُّكُمُ اللَّهُ وَرَسُولُهُ وَالَّذِينَ آمَنُوا الَّذِينَ يُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَيُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَهُمْ رَاكِعُونَ» ترجمه: «همانا ولی شما فقط خداوند و رسول او و کسانی‌اند که ایمان آورده‌اند. همان ایمان آوردگانی که نماز را بر پا می‌دارند و در حال رکوع، زکات می‌دهند.»	۶۵
۱۳	آیهٔ شریفه: «نَمَا وَلِيُّكُمُ اللَّهُ وَرَسُولُهُ وَالَّذِينَ آمَنُوا الَّذِينَ يُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَيُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَهُمْ رَاكِعُونَ؛ ۱- به چه نامی معروف گشته و در شأن چه کسی نازل شده است؟ پاسخ: «آیهٔ ولایت» - «امام علی (ع)». ۲- وقتی رسول خدا (ص) در مسجد پرسید: «چه کسی در حال رکوع صدقه داده»، چه پاسخی شنید؟ پاسخ: فقیری که انگشتری در دست داشت به حضرت علی (ع) که در حال نماز بود، اشاره کرد و گفت: «آری»، این مرد در حال رکوع، انگشتر خود را به من بخشید.	۶۵

۶۵	۱۴	با نزول کدام آیه، رسول خدا (ص) پس از دریافتن وحی از طرف خداوند که کسی در حال رکوع صدقه داده است و خداوند قصد دارد او را معرفی کند، با شتاب و در حالی که آیه را می خواند و مردم را از آن آگاه می کرد، به مسجد آمد؟ (۱) آیه ولایت ☒ (۲) آیه ابلاغ ☐ (۳) آیه تطهیر ☐ (۴) آیه اکمال ☐
۶۵	۱۵	نزول آیه تطهیر در شرایطی که رسول خدا (ص) با شتاب به مسجد بیاید و پرسد: چه کسی در حال رکوع صدقه داده است و اعلام ولایت امام علی (ع) از جانب آن حضرت، برای چه بود؟ پاسخ: برای آن بود که مردم با چشم بینند و از زبان پیامبر اکرم (ص) بشتوند تا امکان «مخفی کردن آن» نباشد.
۶۶	۱۶	آیه ۵۹، سوره نساء: «يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ وَأُولِيَ الْأَمْرِ مِنْكُمْ...» در شهر..... نازل شد و درباره حکم..... موضوعی را بیان فرموده، و سپس بعد از آن حدیث..... بیان شده است. (۱) مکه - کلی - جابر ☐ (۲) مدینه - کلی - جابر ☒ (۳) مکه - جزئی - ثقلین ☐ (۴) مدینه - جزئی - ثقلین ☐
۶۶	۱۷	وقتی آیات نماز، نازل شد یاران رسول خدا (ص) از ایشان می خواستند که چگونه «نماز خواندن» را بدانند؛ پیامبر (ص) چه کاری را انجام دادند؟ پاسخ: پیامبر اکرم (ص) به مسجد آمد و به آنان فرمود: «این گونه که من نماز می خوانم، شما هم بخوانید.» آن گاه، نماز خواندن را به آنان تعلیم داد. نکته مهم: زمانی که آیه «اطاعت» یا «أُولِيَ الْأَمْرِ» نازل شد، چون مانند خواندن نماز، به صورت «کلی» بیان شده است، نیاز به توضیحات «جزئی» بود که پیامبر (ص) در پاسخ جابر بن عبدالله انصاری آن را بیان فرموده به حدیث «جابر» مشهور شد.
۶۶	۱۸	آیه شریفه: «يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ وَأُولِيَ الْأَمْرِ مِنْكُمْ...» کدام یک از قلمروهای پیامبر (ص) را شامل می شود؟ پاسخ: «دریافت و ابلاغ وحی»، «مرجعیت دینی» و «ولایت ظاهری».
۶۶	۱۹	وقتی جابر بن عبدالله انصاری از رسول خدا (ص) سؤال کرد، «أُولِيَ الْأَمْرِ» چه کسانی هستند؛ ایشان چه فرمودند؟ پاسخ: ای جابر! آنان «جانشینان من» و «امامان بعد از من» هستند؛ سپس آنان را یکی یکی به وی معرفی کرد.
۶۶	۲۰	پیامبر اکرم (ص)، به جابر بن عبدالله انصاری فرمود که کدام امام معصوم (ع) را در سن پیری خواهد دید و از او خواست، سلامش را به آن امام برساند؟ (۱) علی بن محمد (ع) ☐ (۲) حسن بن علی (ع) ☐ (۳) علی بن الحسین (ع) ☐ (۴) محمد بن علی (ع) ☒
۶۶	۲۱	رسول خدا (ص) در حدیث جابر، کدام معصوم را «هم نام» و «هم کنیه» خویش معرفی کرد؟ پاسخ: «امام دوازدهم؛ حضرت مهدی (عج)»
۶۶	۲۲	طبق حدیث جابر، رسول خدا (ص) درباره ماندن بر عقیده به امام زمان (عج) با وجود پنهان و طولانی بودن غیبت آن حضرت را شامل کدام افراد می داند؟ پاسخ: فقط افرادی که «ایمان راسخ» دارند.
۶۷	۲۳	«حدیث ثقلین» را با «ترجمه» آن بنویسید. «إِنِّي تَارِكٌ فِيكُمْ الثَّقَلَيْنِ كِتَابَ اللَّهِ وَ عِثْرَتِي أَهْلَ بَيْتِي مَا إِنَّ تَمَسُّكَكُمْ بِهِمَا لَنْ تَضِلُّوا أَبَدًا، وَإِنَّهُمَا لَنْ يَفْتَرِقَا حَتَّى يَرِدَا عَلَيَّ الْخَوْضُ؛ مَنْ دَر مِیَانِ شَمَا دُو چِیزِ گَرَانِ بَها می گِذارم: «کتاب خدا، قرآن» و «عترتم، اهل بیت» را. اگر به این دو تمسک بجوید، هرگز گمراه نمی شوید و این دو هیچ گاه از هم جدا نمی شوند تا این که کنار حوض کوثر بر من وارد شوند.

۶۷	۲۴ چهار پیام برای حدیث «ثقلین» بنویسید. پاسخ: ۱) همان طور که قرآن و پیامبر (ص) از هم جدا نمی‌شوند، قرآن و اهل بیت (علیهم‌السلام) نیز همواره با هم‌اند. ۲) همان طور که قرآن «همیشگی» است، وجود معصوم نیز در کنار آن «همیشگی» است. ۳) در صورتی مسلمانان گمراه نمی‌شوند که به هر دو باهم، تمسک بجویند. ۴) نمی‌توان برای هدایت و سعادت اخروی، فقط از یکی از دو یادگار پیامبر (ص) پیروی کرد.
۶۷ و ۶۸	۲۵ طبق حدیث: «أَنْتَ مِنْنِي بِمَنْزِلَةِ هَارُونَ مِنْ مُوسَى إِنْ أُنْزِلَ إِلَيْكَ نَبِيٌّ بَعْدِي» به سؤالات زیر پاسخ دهید: ۱- پیامبر اکرم (ص)، نسبت حضرت علی (ع) به خود را به چه کسانی تشبیه کرده است؟ الف) هارون (ع) به موسی (ع) ☒ ب) موسی (ع) به هارون (ع) ☐ ۲- این حدیث، به چه نامی مشهور است؟ الف) منزلت ☒ ب) ثقلین ☐ ج) غدیر ☐ د) جابر ☐ ۳- این حدیث، به کدام موضوع مهم زیر اشاره دارد؟ الف) معرفی امام علی (ع) به عنوان دوست پیامبر (ص) ☐ ب) معرفی امام علی (ع) به عنوان جانشین پیامبر (ص) ☒ ۴- این حدیث، پایان یافتن کدام یک از مسئولیت‌های پی از رسول خدا (ص) را تأیید می‌کند؟ الف) مرجعیت دینی ☐ ب) دریافت و ابلاغ وحی ☒ ج) ولایت ظاهری ☐
۶۸	۲۶ با توجه به «حدیث غدیر»، به سؤالات زیر پاسخ دهید: ۱- «حَجَّةُ الْوَدَاعِ» یا «حَجَّةُ الْبَلَاغِ» را تعریف نمایید. پاسخ: پیامبر گرامی اسلام (ص)، در سال «دهم هجرت» عازم «مکه» شد تا فریضه حج را به جا آورد. این حج که در آخرین سال زندگی ایشان برگزار شد، به این نام مشهور شد. ۲- چرا در آخرین حج پیامبر (ص)، حدود ۱۲۰ هزار نفر شرکت کرده بودند؟ پاسخ: «تا روش انجام دادن اعمال حج را از رسول خدا (ص) فرا گیرند و حج را با ایشان به جا آورند.» ۳- آیه ۶۷، سوره مائده [آیه ابلاغ] چه زمانی و مکانی نازل شد؟ پاسخ: پس از برگزاری حج و در مسیر بازگشت به «مدینه» در روز «هجدهم» ماه «ذی‌حجه» در محلی به نام «غدیر خم».
۶۸	۲۷ با توجه به آیه: «يَا أَيُّهَا الرُّسُولُ بَلِّغْ مَا أُنْزِلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ وَإِنْ لَمْ تَفْعَلْ فَمَا بَلَّغْتَ رِسَالَتَهُ وَاللَّهُ يَعْصِمُكَ مِنَ النَّاسِ إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْكَافِرِينَ» به سؤالات زیر، پاسخ دهید: ۱- خداوند چه فرمانی به پیامبر (ص) می‌دهد؟ پاسخ: آن چه که از سوی خدا به او رسیده است را به مردم برساند. [دریافت و ابلاغ وحی] ۲- اهمیت این فرمان، چقدر است؟ پاسخ: «به اندازه تمام رسالت». ۳- چرا خداوند به پیامبر اکرم (ص) وعده می‌دهد که او را حفظ خواهد کرد؟ پاسخ: چون افرادی می‌خواستند بعد از اعلام خلافت حضرت علی (ع) به وسیله پیامبر (ص)، به ایشان آسیب برسانند.
۶۸	۲۸ بعد از نزول کدام آیه، پیامبر اکرم (ص) دستور داد همه «توقف» کنند تا بازماندگان برسند و آنان که پیش رفته‌اند، برگردند. ظاهر شده بود، ایشان ابتدا «نماز» را به جا آوردند و سپس در یک سخنرانی مهم و مفصل با مردم سخن گفت و آنان را برای دریافت آن پیام بزرگ الهی آماده کرد و در کدام واقعه؟ پاسخ: «يَا أَيُّهَا الرُّسُولُ بَلِّغْ مَا أُنْزِلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ وَإِنْ لَمْ تَفْعَلْ فَمَا بَلَّغْتَ رِسَالَتَهُ...» // «واقعه غدیر خم»

۶۹	۲۹	پیامبر اکرم (ص) در سخنرانی روز غدیر، کدام مطلب زیر را «زودتر» بیان کرد؟ الف) هر کس که من ولی و سرپرست اویم، علی نیز ولی و سرپرست اوست ☐ ب) ای مردم، چه کسی به مؤمنان از خودشان سزاوارتر است؟ ☒
۶۹	۳۰	پیامبر اکرم (ص) در پایان سخنرانی غدیر، از مردم چه خواست؟ پاسخ: از حاضران خواست که مطالب گفته شده را به «غایبان» برسانند. پس از آن، مردم برای عرض تبریک و شادباش آمدند و با امام علی (ع)، «بیعت» کردند.
۶۹	۳۱	چرا امام علی (ع) و دیگر امامان (علیهم السلام) باید مانند پیامبر اکرم (ص)، «معصوم» باشند؟ پاسخ: زیرا ایشان دو مسئولیت «مرجعیت دینی» و «ولایت ظاهری» مسلمانان را پس از رسول خدا (ص)، بر عهده دارند پس؛ ضروری است که آنان نیز مصون از گناه و خطا باشند.
۶۹	۳۲	ضرورت داشتن کدام ویژگی، یکی از دلایل معرفی امام از جانب خدا به خلافت است و کدام آیه، به این موضوع اشاره دارد؟ پاسخ: [معصوم بودن ایشان از «گناه» و «خطا» - «آیه تطهیر»].
۷۰	۳۳	آیه «تطهیر» را با «قرحه» آن بنویسید. پاسخ: «إِنَّمَا يُرِيدُ اللَّهُ لِيُذْهِبَ عَنْكُمُ الرِّجْسَ أَهْلَ الْبَيْتِ وَيُطَهِّرَكُمْ تَطْهِيرًا» همانا خدا اراده کرده که دور گرداند از شما اهل بیت، پلیدی و ناپاکی را و شما را کاملاً پاک و طاهر قرار دهد.
۶۹ و ۷۰	۳۴	طبق نقل «أُمِّ سَلَمَةَ» همسر رسول خدا (ص)، پیامبر (ص) در حق اهل بیت خویش این گونه دعا کرد: «خدا یا! اینان اهل بیت من اند! آنان را از هر پلیدی و ناپاکی حفظ کن!» در همین زمان فرشته وحی آمد و آیه «.....» را قرائت کرد. (۱) إِنَّمَا يُرِيدُ اللَّهُ لِيُذْهِبَ عَنْكُمُ الرِّجْسَ أَهْلَ الْبَيْتِ وَيُطَهِّرَكُمْ تَطْهِيرًا ☒ (۲) إِنَّمَا وَلِيُّكُمُ اللَّهُ وَرَسُولُهُ وَالَّذِينَ آمَنُوا الَّذِينَ يُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَيُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَهُمْ رَاكِعُونَ ☐ (۳) يَا أَيُّهَا الرَّسُولُ بَلِّغْ مَا أُنْزِلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ وَإِنْ لَمْ تَفْعَلْ فَمَا بَلَّغْتَ رِسَالَتَهُ... ☐ (۴) يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ وَأَطِيعُوا الْأَمْرَ مِنْكُمْ... ☐
۷۰	۳۵	با تفکر در «آیه تطهیر» چه چیزهایی را در می یابیم؟ پاسخ: (۱) این آیه، تعداد خاصی از خانواده پیامبر (ص) را در بر می گیرد که مقام «عصمت» دارند؛ یعنی در اینجا افراد خاصی از اهل بیت رسول خدا (ص) مورد نظر است و شامل سایر بستگان ایشان نمی شود. (۳) چون این تعداد خاص «معصوم اند»، سخن و عمل آنان مطابق با دین و بیان کنندۀ دستورات الهی است.
۷۰	۳۶	پیامبر گرامی اسلام (ص)، برای آگاهی مردم از کدام موضوع، مدت ها هر روز صبح، هنگام رفتن به مسجد از در خانه حضرت فاطمه (س) می گذشت و اهل خانه را «اهل بیت» صدا می زد؟ پاسخ: «نزول آیه تطهیر در حق این خانواده معصوم».
۷۰	۳۷	چرا آیه تطهیر در زمان رسول خدا (ص)، فقط شامل امام علی، حضرت فاطمه، امام حسن و امام حسین (علیهم السلام) می شد؟ پاسخ: زیرا در زمان رسول خدا (ص)، فقط این چهار نفر حضور داشتند، به همین دلیل در این روایت، تنها نام این چهار بزرگوار ذکر شده است. البته در سخنان دیگر ایشان، امامان بعدی هم جزء اهل بیت شمرده شده اند. [برای مثال حدیث جابر]

۳۸	اگر سؤال شود: «پیامبر اکرم (ص) با هدایت و راهنمایی خداوند، حضرت علی (ع) و یازده فرزند ایشان را به جانشینی خود معرفی کرده است و آنان عهده‌دار مسئولیت املت‌اند.» کدام حدیث مبین مطلب است؟ چه پاسخی می‌دهیم؟ پاسخ: «حدیث جابر».	۷۰
۳۹	لازمه جانشینی رسول خدا (ص)، داشتن کدام ویژگی‌های ایشان است؟ پاسخ: (۱) علم کامل (۲) عصمت از گناه و اشتباه	۷۰
۴۰	چرا پیروی از کلام و رفتار حضرت فاطمه زهرا (س) بر همه مسلمانان «واجب» است؟ پاسخ: زیرا: (۱) علم و عصمت کامل دارد. (۲) سرچشمه هدایت و رستگاری است.	۷۰

باسمه تعالی

جزوه سؤالات درس به درس دین و زندگی (۲)، پایه یازدهم، بر اساس چاپ ۹۷

طراح: قاسم مندوانی، دبیر معارف اسلامی و فلسفه و منطق شهرستان شادگان

ردیف	درس ششم: «پیشوایان اسوه!»	صفحه
۱	پیامبر اکرم (ص) پس از «.....» سال تلاش برای هدایت مردم «.....»، با دعوت مردم «.....»، به این شهر هجرت کرد و به فرمان خداوند، «حکومت اسلامی» را بنا نهاد. (۱) دوازده - مدینه - مکه ☐ (۲) دوازده - مکه - مدینه ☐ (۳) سیزده - مدینه - مکه ☐ (۴) سیزده - مکه - مدینه ☒	۷۵
۲	حکومت اسلامی پیامبر اکرم (ص) چگونه در شهر مدینه گسترش یافت؟ شرح دهید. پاسخ: این حکومت، به «تدریج» گسترش یافت و در مدت ده سال، سراسر شبه جزیره عربستان را فرا گرفت. آن حضرت، در مدت این ده سال، به گونه ای زندگی کرد که در همه زمینه های «فردی» و «اجتماعی»، از جمله در جایگاه رهبری، از سوی خداوند به عنوان الگو و اسوه انسان ها معرفی شد. خداوند درباره ایشان فرمود: «قطعاً برای شما در رسول خدا، سرمشق نیکویی است برای کسی که به خداوند و روز رستاخیز امید دارد و خدا را بسیار یاد می کند.»	۷۵
۳	با توجه به آیه شریفه: «لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ اللَّهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ لِّمَن كَانَ يَرْجُو اللَّهَ وَالْيَوْمَ الْآخِرَ وَ ذَكَرَ اللَّهَ كَثِيرًا»؛ بنویسید، رسول خدا (ص) برای چه کسی «سرمشق نیکویی» است؟ پاسخ: کسی که؛ (۱) به خداوند و روز رستاخیز [قیامت] امید دارد. (۲) خدا را بسیار یاد کند.	۷۵
۴	امام علی (ع)، وقتی که حکومت را به دست گرفت، اعلام کرد که بر اساس چه چیزهایی حکومت می کند؟ پاسخ: اعلام کرد که من بر اساس «دستورات قرآن» و «سنت رسول خدا (ص)» حکومت می کنم و بر همین اساس، اصلاحات مهمی را در جامعه آغاز کرد.	۷۵
۵	چهار مورد از ویژگی های سیره پیامبر اکرم (ص) در رهبری جامعه را فقط نام ببرید. پاسخ: (۱) تلاش برای برقراری عدالت و برابری (۲) محبت و مودار با مردم (۳) سخت کوشی و دلسوزی در هدایت مردم (۴) مبارزه با فقر و محرومیت	۷۵ تا ۷۸
۶	از ویژگی های سیره پیامبر اکرم (ص) در رهبری جامعه، «تلاش برای برقراری عدالت و برابری است» آن را توضیح دهید. پاسخ: یکی از اهداف مهم حکومت الهی رسول خدا (ص)، «اجرای عدالت» بود. ایشان در این مورد با قاطعیت عمل کرد و کوشید تا جامعه ای «عادلانه» بنا کند که در آن از تبعیض خبری نباشد و همه در برابر قانون الهی «یکسان» باشند. این اقدام ایشان، در شرایطی انجام می گرفت که در جامعه آن روز حجاز و سایر کشورها، تبعیض و تفاوت طبقاتی، یک قانون پذیرفته شده بود و کسی با آن مخالفت نمی کرد.	۷۵
۷	پیامبر اکرم (ص)، در تقسیم «بیت المال مسلمانان» چگونه عمل می کرد؟ پاسخ: درآمد آن را به «نساوی» تقسیم می کرد و فرقی میان عرب و غیر عرب نمی گذاشت.	۷۵

۷۵	۸	پیامبر اکرم (ص) در مقابل متجاوزان به حقوق ایشان و دیگران، چگونه روشی پیش می‌گرفتند؟ پاسخ: با همه بُردباری و ملایمتی که در برابر ضایع شدن حق شخصی خود داشت، در برابر ضایع شدن حقوق افراد جامعه می‌ایستاد و کوتاه نمی‌آمد و افراد متجاوز به حقوق مردم را در هر موقعیت و مقامی که بودند، مجازات می‌کرد.
۷۶	۹	طبق فرمایش رسول خدا (ص)؛ علت این که اقوام و ملل پیشین دچار سقوط شدند، چیست؟ پاسخ: به خاطر این که در اجرای عدالت، «تبعیض» روا می‌داشتند. اگر شخصی قدرتمند و صاحب نفوذ از ایشان دزدی می‌کرد رهاش می‌کردند و اگر فردی ضعیف دزدی می‌کرد، وی را مجازات می‌کردند.
۷۶	۱۰	هر کدام از موارد ذیل، یا کدام از ویژگی‌های سیره پیامبر اکرم (ص) در رهبری جامعه مرتبط است؟ الف: «ایشان، برای اولین بار در جامعه آن روز؛ برابری همه افراد در برابر قانون را اعلام کرد.» ب: ایشان، عرب و غیر عرب و سیاه و سفید را برابر دانست و در مقابل تعصبات قومی و قبیله‌ای ایستاد. پاسخ: الف: (تلاش برای برقراری عدالت و برابری) ب: (تلاش برای برقراری عدالت و برابری)
۷۶	۱۱	رفتار رسول خدا (ص) با مردم به قدری «محبت آمیز» بود که مردم الف) ایشان را پدر مهربان خود می‌دانستند و در سختی‌ها به ایشان پناه می‌بردند ☒ ب) برای نزدیک شدن به ایشان، عیب دیگران را نزد وی بازگو می‌کردند ☐
۷۶	۱۲	حدیث شریف نبوی که در آن می‌فرماید: «بدی‌های یکدیگر را پیش من بازگو نکنید؛ زیرا دوست دارم با دلی پاک و خالی از کدورت با شما معاشرت کنم.» به کدام یک از ویژگی‌های سیره پیامبر اکرم (ص) در رهبری جامعه اشاره دارد؟ (۱) تلاش برای برقراری عدالت و برابری ☐ (۲) محبت و مدارا با مردم ☒ (۳) سخت‌کوشی و دلسوزی در هدایت مردم ☐ (۴) مبارزه با فقر و محرومیت ☐
۷۷	۱۳	رفتارهای محبت آمیز رسول خدا (ص) با مردم را بنویسید. پاسخ: (۱) هر کس به خانه ایشان می‌رفت، به او احترام می‌گذاشت تا آن‌جا که گاهی ردای خود را زیر پای او پهن می‌کرد یا بر جای خود می‌نشاند. (۲) هرگز در مقابل یارانش پای خود را دراز نمی‌کرد و سعی می‌کرد تا وقتی که آن‌ها نشسته‌اند، در کنارشان باشد. (۳) اگر درباره آخرت حرف می‌زدند با آنان همراهی می‌کرد. (۴) اگر درباره خوردنی و آشامیدنی و سایر امور روزمره سخن می‌گفتند، برای اظهار مهربانی با آنان هم سخن می‌شد. (۵) گاهی در حضور ایشان، شعر می‌خواندند یا از گذشته خود می‌گفتند.
۷۷	۱۴	در همه موارد زیر، پیامبر (ص) مانع مردم نمی‌شد مگر زمانی که، آنان را از ادامه بحث باز می‌داشت. (۱) در حضور ایشان، شعر می‌خواندند یا از گذشته خود می‌گفتند ☐ (۲) کار حرامی مانند غیبت کردن از آنان سر می‌زد ☒ (۳) درباره خوردنی و آشامیدنی و سایر امور روزمره سخن می‌گفتند ☐ (۴) درباره آخرت یا دنیا حرف می‌زدند ☐
۷۷	۱۵	از ویژگی‌های سیره پیامبر اکرم (ص) در رهبری، «سخت‌کوشی و دلسوزی ایشان در هدایت مردم است» آن را توضیح دهید. پاسخ: پیامبر اکرم (ص) چنان علاقه‌مند به نجات مردم از گمراهی بود که سختی‌ها و آزارهای این راه، هرگز سبب دوری او از مردم نگردید و آن قدر برای هدایت‌شان شبانه‌روز تلاش می‌کرد، که خداوند در این باره خطاب به مسلمانان فرمود: «رنج شما برای او سخت و دشوار است و بر [هدایت] شما حریص [به شدت علاقه‌مند] است.»

۱۶	آیا با همهٔ دلسوزی‌ها و زحمت‌های پیامبر اکرم (ص) در هدایت مردم، دشمنی سران قریش با ایشان «کم‌تر» شد؟ پاسخ: خیر، بلکه دشمنی آن‌ها «بیش‌تر» شد؛ می‌گفتند او «ساحر» و «جادوگر» است، می‌گفتند: «دیوانه» است، بر سر و رویش «خاکستر» می‌پاشیدند، «طعنه و نیش زبان» به او می‌زدند. با وجود این‌ها، آن‌قدر با مهربانی و صبر و تحمل، به هدایت مردم ادامه می‌داد که گاه نزدیک بود از شدت غصه و اندوه فراوان از پا درآید، که خداوند به او فرمود: «لَعَلَّكَ بِأَخْعُ تُفْسِكَ أَلَّا يَكُونُوا مُؤْمِنِينَ» از این که برخی ایمان نمی‌آورند، شاید که جانت را [از شدت اندوه] از دست بدهی.»	۷۷
۱۷	امام علی (ع) که در بیش‌تر سخت‌کوشی و دلسوزی پیامبر اکرم (ص) در کنارشان بود، دربارهٔ تلاش‌های بی‌پایان ایشان چه می‌فرمود؟ پاسخ: «پیامبر یک طیب سبّار بود، [بر خلاف سایر طیبیان] او خود به سراغ مردم می‌رفت، داروها و مَرهم - هایش را خودش آماده می‌کرد و ابزارهای طبابت را با خود می‌برد تا بر هر جا که نیاز باشد، مَرهم بگذارد؛ بر دل‌های کور، گوش‌های کر، زبان‌های گنگ، او با داروهای خویش بیماران غفلت زده و سرگشته را درمان می‌کرد.»	۷۷
۱۸	پیامبر اکرم (ص)، تلاش می‌کرد کسانی را که با ایشان می‌جنگیدند نیز هدایت کند و به سوی حق دعوت نماید. ☒ درست ☐ نادرست	۷۸
۱۹	چرا متکبران و برخی از بزرگان قبایل، جنگ‌هایی را علیه پیامبر اکرم (ص) به راه می‌انداختند؟ پیامبر اکرم (ص)، ناچار بود دست به چه اقدامی بزند؟ پاسخ: زیرا تعالیم اسلام را به ضرر خود می‌دیدند. پیامبر اکرم (ص)، مسلمانان را برای مقابله با آنان بسیج می‌کرد.	۷۸
۲۰	پیامبر اکرم (ص) به مسلمانانی که به جنگ با دشمنان اسلام بسیج شده بودند، چه سفارش‌هایی می‌کرد؟ پاسخ: ۱) اگر کافری در جنگ کشته شد، او را مُثِلِه نکنید. ۲) کودکان، پیران و زنان را نکشید. ۳) حیوانات حلال گوشت را نکشید مگر اینکه برای تغذیه، به آن احتیاج داشته باشید. ۴) هرگز آب مشرکان را زهرآلود نکنید و مزارع و نخلستان‌ها را نسوزانید.	۷۸
۲۱	طبق فرمایش پیامبر اکرم (ص) به کسانی که در جنگ با کافران و متکبران بسیج شده‌اند، اگر در بحبوحهٔ جنگ، یکی از مشرکان خواست تا در مورد «حقیقت اسلام» مطالبی بدانند؛ باید چه کاری را انجام دهند؟ پاسخ: پیامبر اکرم (ص) می‌فرمود: او، در پناه اسلام است تا کلام خدا را بشنود، اگر اسلام را پذیرفت، او هم برادر دینی شماست و اگر قبول نکرد، او را به جایی که احساس امنیت می‌کند، برسانید و پس از آن، از خدا برای غلبه بر او یاری بجوید.	۷۸
۲۲	از ویژگی‌های سیرهٔ پیامبر اکرم (ص) در رهبری، «مبارزه با فقر و محرومیت است» آن را توضیح دهید. پاسخ: رسول خدا (ص)، هم با فقر مبارزه می‌کرد و به دنبال بنای جامعه‌ای آباد و دور از محرومیت بود و هم با کوچک شمردن فقیران و یتیمان به مخالفت بر می‌خاست. از این‌رو، مردم را به کار و فعالیت تشویق می‌کرد، از بیکاری بدش می‌آمد و کسانی را که فقط عبادت می‌کردند و کار نمی‌کردند، مذمت می‌کرد.	۷۸
۲۳	رفتار پیامبر اکرم (ص) در ارتباط با «فقیران» را توضیح دهید. پاسخ: به فقیران بسیار احترام می‌گذاشت و اجازه نمی‌داد که به خاطر فقر، مورد بی‌توجهی قرار گیرند و فراموش شوند. برخی از آن‌ها دوست صمیمی ایشان به شمار می‌رفتند. ثروت را ملاک برتری نمی‌شمرد. به آسانی با فقیرترین و محروم‌ترین مردم می‌نشست و صمیمانه با آن‌ها گفت‌وگو می‌کرد. آنان نیز، ایشان را همدل و همراه خود می‌یافتند.	۷۸

۲۴	حدیث رسول خدا (ص) که در آن می‌فرماید: «به من ایمان نیاورده است کسی که شب را با شکم سیر بخوابد و همسایه‌اش گرسنه باشد.» به کدام یک از ویژگی‌های سیره ایشان در رهبری اشاره دارد؟ پاسخ: «مبارزه با فقر و محرومیت».	۷۸
۲۵	امیرمؤمنان علی (ع)، ده سال قبل از هجرت پیامبر اکرم (ص) در خانه کعبه به دنیا آمد. درست ☐ نادرست ☒	۷۹
۲۶	ابوطالب (ع) پدر بزرگوار امیرمؤمنان، به پیشنهاد چه کسی نام ایشان را «علی» گذاشت و به چه معناست؟ (۱) عبدالمطلب - والا و بلند مرتبه ☐ (۲) پیامبر اکرم (ص) - والا و بلند مرتبه ☒	۷۹
۲۷	حضرت علی (ع)، زمانی که سه یا چهار سال پیش‌تر نداشت به خانه پیامبر اکرم (ص) آمد و چندین سال نزد ایشان زندگی کرد. خود امام (ع) درباره این دوران چه می‌فرماید؟ پاسخ: «در حالی که کودک بودم، همواره در کنار پیامبر (ص) بودم و ایشان، مرا در کنار خود می‌نهاد... نه هرگز دروغی در گفتار من دید و نه رفتاری ناشایست از من مشاهده کرد. من، همچون بچه از شیر گرفته که به دنبال مادرش می‌رود، از آن بزرگوار پیروی می‌کردم و او هر روز پرچی از خوی‌های نیکوی خود را برای من می‌افراشت و مرا به پیروی کردن از آن فرمان می‌داد.»	۷۹
۲۸	هنگامی که وحی بر پیامبر (ص) فرود آمد، امام علی (ع) آوای اندوهگین چه کسی را شنید، زمانی که از پیامبر خدا، پرسید این فریاد اندوهناک چیست؟ ایشان چه پاسخی داد؟ پاسخ داد: «این شیطان است که از پرستش خود نا امید شده است.»	۷۹
۲۹	عبارت: «بی‌گمان آن‌چه را که می‌شنوم، تو هم می‌شنوی و آن‌چه را می‌بینم، تو هم می‌بینی؛ جز این که تو پیامبر نیستی، بلکه وزیر هستی و تو هر آینه بر راه خیر می‌باشی» خطاب پیامبر (ص) به چه کسی است و کدام حدیث را در ذهن نداعی می‌کند؟ پاسخ: «امام علی (ع)» - «حدیث منزلت».	۷۹
۳۰	طبق نقل جابر بن عبدالله انصاری، رسول خدا (ص) در سخنان خود پیروی از چه کسی را سبب رستگاری دانسته است؟ و همچنین پیامبر اکرم (ص) از یاران ایشان، از چه عنوانی استفاده نمود و ترجمه آن چیست؟ پاسخ: «امام علی (ع)» - «شیعه» که ترجمه آن «پیرو» می‌شود.	۸۰
۳۱	با توجه به جمله رسول خدا (ص): «سوگند به خدایی که جانم در دست قدرت اوست، این مرد و شیعیان و پیروان او، رستگاران و در روز قیامت، اهل نجات‌اند.» به سؤالات زیر پاسخ دهید: الف - این جمله را چه کسی از رسول خدا (ص)، روایت کرده است؟ پاسخ: «جابر بن عبدالله انصاری». ب - پیامبر اکرم (ص) در ادامه سخنان خود، کدام صفات امیرمؤمنان علی (ع) را بیان فرمود؟ بنویسید. پاسخ: این مرد: (۱) اولین ایمان آورنده به خدا (۲) وفادارترین شما در پیمان با خدا (۳) راسخ‌ترین شما در انجام فرمان خدا (۴) صادق‌ترین شما در داوری بین مردم (۵) بهترین شما در رعایت مساوات بین آن‌ها (۶) ارجمندترین شما نزد خداست. ج - پس از برشمردن صفات امیرمؤمنان علی (ع) توسط رسول خدا (ص)، کدام آیه نازل شد؟ پاسخ: «إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ أُولَٰئِكَ هُمْ خَيْرُ الْبَرِّ»؛ قطعاً کسانی که ایمان آوردند و کارهای شایسته انجام دادند، اینان بهترین مخلوقات‌اند.»	۸۰
۳۲	«شیعه» در اصطلاح به چه کسی گفته می‌شود؟ پاسخ: مسلمانی است که به فرمان خدا و پیامبر (ص)، امیرالمؤمنین علی (ع) را «جانشین» پیامبر (ص) می‌داند و از او «پیروی» می‌کند.	۸۰

۳۳	بزرگان علم و دانش [مسلمان و غیر مسلمان] پس از بررسی شخصیت امام علی (ع) با شگفتی چه چیزی را مشاهده کردند؟ پاسخ: مشاهده کردند فضایی در آن امام است، که به سختی در یک فرد، «جمع» می شود. آن امام، در میدان جنگ «شجاع ترین»؛ در محراب عبادت، «عابدترین»؛ در مقام قضاوت، «دقیق ترین»؛ در کلاس درس، «عالم ترین»؛ در بلاغت و زیبایی سخن، «بلیغ ترین» و در عرصه حکمرانی، «عادل ترین» است.	۸۱
۳۴	امام علی (ع) همانند رسول خدا (ص)، همه فضائل الهی را در خود جمع کرده بود و تمام ویژگی هایی را که یک رهبر جامعه باید داشته باشد، دارا بود. درست ☒ نادرست ☐	۸۱
۳۵	دو مورد از فضائل و ویژگی های امیرمؤمنان علی (ع) را بنویسید. پاسخ: (۱) عدالت بی مانند (۲) علم بی کران	۸۲
۳۶	امام علی (ع) پس از چند سال کنار گذاشته شدن از حق خلافت و در چه شرایطی به صحنه آمد و خلافت را پذیرفت؟ پاسخ: «پس از ۲۵ سال» - «زمانی که با درخواست عمومی مردم و اصرار آن ها بر قبول خلافت، حجت را بر خود تمام دید، به صحنه آمد.»	۸۲
۳۷	امام علی (ع) از همان آغاز خلافت خویش، با الگو قرار دادن سیره و روش چه کسی اقدام کرد و چه چیزی را سر لوحه کار خود قرار داد؟ پاسخ: «سیره و روش پیامبر اکرم (ص)» - «مبارزه با تبعیض و نابرابری و برقراری عدالت.»	۸۲
۳۸	طبق فرمایش امام علی (ع) در روزهای آغازین حکومتش، چه کسانی «ننگ دنیا» و «عذاب آخرت» را خریده اند؟ پاسخ: گروهی که بیش از حق خود، از بیت المال و اموال عمومی برداشته اند و جیب خود را انباشته اند و ملک و باغ خریده اند.	۸۲
۳۹	سخن امام علی (ع) که در آن می فرماید: «سوگند به خدا، اگر همه دنیا را [با تمام وسعتش] به من بدهند تا به اندازه گرفتن پوست جو، از دهان موری خدا را نافرمانی کنم، نخواهم کرد.» به کدام یک از فضائل و ویژگی های ایشان دلالت دارد؟ پاسخ: «عدالت بی مانند».	۸۲
۴۰	یکی از ابعاد شگفت انگیز شخصیت امیرالمؤمنین علی (ع)، «علم و معرفت» وی بود. درست ☒ نادرست ☐	۸۲
۴۱	امام علی (ع) در کدام موضوعات مورد نیاز هدایت و سعادت انسان، سخن گفته و ما را راهنمایی کرده است؟ پاسخ: (۱) جهان شناسی (۲) انسان شناسی (۳) دین شناسی (۴) حکومت و کشورداری (۵) نظام اجتماعی و اقتصادی (۶) اخلاق و فضیلت و ...	۸۲
۴۲	کتاب «نهج البلاغه» که بخشی از سخنرانی ها، نامه ها و پند و اندرزهای امام علی (ع) را در خود جای داده، حکایتگر کدام یک از ویژگی ها و فضائل ایشان است؟ پاسخ: «علم بی کران».	۸۳
۴۳	چه کسی در مقدمه کتاب شرح بر نهج البلاغه نوشته است: «به حق، سخن علی را از سخن خالق [قرآن] فروتر و از سخن مخلوق [دیگر انسان ها] برتر خوانده اند...» و به کدام یک از فضائل و ویژگی های امیرالمؤمنین علی (ع) اشاره دارد؟ پاسخ: «ابن ابی الحدید معتزلی، که از دانشمندان بزرگ اهل سنت است.» - «علم بی کران امام علی (ع)».	۸۳
۴۴	«قسم می خورم به کسی که همه امت ها به او قسم می خورند، که ۵۰ سال است این خطبه را مطالعه می کنم و در این ۵۰ سال، بیش از هزار مرتبه آن را خوانده ام و تاکنون هیچ بار آن را نخوانده ام مگر آن که در جانم شگفتی و بیداری عمیقی ایجاد کرده است.» این جمله، از کیست و درباره کدام خطبه نهج البلاغه است؟ پاسخ: «ابن ابی الحدید معتزلی» - «خطبه ۲۲۱».	۸۳

۴۵	« چقدر خطبا و موعظه کنندگان درباره مرگ و آخرت خطبه خوانده اند! و من چقدر خطبه های آنان را خوانده و در آن نامل کرده ام! اما تاکنون هیچ کدام از آن ها تأثیر این خطبه را در جان من ایجاد نکرده است. » این جمله، از کیست و درباره کدام خطبه نهج البلاغه است؟ پاسخ: « ابن ابی الحدید معتزلی » - « خطبه ۲۲۱ ».	۸۳
۴۶	آیا امیر المؤمنین علی (ع)، غیر از رسول خدا (ص) نزد فرد دیگری نیز شاگردی کرده است؟ توضیح دهید. پاسخ: <u>خیر</u> ، در حقیقت دانش ایشان متصل به دانش پیامبر (ص) بود و دانش پیامبر (ص) نیز از وحی الهی سرچشمه می گرفت. پیامبر اکرم (ص) در همین باره فرمود: « اَنَا مَدِينَةُ الْعِلْمِ وَ عَلِيُّ بَابُهَا فَمَنْ أَرَادَ الْعِلْمَ فَلْيَأْتِهَا مِنْ بَابِهَا ؛ مَنْ شَهِرَ عِلْمَ هَسْتَمِ وَ عَلِيٌّ فِيهَا مِنْ بَابِهَا فَمَنْ أَرَادَ الْعِلْمَ فَلْيَأْتِهَا مِنْ بَابِهَا » هر کس می خواهد به این علم برسد، باید از در آن وارد شود. «	۸۳

باسمه تعالی

جزوه سؤالات درس به درس دین و زندگی (۲)، پایه یازدهم، بر اساس چاپ ۹۷

طراح: قاسم مندوانی، دبیر معارف اسلامی و فلسفه و منطق شهرستان شادگان

ردیف	درس هفتم: «وضعیت فرهنگی، اجتماعی و سیاسی مسلمانان، پس از رحلت رسول خدا (ص)»	صفحه
۱	چرا نظام حکومت اسلامی که بر مبنای «امامت» طراحی شده بود، پس از رحلت رسول خدا (ص) تحقق نیافت؟ پاسخ: زیرا حوادثی رخ داد که رهبری امت را از مسیری که پیامبر (ص) «برنامه ریزی» کرده و بدان «فرمان» داده بود، خارج کرد.	۸۹
۲	پس از رحلت رسول خدا (ص)، امامان معصوم (علیهم السلام) با وجود حضور در جامعه، فاقد «.....» و «.....» لازم برای اجرای همه جانبه مسئولیت های خود شدند. پاسخ: «قدرت» و «امکانات».	۸۹
۳	حکومت امیر المؤمنین علی (ع)، چه مدت زمانی طول کشید؟ پاسخ: «چهار سال و نه ماه».	۸۹
۴	کدام امام معصوم (ع)، در مدت کوتاه حکومت خود و با وجود مشکلات و جنگ هایی که با «عهد شکنان» و «دشمنان داخلی» داشت؛ عالی ترین نمونه حکومت را عرضه کرد؟ پاسخ: «امیر المؤمنین علی (ع)».	۸۹
۵	آنان کسانی بودند که سر سخنان به پیامبر اکرم (ص) مبارزه می کردند و فقط هنگامی تسلیم شدند که پیامبر اکرم (ص)، شهر «مکه» را فتح کرد و آنان راهی جز «تسلیم» و «اطاعت» نداشتند؟ (۱) بنی امیه ☒ (۲) بنی عباس ☐ (۳) مارقین ☐ (۴) قاسطین ☐	۸۹
۶	وی رهبری مشرکان را بر عهده داشت، حدود دو سال قبل از رحلت پیامبر اکرم (ص) به ناچار تسلیم شد و به ظاهر، اعلام مسلمانی کرد؟ پاسخ: «ابوسفیان».	۸۹
۷	کدام یک از موارد زیر، از کارهای «معاویه» نیست؟ (۱) جنگ صفین را علیه امیر المؤمنین علی (ع) به راه انداخت ☐ (۲) با بهره گیری از ضعف یاران امام حسن (ع)، حکومت مسلمانان را به دست گرفت ☐ (۳) آشکارا شراب می خورد، سگ بازی و میمون بازی می کرد ☒ (۴) خلافت رسول خدا (ص) را به سلطنت تبدیل کرد ☐	۸۹
۸	معاویه، در سال چهارم هجری چگونه توانست حکومت مسلمانان را به دست بگیرد؟ پاسخ: «با بهره گیری از ضعف و سستی یاران امام حسن (ع)».	۸۹
۹	معاویه بر خلاف تعهدی که به مسلمانان داده بود، مروان را جانشین خود قرار داد. درست ☐ نادرست ☒	۸۹
۱۰	چهار مورد از کارهای یزید را بنویسید. پاسخ: (۱) هر کار زشت و ناپسندی را انجام می داد. (۲) احکام خداوند، مانند نماز را به بازی و سخره می گرفت. (۳) آشکارا شراب می خورد و سگ بازی و میمون بازی می کرد. (۴) با همان سگ و میمون، وارد مجالس می شد و آن ها را در کنار دست خود می نشاند. (۵) نوه گرامی پیامبر اکرم (ص)، امام حسین (ع) و فرزندان و یارانش را با وضع هولناکی به شهادت رساند. (۶) خانواده امام حسین (ع) را که از نوادگان پیامبر اکرم (ص) بودند، به عنوان اسیر در شهرها گرداند.	۹۰

۹۰	۱۱	امیرالمؤمنین علی (ع)، در سخنرانی‌های متعدد، بارها مسلمانان را نسبت به ضعف و سستی‌شان در مبارزه با حکومت «.....» بیم می‌داد. پاسخ: «بنی امیه».
۹۰	۱۲	امیرالمؤمنین علی (ع) در سخنرانی خود؛ علت پیروزی شامیان بر [عراقی‌ها] را چه چیزی معرفی کرده‌اند؟ پاسخ: «نه از آن جهت که آنان به حق نزدیک‌ترند، بلکه به این جهت که آنان در راه باطلی که زمامدارشان [حاکمشان] می‌رود، شتابان فرمان او را می‌برند و شما در حق من، بی‌اعتنایی و کندی می‌کنید.»
۹۰	۱۳	امام علی (ع) در سخنرانی خویش با مردم عراق، کدام مطلب را سبب «به درد آوردن قلب انسان» بیان می‌کند؟ پاسخ: این مطلب که: «آنها [شامیان] در مسیر باطل خود، این چنین متحدند و شما در راه حق این گونه، متفرق و پراکنده‌اید.»
۹۰	۱۴	امام علی (ع) کدام عوامل را در آینده، موجب سوار شدن بنی‌امیه بر تخت سلطنت؛ پیش‌بینی کرد و عراقی‌ها را از چنین روزی «بیم» داد؟ پاسخ: ۱) سرپیچی از دستورات امام ۲) اختلاف و تفرقه میان مسلمانان
۹۰	۱۵	امام علی (ع) در نهج‌البلاغه می‌فرماید: «به خدا سوگند،» چنان به ستمگری و حکومت ادامه دهند که حرامی باقی نماند جز آن که حلال شمارند. پاسخ: «بنی امیه».
۹۰	۱۶	امام علی (ع)، پیش‌بینی کرد که دو دسته در هنگام تسلط بنی‌امیه بر مسلمانان گریه می‌کنند؛ کدام‌اند؟ پاسخ: ۱) دسته‌ای بر «دین خود» که آن را از دست داده‌اند. ۲) دسته‌ای دیگر، برای «دنایای خود» که به آن نرسیده‌اند.
۹۰	۱۷	«با این که خود را آموزادگان پیامبر (ص) می‌دانستند و به نام اهل بیت (علیهم‌السلام) قدرت را از بنی‌امیه گرفته بودند، روش سلطنتی آنان را ادامه دادند و در ظلم و ستم به اهل بیت پیامبر (ص) از چیزی فروگذار نکردند؟» ☐ ۱) آل‌زیار ☐ ۲) بنی‌مروان ☐ ۳) بنی‌عباس ☐ ۴) بنی‌سفیان
۹۰ و ۹۱	۱۸	اگر کدام عوامل در دوران [بنی‌امیه و بنی‌عباس] نبود، جز نامی از «اسلام» باقی نمی‌ماند؟ پاسخ: ۱) تحوّل معنوی و فرهنگی ایجاد شده در عصر پیامبر اکرم (ص) ۲) دو میراث گران قدر آن حضرت یعنی: قرآن و ائمه اطهار (ع) یا [عترت].
۹۱	۱۹	مسائل و مشکلات فرهنگی، اجتماعی و سیاسی پس از رحلت رسول خدا (ص) را فقط نام ببرید. مهم‌ترین چالش‌های عصر ائمه (ع) که نتیجه دوری از راه و رسم ترسیم شده از سوی پیامبر (ص) و جانشینان ایشان بود را بنویسید. پاسخ: ۱) ممنوعیت از نوشتن احادیث پیامبر اکرم (ص) ۲) تحریف در معارف اسلامی و جعل احادیث ۳) ارائه الگوها و اسوه‌های نامناسب ۴) تبدیل حکومت عدل نبوی به سلطنت
۹۱	۲۰	مهم‌ترین مسائل و مشکلات عصر ائمه (علیهم‌السلام) که نتیجه دوری از راه آن بزرگواران بود، کدام‌اند؟ بنویسید. پس از رحلت رسول خدا (ص)، سفارش آن حضرت به «نوشتن سخنانش» نادیده گرفته شد و هر گونه نوشتن احادیث ایشان «ممنوع» شد؛ پیامد و نتیجه این کار چه بود؟ پاسخ: کسانی که به احادیث پیامبر اکرم (ص) علاقه مند بودند، فقط می‌توانستند آن‌ها را به حافظه بسپارند و از این طریق به دیگران منتقل کنند.

۲۱	نتایج نامطلوب نگهداری حدیث به شیوه «به حافظه سپردن» را بنویسید. پاسخ: الف) احتمال خطا در نقل احادیث «افزایش» یافت و امکان کم و زیاد شدن اصل حدیث فراهم شد. ب) شرایط مناسب برای جاعلان حدیث پیش آمد و آنان براساس غرض‌های شخصی به جعل یا تحریف حدیث پرداختند یا به نفع حاکمان ستمگر از نقل برخی احادیث خودداری کردند. ج) بسیاری از مردم و محققان، از یک منبع مهم هدایت بی‌بهره ماندند و به ناچار، سلیقه شخصی را در احکام دینی دخالت دادند و گرفتار اشتباه بزرگ شدند.	۹۱
۲۲	چرا با این که سال‌ها بعد، منع نوشتن حدیث پیامبر (ص) در میان مردم برداشته شد و حدیث نویسی رواج یافت، اما احادیث زیادی «جعل» یا «تحریف» شد، به طوری که احادیث صحیح از غلط به سادگی قابل تشخیص نبود؟ پاسخ: به دلیل عدم حضور اصحاب پیامبر (ص) در میان مردم [به علت فوت یا شهادت].	۹۱
۲۳	چرا بسیاری از مردم و محققان بعد از منع شدن نقل حدیث پیامبر (ص) [ناچار شدند سلیقه شخصی را در احکام دینی دخالت دهند و گرفتار اشتباهات بزرگ شدند؟ پاسخ: «زیرا از یک منبع مهم هدایت بی‌بهره بودند.»	۹۱
۲۴	چرا پس از منع نوشتن حدیث پیامبر اکرم (ص)، اوضاع نابسامان حدیث برای پیروان ائمه (علیهم‌السلام) پیش نیامد؟ پاسخ: زیرا ائمه (علیهم‌السلام)، احادیث پیامبر اکرم (ص) را «حفظ» کرده بودند و شیعیان؛ این احادیث را از طریق این بزرگواران که خود، انسان‌هایی «معصوم» و «به دور از خطا» بودند و سخنانشان مانند سخنان رسول خدا (ص) معتبر و موثق بود، به دست آوردند.	۹۱
۲۵	از مسائل و مشکلات فرهنگی، اجتماعی و سیاسی دوران پس از رحلت رسول خدا (ص) «تحریف در معارف اسلامی و جعل حدیث است»؛ آن را توضیح دهید. پاسخ: برخی از عالمان وابسته به بنی امیه و بنی عباس و گروهی از علمای اهل کتاب مانند کعب الاحبار که ظاهراً مسلمان شده بودند، از موقعیت و شرایط برکناری امام معصوم استفاده کردند و به تفسیر و تعلیم آیات قرآن و معارف اسلامی، «مطابق با افکار خود» و «موافق با منافع قدرتمندان» پرداختند. برخی از آن‌ها در مساجد می‌نشستند و داستان‌های خرافی درباره پیامبران برای مردم نقل می‌کردند. این مطالب، به کتاب‌های «تاریخی» و «تفسیری» راه یافت و سبب گمراهی بسیاری از مسلمانان شد.	۹۲
۲۶	عموم مردم در «اعتقادات» و «عمل خود»، از چه کسانی دنباله‌روی و آن‌ها را «اسوه» قرار می‌دهند؟ پاسخ: «شخصیت‌های برجسته جامعه».	۹۳
۲۷	در زمانی که رسول خدا (ص) «اسوه» مردم بود، چه انسان‌هایی تربیت شدند و بعد از رحلت ایشان چه اتفاقی افتاد؟ پاسخ: انسان‌های آزاده، با ایمان و شجاعی چون امام علی (ع)، مقداد، عمار، ابوذر و سلمان تربیت شدند، اما هر چه که جامعه از زمان پیامبر اکرم (ص) فاصله می‌گرفت، حاکمان وقت تلاش می‌کردند که شخصیت‌های اصیل اسلامی، به خصوص اهل بیت پیامبر (ص) را در انزوا قرار دهند و افرادی که در اندیشه، عمل و اخلاق از معیارهای اسلامی دور بودند؛ به جایگاه برجسته برسانند و راهنمای مردم معرفی کنند.	۹۳
۲۸	پس از گذشت مدتی از رحلت رسول خدا (ص)، جاهلیت چگونه وارد زندگی اجتماعی مسلمانان شد؟ بنویسید. پاسخ: «با شکلی جدید»؛ یعنی شخصیت‌های با تقوا، جهادگر و مورد احترام و اعتماد پیامبر اکرم (ص) «منزوی شدند» و طالبان قدرت و ثروت، «فُرب و منزلت» یافتند.	۹۳

۲۹	از مسائل و مشکلات فرهنگی، اجتماعی و سیاسی دوران پس از رحلت رسول خدا (ص) «تبدیل حکومت عدل نبوی به سلطنت است»؛ آن را توضیح دهید. پاسخ: حاکمان بنی امیه و بنی عباس نیز، به تدریج مسیر حکومت را عوض کردند و برای خود و اطرافیانشان کاخ های بزرگ و مجلل ساختند و خزائن خود را از جواهرات گران قیمت، انباشته کردند. این تغییر مسیر، جامعه مؤمن و فداکار عصر پیامبر اکرم (ص) را به جامعه ای راحت طلب، تسلیم و بی توجه به سیره و روش رسول خدا (ص)، تبدیل کرد. این تغییر فرهنگ، سبب شد که ائمه اطهار (علیهم السلام) با مشکلات زیادی روبرو شوند و نتوانند مردمان آن دوره را با خود همراه کنند.	۹۴
۳۰	هر کدام از موارد زیر، از نتایج کدام یک از مسائل و مشکلات فرهنگی، اجتماعی و سیاسی دوران ائمه (علیهم السلام) است؟ الف) منزوی شدن شخصیت های باتقوا، جهادگر و مورد اعتماد پیامبر (ص) و قرب و منزلت یافتن صاحبان قدرت و ثروت ب) نکه داری حدیث فقط به شیوه «به حافظه سپردن» و از این طریق، به دیگران منتقل کردن ج) به جایگاه برجسته رساندن افرادی که در اندیشه، عمل و اخلاق از معیارهای اسلامی دور بودند د) راه یافتن داستان های خرافی به کتاب های تاریخی و تفسیری مسلمانان و در نتیجه، گمراهی بسیاری از مسلمانان	۹۱ تا ۹۴

پاسخ:

الف) تبدیل حکومت عدل نبوی به سلطنت

ب) ممنوعیت از نوشتن احادیث پیامبر اکرم (ص)

ج) ارائه الگوها و اسوه های نامناسب

د) تحریف در معارف اسلامی و جعل حدیث

باسمه تعالی

جزوه سؤالات درس به درس دین و زندگی (۲)، پایه یازدهم، بر اساس چاپ ۹۷

طراح: قاسم مندوانی، دبیر معارف اسلامی و فلسفه و منطق شهرستان شادگان

ردیف	درس هشتم: «احیای ارزش‌های راستین»	صفحه
۱	امام علی (ع) چگونه سرنوشت و آینده نابسامان جامعه اسلامی را پیش‌بینی می‌کرد؟ پاسخ: ایشان وقتی رفتار مسلمانان روزگار خود را مشاهده می‌کرد، با روشن‌بینی و درک عمیقی که از نتیجه رفتارها و وقایع داشت، سرنوشت و آینده جامعه اسلامی را پیش‌بینی می‌کرد و در زمان‌های مختلف و در سخنرانی‌های متعدد، مسلمانان را نسبت به عاقبت رفتارشان بیم می‌داد.	۹۹
۲	«بنی‌امیه» طبق پیش‌بینی امیر المؤمنین حضرت علی (ع)، بر مردم حاکم شدند و دنیای اسلام را تا حد زیادی به دوران جاهلیت بازگرداندند. درست ☒ نادرست ☐	۱۰۰
۳	آیا ائمه اطهار (علیهم‌السلام) با وجود شرایط سخت و بحرانی دوران خود در مقابل حاکمان، از مبارزه دست کشیدند؟ پاسخ: خیر، آن‌ها از پا ننشستند و به شکل‌های گوناگون با این حاکمان، مبارزه کردند و در مقابل تفسیرهای غلط از اسلام و تحریف دین، «آموزه‌های قرآن» و «سخنان واقعی پیامبر (ص)» را در اختیار مردم جامعه قرار دادند.	۱۰۰
۴	تلاش و مجاهدت امامان (علیهم‌السلام) را می‌توان در قالب کدام مسئولیت‌های مقام امامت بررسی کرد؟ بنویسید. پاسخ: الف) اقدامات مربوط به مرجعیت دینی ب) مجاهده در راستای ولایت ظاهری	۱۰۰
۵	اقدامات مربوط به مرجعیت دینی امامان (علیهم‌السلام) را فقط نام ببرید. پاسخ: ۱) تعلیم و تفسیر قرآن کریم ۲) حفظ سخنان و سیره پیامبر (ص) ۳) تبیین معارف اسلامی متناسب با نیازهای نو	۱۰۰ و ۱۰۱
۶	از اقدامات مربوط به مرجعیت دینی امامان (علیهم‌السلام)، «تعلیم و تفسیر قرآن کریم» را توضیح دهید. پاسخ: در حالی که حاکمان زمان به افراد فاقد صلاحیت میدان می‌دادند تا قرآن را مطابق با اندیشه‌های باطل خود تفسیر کنند، امامان بزرگوار (علیهم‌السلام) در هر فرصتی که به دست می‌آوردند، معارف این کتاب آسمانی را بیان می‌کردند و رهنمودهای آن را آشکار می‌ساختند. در نتیجه این اقدام، مشتاقان معارف قرآنی توانستند از معارف این کتاب الهی بهره ببرند.	۱۰۰
۷	از اقدامات مربوط به مرجعیت دینی امامان (علیهم‌السلام)، «حفظ سخنان و سیره پیامبر (ص)» را توضیح دهید. پاسخ: بعد از رحلت رسول خدا (ص)، نوشتن سخنان ایشان ممنوع شد و این ممنوعیت آثار زیان‌باری برای مسلمانان داشت. البته، امام علی (ع) و حضرت فاطمه (س) به این ممنوعیت توجه نکردند و سخنان پیامبر اکرم (ص) را به فرزندان و یاران خود آموختند و از آنان خواستند که این آموخته‌ها را به نسل‌های بعد منتقل کنند.	۱۰۰

۸	به سؤالات زیر پاسخ دهید: الف) امام رضا (ع) به اجبار کدام خلیفه عباسی از «مدینه» به «مرو» رفت؟ پاسخ: «مأمون» ب) پایتخت حکومت مأمون که امام رضا (ع) به اجبار این خلیفه عباسی به سوی آن می آمد، کدام است؟ پاسخ: «مرو» ج) چرا هزاران نفر از مردم مرو، به استقبال امام رضا (ع) آمده بودند؟ پاسخ: تا هر چه ایشان می گوید، بنویسند و برای خود و آیندگان نگه دارند.	۱۰۱
۹	با توجه به حدیث: «كَلِمَةُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ حِصْنِي فَمَنْ دَخَلَ حِصْنِي آمِنَ مِنْ عَذَابِي» به سؤالات زیر پاسخ دهید: الف) این حدیث، به چه نامی مشهور است؟ پاسخ: «سلسلة الذهب» یا «زنجیره طلایی». ب) امام رضا (ع) ترتیب روایان را تا «خداوند» چگونه معرفی فرمود؟ بنویسید. پاسخ: امام کاظم (ع) ← امام صادق (ع) ← امام باقر (ع) ← امام سجاده (ع) ← امام حسین (ع) ← امام علی (ع) ← پیامبر (ص). ج) در این حدیث، کدام کلمه قلعه محکم خداوند معرفی شده است؟ پاسخ: «لا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ». د) امام رضا (ع) پس از گفتن این حدیث و درنگ، چه چیزی فرمود و مقصود ایشان چه بود؟ پاسخ: «بشروطها و أنا من شروطها»؛ این بود که «توحید»، تنها یک لفظ و شعار نیست بلکه باید در زندگی «اجتماعی» ظاهر شود و تجلی توحید در زندگی اجتماعی با «ولایت امام» که همان «ولایت خداست»، میسر می گردد. هـ) شیوه امام رضا (ع) در نقل حدیث «زنجیره طلایی» چه چیزی را نشان می دهد؟ پاسخ: نشان می دهد که چگونه احادیث رسول خدا (ص)، از امامی به امام دیگر منتقل می شده است.	۱۰۱
۱۰	حدیثی که به جهت توالی و پشت سر هم آمدن اسامی امامان (علیهم السلام) در آن، از امامی به امامی دیگر منتقل می شده است، به چه چیزی مشهور است و به کدام یک از اقدامات مربوط به مرجعیت دینی این بزرگواران، اشاره دارد؟ پاسخ: حدیث «سلسلة الذهب» یا «زنجیره طلایی» - «اقدام برای حفظ سخنان و سیره پیامبر (ص)».	۱۰۱
۱۱	از اقدامات مربوط به مرجعیت دینی امامان (علیهم السلام)، «تبیین معارف اسلامی متناسب با نیازهای نو» را توضیح دهید. پاسخ: با گسترش سرزمین های اسلامی، سؤال های مختلفی در زمینه های «احکام»، «اخلاق» و «نظام کشورداری» پدید آمد. ائمه اطهار (علیهم السلام) با این که با حاکمان زمان خود مخالف بودند، اما به دور از انزوا و گوشه گیری و با حضور سازنده و فعال، با تکیه بر «علم الهی» خود درباره همه این مسائل، اظهار نظر می کردند و مسلمانان را از معارف خود بهره مند می ساختند.	۱۰۱
۱۲	ثمره حضور سازنده امامان (علیهم السلام) و دوری از انزوا و گوشه گیری، فراهم آمدن کتاب هایی در چه زمینه هایی بود؟ پاسخ: کتاب های بزرگ در حدیث و سیره ائمه اطهار (علیهم السلام) در کنار سیره پیامبر (ص) و قرآن کریم است.	۱۰۱
۱۳	فراهم آمدن کتاب هایی مانند «نهج البلاغه» از حضرت علی (ع) و «صحیفه سجاده» از امام سجاده (ع)، به کدام یک از اقدامات مربوط به مرجعیت دینی امامان (علیهم السلام) اشاره دارد؟ پاسخ: «تبیین معارف اسلامی متناسب با نیازهای نو».	۱۰۱
۱۴	تلاش ائمه اطهار (علیهم السلام) در زمینه تبیین معارف اسلامی متناسب با نیازهای نو، سبب چه نتایجی شد؟ پاسخ: سبب شد که: ۱) حقیقت اسلام برای جویندگان آن، پوشیده نماند. ۲) کسانی که طالب حقیقت اند، بتوانند در میان انبوه تحریفات، به تعلیمات اصیل اسلام دست یابند و راه حق را از باطل تشخیص دهند.	۱۰۲

۱۵	امامان بزرگوار (علیهم السلام) در راستای ولایت ظاهری [تشکیل حکومت اسلامی]، از «دو جهت» با حاکمان زمان خود مبارزه می کردند؛ آن ها را بنویسید. پاسخ: اول؛ آن که رهبری و اداره جامعه از جانب خداوند به آنان سپرده شده و لازم بود برای انجام دادن این وظیفه به پا خیزند و در صورت وجود شرایط و امکانات، حاکمان غاصب را برکنار کنند. دوم؛ آن که این حاکمان غاصب، قوانین اسلام را زیر پا می گذاشتند و به مردم ستم می کردند؛ امامان (علیهم السلام) نیز وظیفه داشتند که بر اساس اصل «امر به معروف و نهی از منکر» با آنان مقابله کنند و مانع زیر پا گذاشتن قوانین اسلام شوند و از حقوق مردم دفاع نمایند.	۱۰۲
۱۶	چرا لازم بود که امامان بزرگوار (علیهم السلام)، برای تشکیل حکومت اسلامی [ولایت ظاهری] به پا خیزند و در صورت وجود شرایط و امکانات، حاکمان غاصب را برکنار کنند؟ پاسخ: تا با تشکیل حکومتی بر مبنای اسلام راستین، قوانین این دین را به «اجرا» درآورند و «عدالت» را برقرار سازند.	۱۰۲
۱۷	اصول کلی امامان بزرگوار (علیهم السلام) در مبارزه با حاکمان را فقط نام ببرید. پاسخ: (۱) عدم تأیید حاکمان (۲) معرفی خویش به عنوان امام برحق (۳) انتخاب شیوه های درست مبارزه	۱۰۳
۱۸	از اصول کلی امامان بزرگوار (علیهم السلام) در مبارزه خود، «عدم تأیید حاکمان است» آن را توضیح دهید. پاسخ: امامان بزرگوار (علیهم السلام)، هیچ یک از حاکمان غاصب عصر خویش را به عنوان جانشین رسول خدا (ص) تأیید نمی کردند و این موضوع را به شیوه های مختلف به مردم اطلاع می دادند. آنان اگر چه تفاوت های اخلاقی و رفتاری حاکمان را در نظر می گرفتند و اگر حاکمی در موردی بر طبق دستور اسلام عمل می کرد، آن مورد را تأیید می کردند، اما در غصب خلافت و جانشینی رسول خدا (ص) همه را «یکسان» می دیدند.	۱۰۳
۱۹	از اصول کلی امامان بزرگوار (علیهم السلام) در مبارزه با حاکمان عصر خود، «معرفی خویش به عنوان امام برحق است»، آن را توضیح دهید. پاسخ: آن بزرگواران، همواره خود را به عنوان امام و جانشین بر حق پیامبر اکرم (ص) معرفی می کردند؛ به گونه ای که مردم بدانند تنها آن ها جانشین حضرتش و امامان برحق جامعه اند.	۱۰۳
۲۰	امام صادق (ع) در روز «عرفه» و در مراسم «حج» که جمعیت زیادی از مسلمانان، از سراسر سرزمین های اسلامی حضور داشتند در میان انبوه جمعیت، کدام یک از اصول مبارزه با حاکمان را به کار گرفت؟ (۱) عدم تأیید حاکمان ☐ (۲) معرفی خویش به عنوان امام برحق ☒ (۳) انتخاب شیوه های درست مبارزه ☐	۱۰۳
۲۱	«ای مردم! رسول خدا (ص) امام و رهبر بود، پس از او علی (ع)، سپس حسن و حسین و علی بن حسین و محمد بن علی (علیهم السلام) به تریب امام بودند و اکنون من امام هستم.» این حدیث امام صادق (ع)، بیانگر استفاده ایشان از کدام یک از اصول مبارزه با حاکمان می باشد؟ پاسخ: «معرفی خویش به عنوان امام برحق».	۱۰۳
۲۲	از اصول کلی امامان (علیهم السلام) در مبارزه با حاکمان عصر خود، «انتخاب شیوه های درست» را توضیح دهید. پاسخ: ایشان، شیوه مبارزه با حاکمان را متناسب با «شرایط زمان» بر می گزیدند؛ به گونه ای که هم تفکر اسلام راستین باقی بماند، هم به تدریج، بنای ظلم و جور بنی امیه و بنی عباس سست شود و هم روش زندگی امامان (علیهم السلام)، به نسل های آینده معرفی گردد.	۱۰۳

۲۳	رفتار ائمه اطهار (علیهم السلام) در طول ۲۵۰ سال بعد از رحلت پیامبر اکرم (ص) تا املت حضرت مهدی (عج) و غیبت ایشان، چگونه بوده است؟ توضیح دهید. پاسخ: چنان «مکمل یکدیگر» است که گویی یک شخص می‌خواهد برای رسیدن به یک مقصد مسیری را بپیماید، ولی مسیر یک دست نیست؛ گاهی هموار است و گاهی ناهموار، گاهی لغزنده و خطرناک است و گاهی دشوار! ولی همه این جاده با همه این اختلاف‌ها، به «یک هدف» ختم می‌شود، به گونه‌ای که گویی یک انسان است که ۲۵۰ سال زندگی کرده است و در شرایط مختلف فرهنگی، اجتماعی و سیاسی روش‌های مناسب را برگزیده و عمل کرده است.	۱۰۳
۲۴	رفتار حاکمان بنی امیه و بنی عباس در مقابل کسانی که به عنوان «پیرو و شیعه امامان (علیهم السلام)» شناخته می‌شدند، چگونه بوده است؟ پاسخ: همراه با خشونت و ستمگری بوده است، به طوری که اگر کسانی به عنوان شیعه امامان (علیهم السلام) شناخته می‌شدند به سختی «آزار و اذیت» می‌شدند و در بسیاری مواقع به «شهادت» می‌رسیدند.	۱۰۴
۲۵	ائمه اطهار (علیهم السلام) می‌کوشیدند آن بخش از اقدامات و مبارزات خود را که دشمن به آن حساسیت دارد، در قالب «نقیه» پیش ببرند؛ یعنی چه؟ پاسخ: یعنی، اقدامات خود را «مخفی نگه دارند» و در عین ضربه زدن به دشمن، کم‌تر ضربه بخورند.	۱۰۴
۲۶	«نقیه» را تعریف نمایید. پاسخ: آن بخش مخفی مبارزات ائمه اطهار (علیهم السلام) در مقابل دشمن، که در عین ضربه زدن به او، کم‌تر ضربه بخورند.	۱۰۴
۲۷	امامان (علیهم السلام) با مخفی نگه داشتن ارتباط میان خود و یاران صمیمی و فداکارشان در نقاط مختلف سرزمین‌های اسلامی، نمی‌گذاشتند که بنی امیه و بنی عباس، آن‌ها را شناسایی و به شهادت برسانند؛ در این روش، ایشان از کدام اصل از اصول کلی مبارزه با حاکمان بهره می‌بردند؟ پاسخ: «انتخاب شیوه‌های درست مبارزه».	۱۰۴
۲۸	وظیفه ما به عنوان پیرو و شیعه امامانی که جان و همه زندگی خود را برای نجات و رستگاری انسان‌ها فدا کردند و به پیشگاه الهی رفتند؛ چیست؟ پاسخ: این است که به گونه‌ای زندگی کنیم که سبب بدبینی دیگران نسبت به شیعیان نشویم و بدانیم که شیعه بودن تنها به اسم نیست؛ بلکه اسم باید با «عمل صالح» همراه باشد تا پیرو حقیقی آنان شویم. آنان، هم اکنون ناظر بر ما هستند و به پیروان خود می‌نگرند تا ببینند چه می‌کنند. امام صادق (ع) خطاب به شیعیان می‌فرماید: «مایه زینت و زیبایی ما باشید، نه مایه زشتی و عیب.»	۱۰۵

باسمه تعالی

جزوه سؤالات درس به درس دین و زندگی (۲)، پایه یازدهم، بر اساس چاپ ۹۷

طراح: قاسم مندوانی، دبیر معارف اسلامی و فلسفه و منطق شهرستان شادگان

ردیف	درس نهم: «عصر غیبت امام زمان (عج)»	صفحه
۱	حضرت مهدی (عج): الف) امام چندم است؟ پاسخ: «دوازدهمین امام» ب) در چه زمان و مکانی متولد شد؟ پاسخ: «در سپیده دم جمعه، نیمه شعبان سال ۲۵۵ هـ. ق، در شهر سامرا متولد شد.» ج) ایشان تا چه سالی، نزد پدر بزرگوارش زندگی می کرد؟ پاسخ: «تا سال ۲۶۰ هـ. ق»	۱۱۱
۲	امام حسن عسکری (ع) در قبال فرزند خویش حضرت مهدی (عج)، وظایفی داشت؛ دو مورد را بنویسید. پاسخ: ۱) حفظ ایشان از گزند و خطر حاکمان بنی عباس که تصمیم بر قتل وی داشتند. ۲) نشان دادن وی به بعضی یاران نزدیک و مورد اعتماد خویش و معرفی ایشان به عنوان امام بعد از خود.	۱۱۱
۳	امامت حضرت مهدی (عج)، چه زمانی آغاز شد؟ پاسخ: «پس از شهادت امام حسن عسکری (ع) در سال ۲۶۰ هـ. ق»	۱۱۱
۴	حضرت مهدی (عج)، چند غیبت دارد؟ بنویسید. پاسخ: «دو غیبت»؛ ۱- صغری ۲- کبری	۱۱۱
۵	«غیبت صغری» را تعریف کنید. پاسخ: غیبت حضرت مهدی (عج) که از سال ۲۶۰ تا ۳۲۹ هـ. ق به مدت ۶۹ سال طول کشید.	۱۱۱
۶	حضرت مهدی (عج) در غیبت صغری، چگونه پیروان خود را رهبری می کرد؟ پاسخ: از طریق چهار نفر از یاران صمیمی و مورد اعتماد، پیوسته با پیروان خود در ارتباط بود و آنان را رهبری می کرد. این چهار شخصیت بزرگوار به «نواب اربعه» یا «نواب خاص» معروف اند.	۱۱۱
۷	«غیبت کبری» را تعریف نمایید. پاسخ: شش روز مانده به درگذشت آخرین نایب، حضرت مهدی (عج) برای ایشان نامه ای نوشت و فرمود به فرمان خداوند، پس از وی جانشینی نیست و مرحله دوم غیبت آغاز می شود. به دلایل طولانی بودن این دوره از غیبت، آن را «غیبت کبری» می نامند.	۱۱۱
۸	خداوند، نعمت هدایت را با وجود چه کسانی تمام و کامل گردانیده و راه رسیدن به «رستگاری» را برای انسان ها هموار ساخته است؟ پاسخ: «امامان [علیهم السلام]».	۱۱۱
۹	پیامبر اکرم (ص)، چه کسانی را «پدران اُمت» معرفی فرموده است؟ پاسخ: «خود» و «امام علی (ع)».	۱۱۱

۱۰	علملان اصلی به شهادت رساندن امامان (علیهم السلام)، چه کسانی بودند؟ توضیح دهید. پاسخ: درست است که «حاکمان بنی امیه و بنی عباس» ظالمانه و غاصبانه حکومت را به دست گرفته بودند و عاملان اصلی به شهادت رساندن امامان (علیهم السلام) بودند اما پیش تر مردم تسلیم این حاکمان شده بودند و با آنان مبارزه نمی کردند و وظیفه «امر به معروف و نهی از منکر» را انجام نمی دادند. اگر مردم آن دوره با این حاکمان ظالم، مبارزه می کردند، خلافت در اختیار امامان (علیهم السلام) قرار می گرفت و آن بزرگواران، پیش از پیش مردم را به سوی «توحید» و «عدل» فرا می خواندند و جامعه بشری در مسیر صحیح «کمال» پیش می رفت.	۱۱۱
۱۱	طبق نقل تاریخ، سخت گیری های حاکمان بنی عباس نسبت به کدام امامان نا حدی شدت یافته بود که آن بزرگواران را در محاصره کامل قرار داده بودند؟ چرا؟ پاسخ: امام دهم (هادی) و امام یازدهم (حسن عسکری)؛ زیرا حاکمان بنی عباس، از اخباری که از پیامبر اکرم (ص) و سایر امامان (علیهم السلام) درباره امام مهدی (عج) رسیده بود، مطلع بودند.	۱۱۲
۱۲	چرا حاکمان بنی عباس در صدد بودند که مهدی موعود (ع) را به محض تولد، به «قتل» برسانند؟ پاسخ: زیرا پیامبر اکرم (ص) درباره امام مهدی (ع)، با مردم سخن گفته بود و ایشان را به عنوان آخرین امام و قیام کننده علیه ظلم و بر پا کننده «عدل» در جهان معرفی کرده است. امیرالمؤمنین علی (ع) و سایر امامان (علیهم السلام) نیز از آن حضرت و مأموریتی که از جانب خدا دارد، یاد کرده اند.	۱۱۲
۱۳	چرا خداوند، آخرین ذخیره و حجت خود [امام زمان (عج)] را از نظرها پنهان کرد؟ پاسخ: «تا امامت در شکلی جدید و از پس پرده غیبت ادامه یابد».	۱۱۲
۱۴	غیبت گیری امام زمان (عج)، چقدر ادامه می یابد؟ پاسخ: آن قدر ادامه می یابد که نه تنها مسلمانان، بلکه جامعه انسانی شایستگی درک ظهور و بهره مندی کامل از وجود آخرین حجت الهی را پیدا کند.	۱۱۲
۱۵	طبق فرمایش امیرالمؤمنین علی (ع)، به چه علت خداوند، مردم را از وجود حجت در میانشان بی بهره می سازد؟ پاسخ: ۱) ستمگری انسان ها ۲) زیاده روی شان در گناه	۱۱۲
۱۶	حدیث امام علی (ع) که در آن می فرماید: «زمین از حجت خدا [امام] خالی نمی ماند. اما خداوند، به علت ستمگری انسان ها و زیاده روی شان در گناه، آنان را از وجود حجت در میانشان بی بهره می سازد.» با کدام یک از آیات درس، «ارتباط معنایی» دارد؟ پاسخ: آیه ۵۳، سوره انفال؛ «ذَلِكِ بَانَ اللَّهُ لَمْ يَكْ مُغَيَّرًا نَعْمَةً أَنْعَمَهَا عَلَى قَوْمٍ حَتَّى يُغَيِّرُوا مَا بِأَنْفُسِهِمْ وَأَنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ عَلِيمٌ».	۱۱۲
۱۷	برای درک درست رهبری حضرت مهدی (عج) در عصر غیبت، ابتدا باید توجه کنیم که ایشان را «.....» نامیده اند. پاسخ: «غایب».	۱۱۳
۱۸	چرا حضرت مهدی (عج) را «غایب» نامیده اند؟ پاسخ: زیرا ایشان از «نظرها» غایب است، نه این که در جامعه حضور ندارد. به عبارت دیگر، این انسان ها هستند که امام را نمی بینند نه این که ایشان در بین مردم نیست و از وضع مردم بی خبر است.	۱۱۳

۱۹	امیر المؤمنین علی (ع) درباره «حضور حضرت مهدی (عج) در جامعه» چه می‌فرماید؟ پاسخ: حجت خداوند در میان مردم حضور دارد، از معابر عبور می‌کند... به نقاط مختلف می‌رود، سخن مردم را می‌شنود و بر جماعت مردم سلام می‌کند...؛ تا این که زمان «ظهور و وعده الهی و ندای آسمانی» فرا می‌رسد. هان! آن روز، روز شادی فرزندان علی (ع) و پیروان اوست.	۱۱۳
۲۰	بهرمندی از حضرت مهدی (عج) در عصر غیبت، «.....» می‌یابد. الف) کاهش ☒ ب) افزایش ☐	۱۱۳
۲۱	حضرت مهدی (عج) خود را در زمان غیبت، به چه چیزی تشبیه کرده‌اند؟ چرا؟ پاسخ: «خورشید پشت ابر»؛ زیرا در این دوره، بهرهمندی از ایشان «کاهش» می‌یابد.	۱۱۳
۲۲	چگونگی امامت حضرت مهدی (عج) در عصر غیبت را بنویسید. پاسخ: در این دوره، نه امکان حکومت و ولایت ظاهری آن امام هست و نه امکان تشکیل جلسات درس و تعلیم معارف و احکام دین. لذا این بهرهمندی، منحصر به «ولایت معنوی» می‌شود که نیازمند به ظاهر بودن نیست.	۱۱۳
۲۳	ولایت معنوی حضرت مهدی (عج) را توضیح دهید. پاسخ: ایشان به اذن خداوند از احوال انسان‌ها آگاه است؛ افراد مستعد و به ویژه شیعیان و محبان خویش را از کمک‌ها و امدادهای معنوی خویش برخوردار می‌سازد.	۱۱۳
۲۴	حضرت مهدی (عج)، نامه: «ما از اخبار و احوال شما آگاهیم و هیچ چیز از اوضاع شما بر ما پوشیده و مخفی نیست.» را برای کدام یک از علمای بزرگ اسلام، نوشت؟ پاسخ: «شیخ مفید».	۱۱۳
۲۵	طبق فرمایش حضرت مهدی (عج) به شیخ مفید، آیا ایشان در رسیدگی و سرپرستی ما کوتاهی و سستی می‌کنند یا ما را از خاطر می‌برند؟ چرا؟ پاسخ: خیر؛ زیرا که اگر چیز این بود، دشواری‌ها و مصیبت‌ها بر ما فرود می‌آمد و دشمنان، ما را ریشه‌کن می‌کردند.	۱۱۳
۲۶	هم‌اکنون [زمان غیبت] نیز امام عصر (عج) سرپرست، حافظ و یاور مسلمانان است. درست ☒ نادرست ☐	۱۱۳
۲۷	نمونه‌هایی از یاری‌رسانی‌های حضرت مهدی (عج) را بنویسید. پاسخ: ۱) هدایت باطنی افراد ۲) حل بعضی از مشکلات علمی علما ۳) خبر دادن از پاره‌ای رویدادها ۴) دستگیری از درماندگان ۵) دعا برای مؤمنان	۱۱۳
۲۸	آیا دوره غیبت [گیری] حضرت مهدی (عج)، به معنای «عدم رهبری» ایشان است؟ توضیح دهید. پاسخ: خیر، بلکه رهبری حقیقی مسلمانان، هم‌اکنون نیز بر عهده ایشان است؛ اما این رهبری را انسان‌های عادی حس نمی‌کنند؛ همان‌طور که برخی از انسان‌ها فواید خورشید پشت ابر را در نمی‌یابند و مشاهده نمی‌کنند. اگر شب، عالم را فراگیرد و خورشید هیچ‌گاه طلوع نکند، آن زمان است که نعمت وجود خورشید پشت ابر نیز بر همگان روشن خواهد شد.	۱۱۴
۲۹	خداوند در همه آیات زیر، درباره آینده زندگی انسان‌ها در زمین سخن گفته و وعده‌هایی داده است به جز آیه..... (۱) وَتُرِيدُ أَنْ نَمُنَّ عَلَى الَّذِينَ اسْتَضَعُّوا فِي الْأَرْضِ وَنَجْعَلَهُمْ أَئِمَّةً وَنَجْعَلَهُمُ الْوَارِثِينَ ☐ (۲) وَاسْتَغْفِرُوا رَبَّكُمْ ثُمَّ تُوبُوا إِلَيْهِ إِنَّ رَبِّي رَحِيمٌ وَدُودٌ ☒ (۳) وَلَقَدْ كَتَبْنَا فِي الزَّبُورِ مِنْ بَعْدِ الذِّكْرِ أَنَّ الْأَرْضَ يَرِثُهَا عِبَادِيَ الصَّالِحُونَ ☐ (۴) وَعَدَ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا مِنْكُمْ وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَيَسْتَخْلِفَنَّهُمْ فِي الْأَرْضِ كَمَا اسْتَخْلَفَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ... ☐	۱۱۴

۳۰	پیامبران الهی، برای تحقق وعده الهی [پیروزی حق بر باطل در آینده تاریخ] از یک طرح الهی سخن گفته اند؛ آن را بنویسید.	۱۱۵
۳۱	تعلیمات هر پیامبری به جز پیامبر خاتم [حضرت محمد (ص)]، پس از وی دستخوش دگرگونی شده؛ یکی از این دگرگونی‌ها را بنویسید. پاسخ: «مربوط به چگونگی ظهور و تشکیل حکومت جهانی بود.»	۱۱۵
۳۲	همه پیامبران، در اصل الهی بودن پایان تاریخ و ظهور ولی الهی برای برقراری حکومت جهانی اتفاق نظر دارند. ☒ درست ☐ نادرست	۱۱۵
۳۳	دیدگاه مسلمانان را با پیروان سایر ادیان درباره «موعود» بنویسید. پاسخ: ما مسلمانان نیز، مانند پیروان سایر ادیان الهی عقیده داریم که در آخر الزمان، منجی انسان‌ها ظهور خواهد کرد و جهان را به نهایت عدل خواهد رساند. این منجی، حضرت مهدی (عج) است که از نسل پیامبر اکرم (ص) می‌باشد.	۱۱۵
۳۴	در کتاب‌های «حدیثی اهل سنت» درباره «موعود» چه چیزی تأکید شده است؟ پاسخ: این که حضرت مهدی (عج) از نسل پیامبر اکرم (ص) و حضرت فاطمه (س) است، البته آنان معتقدند که ایشان هنوز به دنیا نیامده است!	۱۱۶
۳۵	عقیده ما شیعیان را درباره «موعود» بنویسید. پاسخ: ما شیعیان معتقدیم که بنابر سخنان صریح پیامبر اکرم (ص) و ائمه اطهار (علیهم السلام)، موعود و منجی انسان‌ها، دوازدهمین امام و فرزند امام حسن عسکری (ع) است و با توجه خاص خداوند، به حیات خود ادامه می‌دهد تا این که به اذن خداوند ظهور می‌کند و حکومت جهانی اسلام را تشکیل می‌دهد.	۱۱۶
۳۶	مشخص بودن پدر و مادر حضرت مهدی (عج)، چه فایده‌ای دارد؟ بنویسید. پاسخ: اگر ماجراجویان فریبکاری بخواهند خود را مهدی موعود معرفی کنند، به زودی شناخته می‌شوند و مردم هوشیار، فریب آن‌ها را نمی‌خورند.	۱۱۶
۳۷	اعتقاد به زنده بودن حضرت مهدی (عج) و حضور ایشان در جامعه، چه فوایدی دارد؟ پاسخ: اول این که پیروان آن حضرت، از یک سو، امام خود را حاضر و ناظر بر خود می‌یابند و از سوی دیگر، آنان می‌توانند خواسته‌های خود را با امام خود همانند دوستی صمیمی در میان بگذارند و برای بدست آوردن رضایت ایشان، تلاش کنند. دوم این که جامعه به صورت‌های گوناگون از هدایت‌های امام و از «ولایت معنوی» ایشان برخوردار می‌گردد.	۱۱۶
۳۸	مسئولیت‌های منتظران حضرت مهدی (عج) را فقط نام ببرید. ما به عنوان دوستان و پیروان حضرت مهدی (عج)، در دوران غیبت ایشان؛ چه وظایفی بر عهده داریم؟ پاسخ: (۱) تقویت معرفت و محبت به امام (۲) پیروی از فرمان‌های ایشان (۳) آماده کردن خود و جامعه برای ظهور ایشان (۴) دعا برای ظهور امام	۱۱۶ تا ۱۱۹

۳۹	چه کسانی محبت پیش‌تری نسبت به پیامبر (ص) و امام (ع) دارند؟ پاسخ: آنان که چنین معرفتی را به دست آورده‌اند که، پیامبر و امام از پدر و مادر برای مؤمنان مهربان‌ترند.	۱۱۶
۴۰	طبق فرمایش پیامبر اکرم (ص)، هر کس دوست دارد خدا را در حال ایمان کامل و مسلمانی مورد رضایت او ملاقات کند، باید چه چیزی را بپذیرد و به کدام یک از مسئولیت‌های شخص منتظر، اشاره دارد؟ پاسخ: «ولایت و محبت امام عصر (عج)» - «تقویت معرفت و محبت به امام».	۱۱۶
۴۱	سه مورد از عوامل مؤثر در معرفت و محبت به حضرت مهدی (عج) و از بین رفتن تردیدها را بنویسید. پاسخ: الف) شناخت جایگاه امام در پیشگاه الهی ب) آشنایی با شیوه حکومت‌داری ایشان به هنگام ظهور ج) آشنایی با صفات و ویژگی‌های ایشان در سخنان معصومین (علیهم‌السلام)	۱۱۶
۴۲	حدیث شریف نبوی: «مَنْ مَاتَ وَلَمْ يَعْرِفْ إِمَامَ زَمَانِهِ مَاتَ مَيِّتَةً جَاهِلِيَّةً» هر کس بمیرد و امام زمان خود را نشناسد، به مرگ جاهلی مرده است. با کدام یک از مسئولیت‌های منتظران ارتباط دارد؟ ۱) تقویت معرفت و محبت به امام ☒ ۲) پیروی از فرمان‌های ایشان ☐ ۳) آماده کردن خود و جامعه برای ظهور ایشان ☐ ۴) دعا برای ظهور امام ☐	۱۱۷
۴۳	منتظر حقیقی حضرت مهدی (عج) تلاش می‌کند که در عصر غیبت، «.....» امام خود باشد و از ایشان «.....» کند. پاسخ: «پیرو» - «تبعیت».	۱۱۷
۴۴	حدیث شریف پیامبر اکرم (ص): «خوشا به حال کسی که به حضور [قائم] برسد در حالی که پیش از قیام او نیز پیرو او باشد.» به کدام یک از مسئولیت‌های منتظران اشاره دارد؟ پاسخ: «پیروی از فرمان‌های امام عصر (عج)».	۱۱۷
۴۵	سه مورد از دستورات حضرت مهدی (عج) که پیروان ایشان به دنبال انجام آن‌ها هستند را بنویسید. پاسخ: ۱) مراجعه به عالمان دین ۲) عمل به احکام فردی و اجتماعی دین ۳) مقابله با طاغوت	۱۱۷
۴۶	یکی از علائم «پیروی از امام عصر (عج)» در عصر غیبت را بنویسید. پاسخ: «تشکیل حکومت اسلامی و برکنار کردن حاکمان ستمگر».	۱۱۷
۴۷	یکی از مسئولیت‌های منتظران حضرت مهدی (عج)، «آماده کردن خود و جامعه برای ظهور ایشان است» آن را توضیح دهید. پاسخ: منتظر، عصر غیبت را «عصر آماده باش» برای یاری امام تلقی می‌کند و خود را سربازی برای یاری آن حضرت به حساب می‌آورد. او هر لحظه منتظر است ندای امام (ع) در جهان طنین‌انداز شود و مردم را برای پیوستن به حق فراخواند.	۱۱۷

۴۸	طبق فرمایش امام علی(ع)، حضرت مهدی(عج) در صورت وجود کدام شرایط با افرادی که با وی بیعت کرده‌اند، بیعت خواهد کرد؟ پاسخ: ۱) در امانت خیانت نکنند. ۲) پاک‌دامن باشند. ۳) اهل دشنام و کلمات زشت نباشند. ۴) به ظلم و ستم خون‌ریزی نکنند. ۵) به خانه‌ای هجوم نبرند. ۶) کسی را به ناحق آزار ندهند. ۷) ساده زیست باشند. ۸) بر مرکب‌های گران‌قیمت سوار نشوند. ۹) لباس‌های فاخر نپوشند. ۱۰) به حقوق مردم تجاوز نکنند. ۱۱) به یتیمان ستم نکنند. ۱۲) دنبال شهوت‌رانی نباشند. ۱۳) شراب ننوشند. ۱۴) به پیمان خود عمل کنند. ۱۵) ثروت و مال را احتکار نکنند. ۱۶) در راه خدا به شایستگی جهاد نمایند.	۱۱۷				
۴۹	چه کسانی می‌توانند در هنگام ظهور حضرت مهدی (عج)، ویژگی‌های مورد نظر ایشان را داشته باشند؟ پاسخ: کسانی که «قبل از ظهور» ایشان، در صحنه فعالیت‌های اجتماعی و نبرد دائمی حق و باطل، در جبهه حق، حضوری فعال داشته باشند و با ایستادگی در مقابل شیاطین درون و برون، ویژگی‌هایی همچون شجاعت، عزت نفس و پاک‌دامنی را در خود پرورانده باشند.	۱۱۸				
۵۰	کسی که در عصر غیبت حضرت مهدی(عج)، تنها با گریه و دعا سر کند و در صحنه نبرد حق‌طلبان علیه مستکبران حضور نداشته باشد، چه نتیجه‌ای خواهد داشت؟ پاسخ: در «روز ظهور»، به علت «عدم آمادگی» مانند قوم موسی (ع) به حضرت مهدی (عج) خواهند گفت: «تو و پروردگارت بروید و بجنگید، ما این جا می‌نشینیم!»	۱۱۸				
۵۱	به اعتقاد برخی جامعه‌شناسان؛ پویایی جامعه شیعه در طول تاریخ، به چند عامل وابسته بوده‌است؟ آن‌ها را بنویسید. پاسخ: «دو عامل»؛ <table><tr><td>گذشته سرخ</td><td>اعتقاد به عاشورا، آمادگی برای شهادت و ایثار</td></tr><tr><td>آینده سبز</td><td>انتظار برای سرنگونی ظالمان و گسترش عدالت در جهان، زیر پرچم امام عصر(عج)</td></tr></table>	گذشته سرخ	اعتقاد به عاشورا، آمادگی برای شهادت و ایثار	آینده سبز	انتظار برای سرنگونی ظالمان و گسترش عدالت در جهان، زیر پرچم امام عصر(عج)	۱۱۸
گذشته سرخ	اعتقاد به عاشورا، آمادگی برای شهادت و ایثار					
آینده سبز	انتظار برای سرنگونی ظالمان و گسترش عدالت در جهان، زیر پرچم امام عصر(عج)					
۵۲	یاران حضرت مهدی(عج)، پیش‌تازان تحول جهانی و سازندگان تمدن اسلامی‌اند. درست ☒ نادرست ☐	۱۱۸				
۵۳	به سؤالات زیر پاسخ کوتاه دهید: الف) هسته مرکزی یاران حضرت مهدی(عج) چند نفرند؟ پاسخ: «۳۱۳ نفر». ب) به تعداد یاران پیامبر اکرم(ص)، در کدام جنگ؟ پاسخ: «جنگ بدر». ج) بنا به فرموده امام باقر(ع)، همه یاران حضرت مهدی(عج)، «مرد» هستند. درست ☐ نادرست ☒ د) طبق احادیث آمده، بیشتر یاران حضرت مهدی(عج) را «.....» تشکیل می‌دهند. پاسخ: «جوانان».	۱۱۸				
۵۴	چرا در انتظار ظهور بودن، از برترین اعمال عصر غیبت حضرت مهدی(عج) است؟ پاسخ: «زیرا فرج و گشایش واقعی برای دین‌داران با ظهور آن حضرت حاصل می‌شود.»	۱۱۹				
۵۵	حدیث امیرمؤمنان حضرت علی(ع) که در آن می‌فرماید: «منتظر فرج الهی باشید و از لطف الهی مأیوس نشوید و بدانید که محبوب‌ترین کارها نزد خداوند، انتظار فرج است» به کدام یک از مسئولیت‌های منتظران اشاره دارد و لازمه این انتظار، چیست؟ پاسخ: «دعا برای ظهور امام عصر(عج)» - «دعا برای ظهور امام عصر(عج)».	۱۱۹				

۵۶	امام عصر (عج)، چه زمانی ظهور می کند؟ توضیح دهید. پاسخ: زمانی که مردم جهان از مکتب های غیر الهی و مدعیان برقراری عدالت در جهان ناامید شده اند و با تبلیغی که منتظران واقعی کرده اند، دل های مردم به سوی آن منجی الهی جلب شده است. بیش تر مردم همین که ندای امام (ع) و طرفداران ایشان را می شنوند، با شوق به سوی ایشان می شتابند. اما مستکبران و ظالمان در مقابل امام (ع) می ایستند که در نهایت، شکست می خورند و حکومت جهانی ایشان تشکیل می شود.	۱۱۹
۵۷	چه زمانی همه اهداف انبیا الهی تحقق می یابد؟ پاسخ: « با تشکیل حکومت جهانی امام مهدی (عج) ».	۱۱۹
۵۸	اهدافی که در جامعه حضرت مهدی (عج) با تشکیل حکومت جهانی ایشان، محقق خواهد شد را نام ببرید. (۴ مورد) پاسخ: ۱) عدالت گسری ۲) آبادانی ۳) شکوفایی عقل و علم ۴) امنیت کامل ۵) فراهم شدن زمینه رشد و کمال	۱۱۹
۵۹	حدیث پیامبر اکرم (ص) که در آن می فرماید: « با ظهور امام عصر (عج)، خداوند زمین را از قسط و عدل پر خواهد کرد، بعد از این که از ظلم و جور پر شده باشد. » به کدام یک از اهداف جامعه مهدوی اشاره دارد؟ پاسخ: «عدالت گسری».	۱۱۹
۶۰	«عدالت گسری جامعه مهدوی» را با ذکر حدیثی از امام باقر (ع) توضیح دهید. پاسخ: در جامعه مهدوی؛ قطب مرفه و قطب فقیر، طبقه مستکبر و طبقه مستضعف وجود ندارد. امام باقر (ع) درباره وضعیت اقتصادی مردم «پس از ظهور» می فرماید: «[حضرت مهدی (عج)] آن چنان میان مردم مساوات برقرار می کند که نیازمندی پیدا نخواهد شد تا به او زکات داده شود».	۱۱۹
۶۱	از اهداف جامعه مهدوی، «آبادانی» و «شکوفایی عقل و علم» را توضیح دهید. پاسخ: آبادانی؛ «برکت و آبادانی همه سرزمین ها را فرا می گیرد. برای مثال، اگر کسی سرزمین های بین عراق و شام را که بسیاری از قسمت های آن در حاضر کویری است، ببیند، همه را سرسبز و خرم خواهد دید». شکوفایی عقل و علم؛ « این دوران، زمان کامل شدن عقل های آدمیان است و با لطف و توجه ویژه ای که امام زمان (عج) به همه انسان ها می کند، عقل آنان کامل می شود».	۱۱۹ و ۱۲۰
۶۲	از اهداف جامعه مهدوی، «امنیت کامل» و «فراهم شدن زمینه رشد و کمال» را توضیح دهید. پاسخ: امنیت کامل؛ «در آن دوران، اگر کسی از شرق یا غرب عالم، شب یا روز، زن یا مرد و به تنهایی سمت دیگر حرکت کند، احساس ناامنی و ترس نمی کند، از دزدی اموال و ثروت دیگران خبری نیست». فراهم شدن زمینه رشد و کمال: « از همه موارد فوق، مهم تر این که، در جامعه مهدوی رشد و تکامل همه افراد فراهم است. انسان ها بهتر می تواند خدا را بندگی کنند، فرزندان صالح به جامعه تقدیم نمایند و خیرخواه دیگران باشند. بدین ترتیب، انسان ها با هدفی که خدا در خلقت برای آن ها تعیین کرده، بهتر و آسان تر می رسند».	۱۲۰

باسمه تعالی

جزوه سؤالات درس به درس دین و زندگی (۲)، پایه یازدهم، بر اساس چاپ ۹۷

طراح: قاسم مندوانی، دبیر معارف اسلامی و فلسفه و منطق شهرستان شادگان

ردیف	درس دهم: «مرجعیت و ولایت فقیه»	صفحه
۱	چرا عقلاً ضروری است که دو مسئولیت «مرجعیت دینی» و «ولایت ظاهری» در عصر غیبت [کبری] ادامه یابند؟ پاسخ: «زیرا دین اسلام، همیشگی و برای همه دوران هاست.»	۱۲۵
۲	اگر «مرجعیت دینی» در دوران غیبت کبری ادامه نیابد، یعنی تخصصی نباشد که احکام دین را بداند و برای مردم بیان کند و پاسخگوی مسائل جدید مطابق با احکام دین نباشد؛ چه نتیجه ای خواهد داشت؟ پاسخ: «مردم با وظایف خود آشنا نمی شوند و نمی توانند به آن وظایف عمل کنند.»	۱۲۵
۳	اگر «ولایت ظاهری» در دوران غیبت [کبری] ادامه نیابد و حکومت اسلامی تشکیل نشود، چه نتیجه ای خواهد داشت؟ پاسخ: «نمی توان احکام اجتماعی اسلام را که نیازمند مدیریت و پشتوانه حکومتی است، در جامعه به اجرا درآورد.»	۱۲۵
۴	راهکار پیامبر اکرم (ص) و ائمه اطهار (علیهم السلام)، برای مردمانی که در شهرهای دور دست بودند و به آن ها دسترسی نداشتند و نمی توانستند احکام دین را از آن ها بشنوند و از فرمان های آنان مطلع شوند؛ چه بود؟ پاسخ: آن بزرگواران، دانشمندانی را تربیت می کردند که در حد توان به معارف و احکام دین دست یابند. این دانشمندان، به نقاط مختلف شهر خود و یا شهرهای دیگر می رفتند و احکام اسلامی را به مردم می آموختند. اگر مردم نیز پرسشی داشتند، آنان بر اساس دانشی که از «قرآن کریم» و «روایات» داشتند، به آنان پاسخ می دادند.	۱۲۶
۵	چرا خداوند در قرآن کریم دستور می دهد که گروهی از مردم، وقت و همت خود را صرف شناخت دقیق دین کنند و به «تفقه» در آن بپردازند؟ پاسخ: «تا پس از کسب علم به شهرهای خود بروند و قوانین اسلام را به مردم بیاموزند.»	۱۲۶
۶	«تفقه» به چه معناست و «فقیه» به چه کسی گفته می شود؟ پاسخ: به معنای «فلاح برای کسب معرفت عمیق» است. افرادی که به معرفت عمیق در دین می رسند و می توانند قوانین و احکام اسلام را از قرآن و روایات به دست آورند، «فقیه» نامیده می شوند.	۱۲۶
۷	مسلمانان وظیفه دارند در زمان غیبت امامان (علیهم السلام) یا عدم امکان دسترسی به ایشان، به چه کسانی مراجعه کنند؟ پاسخ: فقیهان [واجد شرایط].	۱۲۶
۸	چرا پیامبر اکرم (ص)، حال کسی که از امام خود دور افتاده و به او دسترسی ندارد را سخت تر از حال یتیمی می داند که پدرش را از دست داده است؟ پاسخ: زیرا چنین شخصی، در مسائل زندگی، حکم و نظر امام را نمی داند. ایشان ادامه می دهند البته، اگر یکی از پیروان ما که به علوم و دانش ما آشناست، وجود داشته باشد، باید دیگران را که به احکام ما آشنا نیستند، راهنمایی کند و دستورات دین را به آن ها آموزش دهد. در این صورت، او در بهشت با ما خواهد بود.	۱۲۶

۹	با توجه به حدیث: «أَمَّا الْحَوَادِثُ الْوَاقِعَةُ فَارْجِعُوا فِيهَا إِلَى رِوَاةٍ حَدِيثَنَا فَإِنَّهُمْ حُجَّتِي عَلَيْكُمْ وَآتَا حُجَّةَ اللَّهِ عَلَيْهِمْ؛ و در مورد رویدادهای زمان به راویان ما رجوع کنید که آنان حجت من، بر شماست و من، حجت خداوند بر آنها می باشم.» به سؤالات زیر پاسخ دهید: الف) این حدیث، فرمایش امام عصر (عج) در پاسخ سؤال «اسحاق بن یعقوب» درباره کدام موضوع است؟ پاسخ: «رویدادهای جدید». ب) این حدیث، با کدام آیه درس «ارتباط معنایی» دارد؟ پاسخ: [وَمَا كَانَ الْمُؤْمِنُونَ لِيَنفِرُوا كَافَّةً فَلَوْلَا نَفَرَ مِن كُلِّ فِرْقَةٍ مِّنْهُمْ طَائِفَةٌ لِّيَتَفَقَّهُوا فِي الدِّينِ وَلِيُنذِرُوا قَوْمَهُمْ إِذَا رَجَعُوا إِلَيْهِمْ لَعَلَّهُمْ يَحْذَرُونَ] «توبه، ۱۲۲»	۱۲۷
۱۰	طبق روایات بالا، [روایت پیامبر اکرم (ص) و امام عصر (عج)]: مسلمانان در عصر غیبت امام، در کدام مسائل و احکام باید به فقیه مراجعه کنند؟ پاسخ: نه تنها در احکام و مسائل «فردی» بلکه، در مسائل «اجتماعی» نیز باید به ایشان مراجعه کنند.	۱۲۷
۱۱	طبق روایات بالا، [روایت پیامبر اکرم (ص) و امام عصر (عج)]: مراجعه در احکام و مسائل فردی و اجتماعی مسلمانان به فقیه، جز با چه چیزی میسر نیست؟ پاسخ: جز با: «نهی حاکمان طاغوت» و «تشکیل حکومت اسلامی به رهبری فردی فقیه».	۱۲۷
۱۲	در دوره غیبت، بنا به فرمان امام زمان (عج) و به نیابت از ایشان، فقیهان واجد شرایط، کدام مسئولیتها را بر عهده دارند؟	۱۲۷
۱۳	در دوره غیبت [کبری] امام زمان (عج)، چه کسانی دو مسئولیت «مرجعیت دینی» و «ولایت ظاهری» را بر عهده دارند و در حدّ توان خود، جامعه اسلامی را در مسیر اهداف الهی، هدایت و رهبری می کنند؟ پاسخ: «فقیهان واجد شرایط».	۱۲۷
۱۴	«پیروی» یا «تقلید» را تعریف نمایید. پاسخ: کسانی که در احکام دین متخصص نیستند، برای آموختن احکام و قوانین آن به فقیهان واجد شرایط (متخصص) مراجعه می کنند و احکام دین را از آنان می آموزند؛ به این شیوه مراجعه، «پیروی» یا «تقلید» می گویند.	۱۲۷
۱۵	مراجعه به متخصص یک روش رایج «عقلی» است؛ یعنی چه؟	۱۲۷
۱۶	پاسخ: یعنی، «انسان در امری که تخصص و مهارت ندارد، به متخصص آن مراجعه می کند.»	۱۲۷
۱۶	«مرجع تقلید» به چه کسی گفته می شود؟ پاسخ: فقیه‌ای که در مسائل و احکام دین، تخصص دارد و افراد غیر متخصص در این زمینه، به وی مراجعه می کنند و از وی تقلید می کنند.	۱۲۷
۱۷	«تقلید در احکام» به چه معناست؟ پاسخ: «رجوع به متخصص دین است».	۱۲۷
۱۸	«ولی فقیه» به چه کسی اطلاق می گردد؟ پاسخ: از میان فقیهان کسی که توانایی سرپرستی و ولایت جامعه را دارد، عهده دار حکومت می شود و قوانین الهی را در جامعه به اجرا در می آورد. به فقیه‌ای که این مسئولیت را بر عهده بگیرد، «ولی فقیه» می گویند.	۱۲۷

۱۲۷	۱۹	در عصر غیبت [کبری] امام زمان (عج)، دو مسئولیت «مرجعیت دینی» و «ولایت ظاهری» چگونه ادامه و استمرار می‌یابند؟ پاسخ: (۱) «مرجعیت دینی» در شکل «مرجعیت فقیه» ادامه می‌یابد. (۲) «ولایت ظاهری» به صورت «ولایت فقیه» استمرار پیدا می‌کند.
۱۲۸	۲۰	چهار مورد از شرایط «مرجع تقلید» را بنویسید. پاسخ: (۱) باتقوا باشد. (۲) عادل باشد. (۳) زمان شناس باشد. (۴) اعلیٰ باشد.
۱۲۸	۲۱	شناخت متخصص در احکام دین، مانند شناخت هر متخصص دیگر است. درست ☒ نادرست ☐
۱۲۸	۲۲	برای شناخت مرجع تقلید واجد شرایط باید چه کاری را انجام دهیم؟ پاسخ: باید «تحقیق کنیم»، همان طور که برای یافتن بهترین پزشک، معمار یا مهندس همین کار را انجام می‌دهیم.
۱۲۸	۲۳	راه‌های شناخت مرجع تقلید را بنویسید. پاسخ: (۱) از دو نفر عادل و مورد اعتماد که بتوانند فقیه واجد شرایط را تشخیص دهند، پرسیم. (۲) یکی از فقیهان، در میان اهل علم آن چنان مشهور باشد که انسان مطمئن شود و بداند که این فقیه، واجد شرایط است.
۱۲۸	۲۴	شرایط ولی فقیه را نام ببرید. (فقیهی که رهبری جامعه اسلامی را بر عهده می‌گیرد، باید چه شرایطی داشته باشد؟) پاسخ: (۱) باتقوا باشد. (۲) عادل باشد. (۳) زمان شناس باشد. (۴) مدیر و مدبّر باشد. (۵) شجاعت و قدرت روحی داشته باشد.
۱۲۸	۲۵	چرا مرجع تقلید و ولی فقیه باید «زمان شناس» باشند؟ پاسخ: «تا بتوانند احکام دین را متناسب با نیازهای روز به دست آورند.»
۱۲۸	۲۶	چرا ولی فقیه، باید «مدیر و مدبّر» و «شجاعت و قدرت روحی» داشته باشد؟ پاسخ: باید مدیر و مدبّر باشد؛ «تا بتواند جامعه را در شرایط پیچیده جهانی رهبری کند.» باید شجاعت و قدرت روحی داشته باشد؛ «تا بدون وا همه و ترس، در برابر زیاده‌خواهی‌های دشمنان بایستد. در اجرای احکام دین از کسی ترسد و با قدرت، در مقابل تهدیدها بایستد و پایداری کند.»
۱۲۸	۲۷	حکومت و رهبری کدام فقیه، «م شروع» است و به چه معناست؟ پاسخ: فقیهی که [باتقوا، عادل، زمان شناس، مدیر و مدبّر و شجاعت و قدرت روحی داشته باشد]. - یعنی «دین» به او اجازه «رهبری مردم» را داده است. در غیر این صورت، پیروی از دستورات وی، «حرام» است.
۱۲۸	۲۸	ولی فقیه، علاوه بر «مشروعیت دینی»، کدام ویژگی دیگر را نیز باید داشته باشد؟ بنویسید. پاسخ: «مقبولیت»؛ ایشان باید از جانب «مردم» پذیرفته شده باشد «تا بتواند کشور را اداره کند و به پیش ببرد.»
۱۲۸	۲۹	تشکیل نظام و حکومت اسلامی بر چه پایه‌هایی استوار است؟ بنویسید. پاسخ: (۱) مشروعیت [تأیید دین] (۲) مقبولیت [تأیید مردم].
۱۲۹	۳۰	چرا انتخاب «ولی فقیه» نمی‌تواند مانند انتخاب «مرجع تقلید» باشد؟ پاسخ: زیرا ولی فقیه، «بیان کننده قوانین و مقررات اجتماعی اسلام» است.

۳۱	چرا نمی‌شود که هر کس به طور جداگانه برای خود «ولی فقیه» انتخاب کند؟ پاسخ: زیرا اداره جامعه، تنها با «یک مجموعه قوانین» و «یک رهبری» امکان پذیر است؛ در غیر این صورت، هرج و مرج و تفرقه و پراکندگی پیش می‌آید و این، یک امر روشن و بدیهی در نظام‌های سیاسی دنیاست.	۱۲۹
۳۲	مردم در انتخاب ولی فقیه، باید به صورت «فردی» اقدام کنند یا «دسته جمعی»؟ توضیح دهید. پاسخ: مردم در انتخاب ولی فقیه باید به صورت «دسته جمعی» اقدام کنند و فقیهی را که شرایط رهبری دارد، با آگاهی و شناخت بپذیرند، به وی اعتماد کنند و رهبری جامعه را به وی بسپارند.	۱۲۹
۳۳	انتخاب ولی فقیه در کشور ما چگونه انجام می‌گیرد و مردم از چه طریقی در انتخاب ایشان، دخالت دارند؟ توضیح دهید. پاسخ: به دو صورت انجام می‌گیرد؛ (۱) مستقیم (۲) غیر مستقیم. (۱) در روش مستقیم؛ مردم کشور ما در زمان انقلاب اسلامی با حضور در اجتماعات و راهپیمایی‌های سراسری، ولایت «امام خمینی (ره)» را پذیرفتند و با ایشان پیمان یاری بستند. (۲) در روش غیرمستقیم؛ در این روش، بنابر «قانون اساسی» مردم ابتدا «نمایندگان خبره خود» را انتخاب می‌کنند و آن خبرگان نیز، از میان «فقها» آن کسی را که برای رهبری شایسته تر تشخیص دهند، به جامعه اعلام می‌کنند. بر این مبنا بود که پس از رحلت امام خمینی (ره)؛ «حضرت آیت الله خامنه‌ای» مسئولیت رهبری جامعه را بر عهده گرفت.	۱۲۹
۳۴	فقیهی که رهبری مردم را بر عهده داشته باشد، تا چه زمانی این مسئولیت را بر عهده خواهد داشت و تشخیص این امر، بر عهده کدام نهاد در کشور است؟ پاسخ: «تا زمانی که شرایط رهبری را داشته باشد» - «مجلس خبرگان».	۱۲۹
۳۵	چهار مورد از وظایف رهبر جامعه اسلامی [ولی فقیه] که از قرآن کریم، روایات و سیره معصومین (علیهم السلام) به دست می‌آید را بنویسید. پاسخ: (۱) تلاش برای اجرای احکام و دستورات الهی در جامعه (۲) حفظ استقلال کشور و جلوگیری از نفوذ بیگانگان (۳) تصمیم‌گیری بر اساس مشورت (۴) ساده زیستی	۱۲۹
۳۶	عبارت: «رهبر جامعه اسلامی می‌کوشد جامعه مطابق با دستورات دین اداره شود و مردم از مسیر قوانین الهی خارج نشوند.» به کدام یک از وظایف رهبر [ولی فقیه] اشاره دارد؟ پاسخ: «تلاش برای اجرای احکام و دستورات الهی در جامعه».	۱۲۹
۳۷	از وظایف رهبر [ولی فقیه]، «حفظ استقلال کشور و جلوگیری از نفوذ بیگانگان است» آن را توضیح دهید. پاسخ: کشورهای بیگانه، به خصوص قدرت‌های بزرگ، همواره در صدد سلطه بر کشورهای دیگرند و از روش‌های مختلف برای رسیدن به این هدف استفاده می‌کنند. یکی از روش‌های آنان، «فشار اقتصادی و روانی» است. رهبر با دعوت مردم به «استقامت و پایداری» و «بستن راه‌های سلطه»، تلاش می‌کند عزت و استقلال کشور از دست نرود.	۱۲۹
۳۸	از وظایف رهبر [ولی فقیه]، «تصمیم‌گیری بر اساس مشورت است» آن را شرح دهید. پاسخ: از آن‌جا که اداره یک جامعه و رهبری آن به سوی پیشرفت و عدالت و تعالی، با بهره‌گرفتن از اندیشه‌های اندیشمندان و متخصصان میسر است، رهبر باید با مشورت با نخبگان تصمیم‌های لازم را بگیرد. امروزه در جامعه ما، علاوه بر اشخاص، نهادهای مختلفی هستند که به صورت پیوسته به رهبری مشورت می‌دهند، مانند: «مجمع تشخیص مصلحت نظام، شورای عالی انقلاب فرهنگی، مجلس شورای اسلامی، شورای عالی امنیت ملی، جامعه مدرسین حوزه علمیه قم و شورای عالی حوزه‌های علمیه».	۱۲۹ و ۱۳۰

۳۹	از وظایف رهبر [ولی فقیه]، «ساده زیستی است» آن را شرح دهید. پاسخ: رهبر به دنبال توسعه مال و ثروت و تشکیل یک زندگی اشرافی و تجملاتی حتی از طریق مشروع، نیست. اگرچه امروزه زندگی اشرافی رؤسای جمهور و پادشاهان، از قبیل داشتن خانه‌های گران قیمت، استفاده از بهترین سرویس‌ها و مبل‌مان در خانه، استراحت و تفریح در زیباترین سواحل و جزایر دنیا، داشتن ده‌ها اتومبیل شیک، برگزاری مهمانی‌های پُر هزینه و شرکت در مجالس لهو، با هزینه شخصی یا با استفاده از اموال عمومی، یک امر عادی است، اما رهبر با الگو قرار دادن اولیای دین، همواره یک زندگی ساده را دنبال می‌کند.	۱۳۰
۴۰	رهبر جامعه اسلامی، رهبری چه کسانی را بر عهده دارد؟ پاسخ: کسانی که می‌خواهند راه «رستگاری» را در سایه «قوانین اسلام» پیمایند.	۱۳۰
۴۱	آیا مسئولیت رهبری جامعه اسلامی، مانند سایر رهبران دیگر جوامع است؟ توضیح دهید. پاسخ: خیر، بلکه «متفاوت» است؛ مردم نیز نگاهی «متفاوت» به رهبری دارند. رهبر، برای آنان پیشوایی است که با قدم گذاشتن در مسیر کمال و عدالت، سایر مردم را به پیمودن راه فرا می‌خواند. مردم نیز تلاش می‌کنند با همت و پشتکار خود، وی را همراهی کنند و قافله سالار را در همه عرصه‌ها و به خصوص در آن‌جا که سختی‌ها بروز می‌کنند، تنها نگذارند.	۱۳۰
۴۲	در نظام و حکومت اسلامی، چه چیزی پایه و اساس پیشرفت است و بدون آن حکومت اسلامی دستاوردی نخواهد داشت؟ پاسخ: «حضور و مشارکت مردم».	۱۳۰
۴۳	مردم نسبت به رهبر مسئولیت‌هایی دارند، آن‌ها را نام ببرید. (ذکر ۴ مورد کافی است) پاسخ: (۱) حفظ وحدت و همبستگی اجتماعی (۲) استقامت و پایداری در برابر مشکلات (۳) افزایش آگاهی‌های سیاسی و اجتماعی (۴) مشارکت در نظام همگانی (۵) اولویت دادن به اهداف اجتماعی	۱۳۰ و ۱۳۱
۴۴	از مسئولیت‌های مردم نسبت به رهبر جامعه اسلامی، «حفظ وحدت و همبستگی اجتماعی» را توضیح دهید. پاسخ: همان‌طور که تفرقه و پراکندگی، به سرعت یک حکومت را از پای می‌آورد و سلطه‌گران را بر کشور مسلط می‌کند، همبستگی اجتماعی، کشور را قوی می‌کند و به رهبری امکان می‌دهد که برنامه‌های اسلامی را به اجرا درآورد.	۱۳۰
۴۵	از مسئولیت‌های مردم نسبت به رهبر جامعه اسلامی، «استقامت و پایداری در برابر مشکلات است» آن را توضیح دهید. پاسخ: هر کشوری در مسیر رسیدن به استقلال و کمال با مشکلات بزرگ و کوچکی روبه‌رو می‌شود؛ همان‌گونه که کشور ما از ابتدای انقلاب اسلامی مورد تهاجم دشمنان قرار گرفت. پس، مردم باید با استقامت خود، فرصت و توان مقابله با مشکلات داخلی و خارجی برای رهبر فراهم کنند.	۱۳۱
۴۶	«افزایش آگاهی‌های سیاسی و اجتماعی»، از مسئولیت‌های مردم نسبت به رهبر جامعه اسلامی است؛ آن را توضیح دهید. پاسخ: برای تصمیم‌گیری صحیح در برابر قدرت‌های ستمگر دنیا، اطلاع از شرایط سیاسی و اجتماعی جهان، «ضروری» است. ما باید بتوانیم به گونه‌ای عمل کنیم که بیش‌ترین ضربه را به مستکبران و نقشه‌های تفرقه افکنانه آنان بزنیم و خود، کم‌ترین آسیب را ببینیم. ناراحتی دشمنان از عمل ما یا خوشحالی و شادی آنان از رفتار ما، می‌تواند یکی از معیارهای درستی یا نادرستی عملکرد ما باشد.	۱۳۱

۴۷	از مسئولیت‌های مردم نسبت به رهبر جامعه اسلامی، «مشارکت در نظارت همگانی» را توضیح دهید.	۱۳۱																		
۴۸	«اولویت دادن به اهداف اجتماعی» از مسئولیت‌های مردم نسبت به رهبر جامعه اسلامی است، آن را توضیح دهید.	۱۳۱																		
۴۹	«کارگزاران» در جامعه اسلامی چه کسانی هستند؟ پاسخ: همان «مدیران» و «مسئولان جامعه» هستند که امروزه امور سه قوه؛ [مقننه، مجریه و قضائیه] را برعهده دارند. در واقع «کارگزاران»، یاران و کمک‌کنندگان به‌رهبرند.	۱۳۲																		
۵۰	اگر کارگزاران جامعه اسلامی، وظیفه خود را به درستی «بشناسند» و به درستی هم «اجرا کنند» چه نتیجه‌ای خواهد داشت؟ پاسخ: اعتماد مردم به حکومت، روز به روز «افزایش» می‌یابد.	۱۳۲																		
۵۱	عملکرد غلط کارگزاران در جامعه اسلامی، سبب چه نتیجه‌ای خواهد شد؟ پاسخ: سبب «افزایش و انباشته شدن مشکلات» و «ناکارآمدی حکومت» خواهد شد.	۱۳۲																		
۵۲	امیرالمؤمنین (ع) در «عهدنامه مالک اشتر» حکیمانه و عالمانه مسئولیت چه کسانی را بیان کرده است و هرکس آن را مطالعه کند، به چه چیزی پی‌می‌برد؟ پاسخ: «کارگزاران» - «به عظمت فکر و درایت امام علی (ع) درکشور داری پی‌می‌برد.»	۱۳۲																		
۵۳	جدول زیر را که درباره «عهدنامه مالک اشتر» است؛ کامل نمایید:	۱۳۲																		
<table border="1"> <thead> <tr> <th>ردیف</th><th>وظیفه کارگزار</th><th>علت پیشنهاد آن وظیفه</th></tr> </thead> <tbody> <tr> <td>۱</td><td>با همه دوست و مهربان باش؛</td><td>چون مردم دو دسته هستند؛ ۱) یا برادران دینی تو هستند ۲) یا در آفرینش همانند تو [انسان] هستند.</td></tr> <tr> <td>۲</td><td>رضایت عموم را بر خواص، برتری بده؛</td><td>زیرا با وجود رضایت عمومی، خشم خواص به تو آسیب نمی‌رساند و با خشم عموم مردم، رضایت خواص سودی نمی‌بخشد.</td></tr> <tr> <td>۳</td><td>عیب‌جویان را از خود دور کن؛</td><td>زیرا مردم عیب‌هایی دارند و رهبر جامعه، باید بیش از همه درپنهان کردن آن‌ها بکوشد.</td></tr> <tr> <td>۴</td><td>مسئولیت دادن به افرادی مورد اعتماد که درباره طبقات محروم تحقیق کنند و به وی گزارش دهند؛</td><td>زیرا این گروه [افراد محروم] بیش از دیگران به «عدالت» نیازمندند.</td></tr> <tr> <td>۵</td><td>در صورت پیمان با دشمن، از پیمان شکنی وی غافل نباش؛</td><td>زیرا دشمن گاهی از این راه [پیمان شکنی]، تو را غافل گیر می‌کند.</td></tr> </tbody> </table>			ردیف	وظیفه کارگزار	علت پیشنهاد آن وظیفه	۱	با همه دوست و مهربان باش؛	چون مردم دو دسته هستند؛ ۱) یا برادران دینی تو هستند ۲) یا در آفرینش همانند تو [انسان] هستند.	۲	رضایت عموم را بر خواص، برتری بده؛	زیرا با وجود رضایت عمومی، خشم خواص به تو آسیب نمی‌رساند و با خشم عموم مردم، رضایت خواص سودی نمی‌بخشد.	۳	عیب‌جویان را از خود دور کن؛	زیرا مردم عیب‌هایی دارند و رهبر جامعه، باید بیش از همه درپنهان کردن آن‌ها بکوشد.	۴	مسئولیت دادن به افرادی مورد اعتماد که درباره طبقات محروم تحقیق کنند و به وی گزارش دهند؛	زیرا این گروه [افراد محروم] بیش از دیگران به «عدالت» نیازمندند.	۵	در صورت پیمان با دشمن، از پیمان شکنی وی غافل نباش؛	زیرا دشمن گاهی از این راه [پیمان شکنی]، تو را غافل گیر می‌کند.
ردیف	وظیفه کارگزار	علت پیشنهاد آن وظیفه																		
۱	با همه دوست و مهربان باش؛	چون مردم دو دسته هستند؛ ۱) یا برادران دینی تو هستند ۲) یا در آفرینش همانند تو [انسان] هستند.																		
۲	رضایت عموم را بر خواص، برتری بده؛	زیرا با وجود رضایت عمومی، خشم خواص به تو آسیب نمی‌رساند و با خشم عموم مردم، رضایت خواص سودی نمی‌بخشد.																		
۳	عیب‌جویان را از خود دور کن؛	زیرا مردم عیب‌هایی دارند و رهبر جامعه، باید بیش از همه درپنهان کردن آن‌ها بکوشد.																		
۴	مسئولیت دادن به افرادی مورد اعتماد که درباره طبقات محروم تحقیق کنند و به وی گزارش دهند؛	زیرا این گروه [افراد محروم] بیش از دیگران به «عدالت» نیازمندند.																		
۵	در صورت پیمان با دشمن، از پیمان شکنی وی غافل نباش؛	زیرا دشمن گاهی از این راه [پیمان شکنی]، تو را غافل گیر می‌کند.																		

باسمه تعالی

جزوه سؤالات درس به درس دین و زندگی (۲)، پایه یازدهم، بر اساس چاپ ۹۷

طراح: قاسم مندوانی، دبیر معارف اسلامی و فلسفه و منطق شهرستان شادگان

ردیف	درس یازدهم: «عزت نفس»	صفحه
۱	یکی از مهم‌ترین قدم‌ها در مسیر کمال، «.....» است. پاسخ: «تقویت عزت نفس».	۱۳۸
۲	«عزت» از صفاتی است که قرآن کریم، بیش از ۹۵ بار خداوند را به آن توصیف کرده است. درست ☒ نادرست ☐	۱۳۸
۳	طبق دیدگاه معصومین (علیهم السلام)، اگر صفت «عزت» [که از ارکان فضایل اخلاقی است] در وجود ما شکل بگیرد چه نتیجه‌ای خواهد داشت؟ پاسخ: «مانع بسیاری از زشتی‌ها خواهد شد».	۱۳۸
۴	«عزت» به چه معناست؟ پاسخ: به معنای «نفوذ ناپذیری» و «تسلیم نبودن» است.	۱۳۹
۵	وقتی می‌گویند، خداوند «عزیز» است؛ به چه معناست؟ پاسخ: یعنی؛ «کسی نمی‌تواند در اراده او نفوذ نماید» و «او را تسلیم خود کند».	۱۳۹
۶	«ذلت»، درست در مقابل کدام واژه استفاده می‌شود و به چه معناست؟ پاسخ: «عزت»؛ و به معنای «نفوذ پذیر»، «مغلوب» و «تسلیم بودن» است.	۱۳۹
۷	به کسی که در برابر مستکبران و ظالمان و همچنین در مقابل هوی و هوس خویش می‌ایستد، مقاومت می‌کند و تسلیم نمی‌شود؛ چه چیزی اطلاق می‌گردد؟ چرا؟ پاسخ: «انسان عزیز»؛ چون زیر بار عملی که روحش را آزوده کند و او را حقیر و کوچک سازد، نمی‌رود.	۱۳۹
۸	«انسان ذلیل» به چه کسی گفته می‌شود؟ پاسخ: کسی که در برابر مستکبران و زورگویان تن به خواری می‌دهد و هر فرمانی را می‌پذیرد؛ همچنین تسلیم هوی و هوس خویش می‌شود و هر کاری را که موافق آن باشد، انجام می‌دهد، هر چند که آن کار روحش را به گناه آلوده کند.	۱۳۹
۹	در هر کدام از آیات زیر، راه دستیابی به «عزت» را بیان نمایید: (۱) «مَنْ كَانَ يُرِيدُ الْعِزَّةَ فَلِلَّهِ الْعِزَّةُ جَمِيعًا؛ هر کس عزت می‌خواهد، [بداند] که هر چه عزت است، از آن خداست.» پاسخ: «وصل کردن خود به سرچشمه عزت، یعنی [خداوند]». (۲) «لَلَّذِينَ أَحْسَنُوا الْحُسْنَىٰ وَزِيَادَةٌ وَلَا يَرْهَقُ وُجُوهَهُمْ قَتَرٌ وَلَا ذِلَّةٌ؛ برای کسانی که نیکوکاری پیشه کردند، پاداشی نیک و چیزی افزون‌تر است و بر چهره آنان غبار خواری و ذلت نمی‌نشیند.» پاسخ: «نیکوکاری پیشه کردن». (۳) «وَالَّذِينَ كَسَبُوا السَّيِّئَاتِ جَزَاءُ سَيِّئَةٍ يَمْثِلُهَا وَتَرَهُمْ قَتَرٌ ذِلَّةٌ؛ آنان که بدی پیشه کردند، جزای بد به اندازه عمل خود می‌بینند و بر چهره آنان غبار ذلت می‌نشیند.» پاسخ: «دوری کردن از انجام بدی‌ها».	۱۳۹

۱۴۰	۱۰	راه‌های تقویت عزّت را فقط نام ببرید. [قرآن کریم و سیره معصومین (علیهم السلام)، چه راه‌هایی را برای تقویت عزّت بیان می‌کنند؟] پاسخ: (۱) شناخت ارزش خود و نفروختن خویش به بهای اندک (۲) توجه به عظمت خداوند و تلاش برای بندگی او
۱۴۰	۱۱	یکی از راه‌های تقویت عزّت «شناخت ارزش خود و نفروختن خویش به بهای اندک است»، آن را توضیح دهید. پاسخ: اگر کالای گران قیمتی مانند، طلا داشته باشیم، اما ارزش و قیمت آن را ندانیم، به آسانی فریب می‌خوریم و آن را به بهای اندک می‌فروشیم. اما اگر ارزشش را بدانیم، آن را «عزیز» می‌شماریم و به قیمت واقعی می‌فروشیم و بهایی برابر با ارزش آن به دست می‌آوریم.
۱۴۰	۱۲	خداوند جایگاه ما انسان‌ها را در خلقت بیان می‌کند و می‌فرماید: «ما، فرزندان آدم را کرامت بخشیدیم ... و بر بسیاری از مخلوقات برتری دادیم» این فرمایش خدا، با کدام یک از راه‌های تقویت عزّت «ارتباط» دارد؟ (۱) شناخت ارزش خود و نفروختن خویش به بهای اندک ☒ (۲) توجه به عظمت خداوند و تلاش برای بندگی او ☐
۱۴۰	۱۳	فرمایش خداوند در خطاب به انسان: «ای فرزند آدم! این مخلوقات را برای تو آفریدم و تو را برای خودم.» به کدام یک از راه‌های تقویت عزّت اشاره دارد؟ توضیح دهید. پاسخ: «شناخت ارزش خود و نفروختن خویش به بهای اندک»؛ خداوند به انسان وعده دیدار داده و بهشتی به وسعت همه آسمان‌ها و زمین برایش آماده کرده است. بهشتی که در آن انسان به هر آرزویی که تمنا می‌کند، می‌رسد؛ حتی به آن زیبایی‌هایی که خودش نمی‌شناسد و خدا می‌داند، دست می‌یابد.
۱۴۰	۱۴	این فرمایش امیرالمؤمنین علی(ع): «إِنَّهُ لَيْسَ لِنَفْسِكُمْ ثَمَنٌ إِلَّا الْجَنَّةُ فَلَا تَبِعُوهَا إِلَّا بِهَا؛ همانا بهایی برای جان شما جز بهشت نیست، پس [خود را] به کمتر از آن نفروشید.» با کدام یک از راه‌های تقویت عزّت «ارتباط» دارد؟ پاسخ: «شناخت ارزش خود و نفروختن خویش به بهای اندک»
۱۴۰	۱۵	کدام یک از موارد زیر، با «شناخت ارزش خود و نفروختن خویش به بهای اندک» که یکی از راه‌های تقویت عزّت است، ارتباط ندارد؟ (۱) همانا بهایی برای جان شما جز بهشت نیست، پس [خود را] به کمتر از آن نفروشید ☐ (۲) ای فرزند آدم! این مخلوقات را برای تو آفریدم و تو را برای خودم ☐ (۳) بنده کسی مثل خود نباش؛ زیرا خداوند، تو را آزاد آفریده است ☒ (۴) ما فرزندان آدم را کرامت بخشیدیم ... و بر بسیاری از مخلوقات برتری دادیم ☐
۱۴۰	۱۶	یکی از راه‌های تقویت عزّت، «توجه به عظمت خداوند و تلاش برای بندگی اوست» آن را توضیح دهید. پاسخ: خدایی که خالق تمام هستی است، سرچشمه و منبع همه قدرت‌ها و عزّت‌هاست. او وجود «شکست‌پذیری» است که هیچ کس توانایی ایستادن در برابر قدرت او را ندارد. بنابراین، هر کس به دنبال عزّت است، باید خود را به این سرچشمه وصل کند. امام علی(ع) در وصف انسان‌هایی که عزّت خود را در «بندگی خدا» یافته‌اند می‌فرماید: «خالق جهان در نظر آنان بزرگ است. در نتیجه، غیر خدا در نظر آنان کوچک است.»
۱۴۱	۱۷	با توجه به فرمایش امیرالمؤمنین حضرت علی(ع): «خالق جهان در نظر آنان بزرگ است. در نتیجه، غیر خدا در نظر آنان کوچک است.» بنویسید؛ وقتی که انسان به چنین شناخت و ایمانی رسید چه نتایجی برای وی دارد؟ پاسخ: به طور طبیعی؛ (۱) تسلیم خدا می‌شود. (۲) بندگی او را می‌پذیرد. (۳) در مقابل غیر خدا، عزیز و تسلیم‌ناپذیر باقی می‌ماند.

۱۸	جمله امیر المؤمنین علی (ع) که در آن می‌فرماید: «بندۀ کسی مثل خودت نباشی؛ زیرا خداوند، تو را آزاد آفریده است.» با کدام یک از راه‌های تقویت عزت «ارتباط» دارد؟ (۱) شناخت ارزش خود و فروختن خویش به بهای اندک ☐ (۲) توجه به عظمت خداوند و تلاش برای بندگی او ☒	۱۴۱												
۱۹	پیشوایان ما چگونه توانستند در سخت‌ترین شرایط، عزت‌مندانه زندگی کنند و هیچ گاه تن به ذلت و خواری ندهند؟ و این مطلب با کدام یک از آیات درس، ارتباط بیشتری دارد؟ پاسخ: «با تکیه بر بندگی خداوند و پیوند با او» - «مَنْ كَانَ يُرِيدُ الْعِزَّةَ فَلِلَّهِ الْعِزَّةُ جَمِيعًا».	۱۴۱												
۲۰	جدول زیر که معرف «اسوه‌های عزت در برابر ستمگران» است را کامل کنید: <table border="1"> <thead> <tr> <th>اسوه عزت</th><th>شرح واقعه</th><th>کار عزت‌مندانه ایشان</th></tr> </thead> <tbody> <tr> <td>پیامبر اکرم (ص)</td><td>وعده ثروت و قدرت و ریاست بر مکه به پیامبر اکرم (ص) از سوی بزرگان این شهر در حالی که ایشان در آن هنگام در محاصره طاقت فرسای مشرکان مکه بود و جز حضرت ابوطالب (ع) و حضرت خدیجه (س) و یارانی اندک و فقیر، پشتیبانی نداشت؛</td><td>فرمود: اگر اینان [بزرگان شهر مکه که به ایشان، وعده ثروت و قدرت و ریاست بر این شهر می‌دادند]، خورشید را در دست راستم و ماه را در دست چپم بگذارند، از راه حق دست بر نمی‌دارم و تسلیم نمی‌شوم.</td></tr> <tr> <td>امام حسین (ع)</td><td>زمانی که یزیدیان با بیش از سی هزار جنگجو، ایشان را محاصره کردند و از او خواستند که زیر بار بیعت با یزید برود؛</td><td>فرمود: «مرگ با عزت از زندگی با ذلت، بهتر است.»</td></tr> <tr> <td>حضرت زینب (س)</td><td>در حالی که انبوه مصائب و سختی را تحمل کرده بود، در پاسخ به جمله تحقیر آمیز عبید... بن زیاد، حاکم کوفه که گفت: دیدی خدا چه بر سر خاندان شما آورد؟</td><td>[حضرت زینب (س)] با قدرت فرمود: «در این واقعه، جز زیبایی ندیدم.»</td></tr> </tbody> </table>	اسوه عزت	شرح واقعه	کار عزت‌مندانه ایشان	پیامبر اکرم (ص)	وعده ثروت و قدرت و ریاست بر مکه به پیامبر اکرم (ص) از سوی بزرگان این شهر در حالی که ایشان در آن هنگام در محاصره طاقت فرسای مشرکان مکه بود و جز حضرت ابوطالب (ع) و حضرت خدیجه (س) و یارانی اندک و فقیر، پشتیبانی نداشت؛	فرمود: اگر اینان [بزرگان شهر مکه که به ایشان، وعده ثروت و قدرت و ریاست بر این شهر می‌دادند]، خورشید را در دست راستم و ماه را در دست چپم بگذارند، از راه حق دست بر نمی‌دارم و تسلیم نمی‌شوم.	امام حسین (ع)	زمانی که یزیدیان با بیش از سی هزار جنگجو، ایشان را محاصره کردند و از او خواستند که زیر بار بیعت با یزید برود؛	فرمود: «مرگ با عزت از زندگی با ذلت، بهتر است.»	حضرت زینب (س)	در حالی که انبوه مصائب و سختی را تحمل کرده بود، در پاسخ به جمله تحقیر آمیز عبید... بن زیاد، حاکم کوفه که گفت: دیدی خدا چه بر سر خاندان شما آورد؟	[حضرت زینب (س)] با قدرت فرمود: «در این واقعه، جز زیبایی ندیدم.»	۱۴۱
اسوه عزت	شرح واقعه	کار عزت‌مندانه ایشان												
پیامبر اکرم (ص)	وعده ثروت و قدرت و ریاست بر مکه به پیامبر اکرم (ص) از سوی بزرگان این شهر در حالی که ایشان در آن هنگام در محاصره طاقت فرسای مشرکان مکه بود و جز حضرت ابوطالب (ع) و حضرت خدیجه (س) و یارانی اندک و فقیر، پشتیبانی نداشت؛	فرمود: اگر اینان [بزرگان شهر مکه که به ایشان، وعده ثروت و قدرت و ریاست بر این شهر می‌دادند]، خورشید را در دست راستم و ماه را در دست چپم بگذارند، از راه حق دست بر نمی‌دارم و تسلیم نمی‌شوم.												
امام حسین (ع)	زمانی که یزیدیان با بیش از سی هزار جنگجو، ایشان را محاصره کردند و از او خواستند که زیر بار بیعت با یزید برود؛	فرمود: «مرگ با عزت از زندگی با ذلت، بهتر است.»												
حضرت زینب (س)	در حالی که انبوه مصائب و سختی را تحمل کرده بود، در پاسخ به جمله تحقیر آمیز عبید... بن زیاد، حاکم کوفه که گفت: دیدی خدا چه بر سر خاندان شما آورد؟	[حضرت زینب (س)] با قدرت فرمود: «در این واقعه، جز زیبایی ندیدم.»												
۲۱	انسان در برابر تمایلات چگونه می‌تواند ایستادگی کند؟ توضیح دهید. پاسخ: با «تمرین»؛ هر انسانی در درون خود، گاه و بی‌گاه با تمایلات و خواسته‌هایی روبرو می‌شود که پاسخ مثبت دادن به آن‌ها، عزت نفس را «ضعیف» می‌کند و انسان را به سوی خواری و ذلت سوق می‌دهد. حال اگر این پاسخ‌گویی ادامه یابد، خواری و ذلت، انسان را احاطه می‌کند به طوری که در برابر هر خواست نامشروع درونی و بیرونی مقاومت نمی‌کند و به سرعت تسلیم می‌شود.	۱۴۱												
۲۲	بهترین زمان برای پاسخ منفی دادن به تمایلات گاه و بی‌گاه انسان، کدام است؟ توضیح دهید. پاسخ: «نوجوانی» و «جوانی»؛ انسانی که در این دوره سنی به سر می‌برد، هنوز به گناه عادت نکرده و خواسته‌های نامشروع در وجود او ریشه‌دار نشده است و به تعبیر پیامبر اکرم (ص)، چنین کسی به آسمان نزدیک‌تر است. یعنی، «گرایش به خوبی‌ها در وی قوی‌تر است.» بنابراین؛ «نوجوان» و «جوان» بهتر از هر آدمی می‌تواند ایستادگی در برابر تمایلات منفی را تمرین کند و عزت نفس خود را تقویت کند.	۱۴۲												

۲۳	پاسخ به کدام سؤال، می‌تواند راهگشای مناسب ما برای رسیدن به عزت و دوری از ذلت باشد؟ پاسخ: «ریشه تمایلات [گاه و بی‌گاه] در وجود انسان چیست؟»	۱۴۲
۲۴	انسان دارای چند دسته تمایلات است؟ بنویسید. پاسخ: دو دسته؛ (۱) عالی (۲) دانی	۱۴۲
۲۵	«تمایلات عالی» انسان را توضیح دهید. پاسخ: تمایلات عالی و برتر مانند تمایل به دانایی، عدالت، شجاعت، حیا، ایثار و حسن خلق، که مربوط به بُعد «الهی و معنوی» انسان هستند. ما با رسیدن به این تمایلات، احساس موفقیت و کمال می‌کنیم و از آن‌ها لذت می‌بریم.	۱۴۲
۲۶	«تمایلات دانی» انسان را توضیح دهید. پاسخ: تمایلات دانی، مانند تمایل به ثروت، غذاهای لذیذ، زیورآلات و رفاه مادی، که مربوط به بُعد «حیوانی و دنیایی» انسان است و وقتی به این تمایلات دست می‌یابیم، از آن‌ها لذت می‌بریم و خوشحال می‌شویم. انسان‌ها به طور طبیعی، به این قبیل امور میل دارند و علاقه نشان می‌دهند؛ زیرا این‌ها لازمه زندگی در دنیا هستند و بدون آن‌ها یا نمی‌توان زندگی کرد یا زندگی، سخت و مشکل می‌شود.	۱۴۲
۲۷	آیا تمایلات بُعد «حیوانی و دنیایی» در ذات خود «بد» هستند؟ پاسخ: خیر، اما نسبت به تمایلات بُعد «الهی و معنوی»، بسیار ناچیز و پایین‌ترند و قابل مقایسه با آن تمایلات نیستند.	۱۴۲
۲۸	تمایلات بُعد «حیوانی و دنیایی» چه زمانی «بد» می‌شوند؟ پاسخ: زمانی که انسان، این تمایلات را «اصل و اساس زندگی خود قرار دهد»، «فقط در فکر رسیدن به آن‌ها باشد» و «از تمایلات الهی و معنوی، غافل بماند».	۱۴۲
۲۹	حد و مرز توجه به تمایلات بُعد «حیوانی و دنیایی» را چه کسی می‌داند؟ توضیح دهید. پاسخ: «خداوند»؛ و اوست که با احکام خود، چگونگی بهره‌مندی از این تمایلات را مشخص کرده تا انسان بتواند در عین بهره‌مندی از آن‌ها، به «رشد و کمال واقعی خود» برسد.	۱۴۲
۳۰	هر انسانی در درون خود با چند دعوت روبرو است؟ بنویسید. پاسخ: «دو دعوت»؛	۱۴۳
۱	دعوت عقل و وجدان	
۲	دعوت هوی و هوس	
۳۱	انسانی که به هوی و هوس «پاسخ مثبت می‌دهد و تسلیم آن می‌شود»، چه نتایجی برای وی دارد؟ توضیح دهید. پاسخ: قدم در «وادی ذلت» گذاشته و از مسیر رشد باز می‌ماند. پس از این مرحله است که، وقتی در برابر ستمگران و قدرتمندان قرار گرفت، زیر بار ذلت می‌رود و تسلیم خواسته‌های آن‌ها هم می‌شود. بنابراین، کسی که در مقابل دیگران تن به ذلت می‌دهد، ابتدا در «درون خود» شکست خورده و تسلیم شده و سپس مغلوب «زورگویان» و «قدرتمندان» گردیده و تابع خواسته‌های آنان شده است.	۱۴۳

۱۴۳	تحقیقات نشان می‌دهد که اکثر مجرمان و گناهکاران و «انسان‌های مفید و نیکوکار جامعه»؛ چه کسانی هستند؟ پاسخ: اکثر مجرمان و گناهکاران افرادی «فاقد عزت نفس» هستند یا «عزت نفس بسیار پایینی» دارند، در حالی که اکثر انسان‌های مفید و نیکوکار جامعه، «دارای عزت نفس بالایی» می‌باشند و «کم‌تر مرتکب گناه» می‌شوند.	۳۲
-----	---	----

باسمه تعالی

جزوه سؤالات درس به درس دین و زندگی (۲)، پایه یازدهم، بر اساس چاپ ۹۷

طراح: قاسم مندوانی، دبیر معارف اسلامی و فلسفه و منطق شهرستان شادگان

ردیف	درس دوازدهم: پیوند مقدس	صفحه
۱	طبق فرمایش نبی مکرم اسلام حضرت محمد(ص)، «هیچ بنایی نزد خدا، محبوبتر از نیست.» پاسخ: «ازدواج».	۱۴۸
۲	مقدس ترین نهاد و بنای اجتماعی نزد خدا، کدام است؟ توضیح دهید. پاسخ: «خانواده»؛ این نهاد، با ازدواج زن و مرد به وجود می آید و با آمدن فرزندان کامل می شود. با تولد فرزندان، زن و مرد، مادر و پدر بودن را تجربه می کنند و فرزندان را در دامن خود پرورش می دهند.	۱۴۸
۳	آیا کلمات «انس»، «انسان»، «بنی آدم» و «ناس» در قرآن کریم؛ اختصاص به جنس خاص [زن یا مرد] دارد؟ چرا؟ پاسخ: خیر، [هر آیه ای که با این کلمات همراه باشد، به زن و مرد، هر دو مربوط می شود]. زیرا حقیقت انسان را «روح» او تشکیل می دهد و روح انسان، نه مذکر است و نه مؤنث.	۱۴۹
۴	زنان و مردان، چگونه می توانند به «قرب الهی» و «بهشت جاوید» برسند؟ پاسخ: آن ها به عنوان افراد «نوع بشر»، استعدادها و ویژگی های فطری یکسان و هدف مشترکی دارند که با بهره گیری از آن ویژگی ها می توانند به هدف مشترک، یعنی «قرب الهی» و «بهشت جاوید» برسند.	۱۴۹
۵	خداوند، زن و مرد را به گونه ای آفریده که «زوج» یکدیگر باشند؛ یعنی چه؟ پاسخ: «یعنی در کنار هم قرار گیرند و یکدیگر را کامل کنند.»	۱۵۰
۶	«خصوصیت مشترک» و «خصوصیت متفاوت» زن و مرد را بنویسید. پاسخ: در «ویژگی های انسانی» با هم مشترک هستند و خداوند برای هر دو هدف واحدی معین کرده است، اما از جهت «خصوصیات جسمی» با هم متفاوتند. البته، این تفاوت ها به گونه ای است که هر دو را به هم نیازمند کرده است.	۱۵۰
۷	آیا تفاوت میان زن و مرد، به معنی برتری یکی بر دیگری است؟ چرا؟ پاسخ: خیر؛ زیرا برتری هر کس نزد خدا، به «تقواست» و هر انسانی می تواند آن را در وجود خود «پرورش» دهد.	۱۵۰
۸	چرا خداوند حکیم، میان زن و شوهر وظایف مختلفی قرار داده است؟ توضیح دهید. پاسخ: تا هر کدام از آن ها بتوانند در زندگی مشترک و خانوادگی نقش های خاصی را بر عهده بگیرند و یک «خانواده متعادل» را پدید آورند.	۱۵۱
۹	خداوند، توانمندی عاطفی بالای زنان و «قدرت جسمی بیشتر مردان» را برای چه چیزی در آن ها قرار داده است؟ پاسخ: تا؛ «زن با محبت مادری، فرزندان را رشد دهد» و «مرد با کارکردن، نان آور خانواده باشد».	۱۵۱
۱۰	انسان، چه زمانی وارد مرحله «مسئولیت پذیری» می شود؟ توضیح دهید. پاسخ: زمانی که به سن بلوغ و دوره جوانی برسد؛ وی در این دوره، این شایستگی را به دست می آورد که مخاطب خداوند قرار بگیرد و از هم اکنون برای سعادت خود و خانواده ای که در آینده نزدیک تشکیل خواهد داد، برنامه ریزی نماید.	۱۵۱

۱۱	مهم‌ترین برنامه‌هایی که در مورد «تشکیل خانواده» وجود دارند را بنویسید. پاسخ: ۱) تقویت عفاف و پاکدامنی در خود از آغاز بلوغ ۲) مشخص کردن هدف‌های خود از تشکیل خانواده ۳) شناخت معیارها و شاخص‌های همسر مناسب ۴) شناخت ویژگی‌های روحی زن و مرد	۱۵۱
۱۲	از میان مهم‌ترین برنامه‌های تشکیل خانواده، «تقویت عفاف و پاکدامنی» را توضیح دهید. پاسخ: دوره بلوغ تا ازدواج، یکی از حساس‌ترین و ارزشمندترین دوره‌های عمر انسان است و دوره گذر از کودکی و ورود به بزرگسالی و پذیرش مسئولیت‌های زندگی است. اگر نوجوان و جوان، این دوره را با پاکی و پاکدامنی بگذرانند و در حالی به زندگی مشترک با همسرش وارد شود که آلوده به فحشا و گناه نشده باشد، راه رسیدن به «بهشت» را برای خود و فرزندانش بسیار هموار کرده است.	۱۵۱
۱۳	چرا قرآن کریم از دختران و پسران می‌خواهد قبل از ازدواج، حتماً «عفاف» پیشه کنند؟ پاسخ: «تا خداوند به بهترین صورت، زندگی آنان را سامان [نظم] دهد»	۱۵۱
۱۴	چرا قرآن کریم از دختران و پسران می‌خواهد که به هیچ وجه در پی رابطه غیر شرعی [چه پنهان، چه آشکار] با جنس مخالف نباشند؟ پاسخ: زیرا که: ۱) ضرر و زیان آن تا قیامت، دامن گیر آنان خواهد شد. ۲) در نسل‌های آنان تأثیر بدی خواهد گذاشت.	۱۵۱
۱۵	هر جوان به طور فطری خواستار ازدواج با چه کسی است؟ پاسخ: کسی که: ۱) قبل از ازدواج پاکدامنی خود را حفظ کرده باشد. ۲) رابطه غیر شرعی با جنس مخالف نداشته است.	۱۵۲
۱۶	چرا هر کس خواستار آن است تا دیگران به اعضای خانواده او نظر سوء نداشته باشند، خودش هم باید چنین باشد؟ پاسخ: زیرا نظام هستی بر «عدالت» استوار است. عمل هر کس، عکس العملی دارد که «قسمتی» از آن در این جهان، ظاهر می‌شود و «تمام آن» در جهان آخرت.	۱۵۲
۱۷	شایسته است که به تدریج درباره هدف خود از ازدواج فکر کنیم و هوشمندانه وارد این مرحله از زندگی شویم. ☒ درست ☐ نادرست	۱۵۲
۱۸	چهار مورد از اهدافی که برای تشکیل خانواده در متون دینی ذکر شده است را بنویسید. پاسخ: ۱) پاسخ به نیاز جنسی ۲) انس با همسر ۳) رشد و پرورش فرزندان ۴) رشد اخلاقی و معنوی	۱۵۲
۱۹	از اهدافی که برای تشکیل خانواده در متون دینی ذکر شده «پاسخ به نیاز جنسی است»، آن را توضیح دهید. پاسخ: «ابتدای قرین» زمینه ازدواج، نیاز جنسی مرد و زن به یکدیگر است. این نیاز که احساس آن از دوران بلوغ آغاز می‌شود، اولین کشش و جاذبه را میان مرد و زن ایجاد می‌کند و آنان را به سوی تشکیل خانواده سوق می‌دهد. بر اثر ازدواج و پاسخ صحیح به این نیاز، هر کدام از مرد و زن، به یک «آرامش روانی» می‌رسند.	۱۵۲
۲۰	از اهدافی که برای تشکیل خانواده در متون دینی ذکر شده، «انس با همسر است» آن را توضیح دهید. پاسخ: هر یک از زن و مرد، علاوه بر نیاز جنسی، نیازمند به زندگی با دیگری هستند و این نیاز نیز، پس از بلوغ آشکار می‌شود. این نیاز، به گونه‌ای است که اگر فردی از راه‌های نامشروع آن را برطرف کند اما بدون همسر زندگی کند، باز هم یک بی‌قراری و ناآرامی او را آزار می‌دهد که فقط با بودن در کنار همسر برطرف می‌شود.	۱۵۳

۲۱	از اهداف ازدواج و تشکیل خانواده، «رشد و پرورش فرزندان» را شرح دهید. پاسخ: خانواده، بستر رشد و بالندگی فرزندان است و هیچ نهادی نمی‌تواند جایگزین آن شود. فرزند، ثمره پیوند مرد و زن و تحکیم بخش وحدت روحی آنهاست. آنان دوام وجود خود را در فرزند می‌بینند و از رشد و بالندگی او لذت می‌برند. کدام افتخار بالاتر از آنکه خداوند، تربیت و پرورش چند تن از بندگان خود را به پدر و مادر سپرده است و احترام و اطاعت از والدین را هم ردیف «طاعت و عبودیت خود» قرار داده است.	۱۵۳
۲۲	از اهداف ازدواج و تشکیل خانواده، «رشد اخلاقی و معنوی» را شرح دهید. پاسخ: پسر و دختر جوان با تشکیل خانواده، از همان ابتدا زمینه‌های فساد را از خود دور می‌کنند، مسئولیت‌پذیری را تجربه می‌نمایند، مهر و عشق به همسر و فرزندان را در خود پرورش می‌دهند، با گذشت و مدارا و تحمل سختی‌ها و ناگواری‌های زندگی، به درجات معنوی بالاتری نایل می‌شوند.	۱۵۳
۲۳	اولین کشش و جاذبه میان مرد و زن، که آنان را به سوی تشکیل خانواده سوق می‌دهد؛ کدام است؟ (۱) پاسخ به نیاز جنسی (۲) انس با همسر (۳) رشد و پرورش فرزندان (۴) رشد اخلاقی و معنوی ☐	۱۵۳
۲۴	پس از تعیین هدف ازدواج، چه چیزی مطرح می‌شود؟ پاسخ: «انتخاب همسر مناسب».	۱۵۳
۲۵	طبق مقررات اسلامی، رضایت کامل چه کسانی برای ازدواج «ضروری» است و اگر عقدی به‌زور، انجام بگیرد؛ چه حکمی دارد؟ پاسخ: «پسر و دختر» - «باطل» است و «مشروعیت» ندارد.	۱۵۳
۲۶	رابطه «انتخاب همسر» و «مسئولیت آینده» را توضیح دهید. پاسخ: داشتن قدرت انتخاب، «ارزشمند» و در عین حال، «مسئولیت‌آور» است. برای موفق شدن در این مسئولیت، باید بر شور و احساس جوانی تسلط کامل داشت و با چشم باز عمل کرد. همواره دیده‌ایم که علاقه و محبت به یک شخص چشم و گوش را می‌بندد و عقل را به حاشیه می‌راند. این سخن امام علی (ع) مربوط به مواردی از همین قبیل است: «حُبُّ الشَّيْءِ يُعَمِّي وَيُصِمُّ: علاقه [شدید] به چیزی، آدم را کور و کر می‌کند».	۱۵۳
۲۷	چرا پیشوایان دین از ما خواسته‌اند که در مورد انتخاب همسر آینده، با پدر و مادر خود «مشورت» کنیم؟ پاسخ: «تا به انتخابی درست برسیم»؛ پدر و مادر به علت محبت به فرزند، معمولاً مصلحت و خوشبختی او را در نظر می‌گیرند و به علت تجربه و پختگی‌شان، بهتر می‌توانند خصوصیات افراد را دریابند و عاقبت ازدواج را پیش‌بینی کنند.	۱۵۳
۲۸	پدران و مادران، نباید نظر خود را بر فرزندان‌شان تحمیل کنند و آن‌ها را به ازدواجی ناخواسته بکشانند. درست ☒ نادرست ☐	۱۵۴
۲۹	شایسته است خانواده، چگونه محیطی باشد؟ چرا؟ پاسخ: «محیط هم‌دلی، اعتماد به بزرگ‌ترها و شنیدن نظرات یکدیگر» - «تا بهترین تصمیم‌ها گرفته شود و کمتر به حسرت و پشیمانی منجر شود».	۱۵۴
۳۰	از نظر قرآن کریم؛ مهم‌ترین معیار همسر شایسته چیست؟ پاسخ: «با ایمان بودن اوست».	۱۵۴
۳۱	هر قدر «ایمان» یک فرد، «قوی‌تر» باشد، شایستگی وی برای همسری «.....» خواهد بود. پاسخ: «پیش‌تر».	۱۵۴

۳۲	علاوه بر «با ایمان بودن همسر» چهار معیار دیگر مؤثر در انتخاب وی را به عنوان «زوج» بنویسید. پاسخ: (۱) اصالت خانوادگی (۲) عدم ارتباط قبلی با جنس مخالف (۳) انجام عبادات، به خصوص نماز (۴) پوشش مناسب اسلامی و ...	۱۵۴
۳۳	تحقیق درباره همسر آینده را نباید با کدام معاشرت‌ها، اشتباه گرفت؟ پاسخ: معاشرت‌هایی که منشأ آن، تنها «هوس‌های زودگذر» است.	۱۵۴
۳۴	چرا خداوند به ما اجازه معاشرت‌هایی که منشأ آن تنها هوس‌های زودگذر است، نداده است؟ پاسخ: زیرا تجربه نشان داده است که، این گونه معاشرت‌ها هر چند با عنوان‌هایی مانند شناخت روحیه همسر و یا پی بردن به نقاط تفاهم یکدیگر باشد، نتیجه‌بخش نیست و آثار زیان بار دیگری دارد که به خاطر همان آثار، خداوند، اجازه این گونه معاشرت‌ها را به ما نداده است. در این نوع معاشرت‌ها، معمولاً احساسات بر هر دو نفر حاکم می‌شود و پسر و دختر شخصیت واقعی خود را پنهان می‌کنند و هر طرف اصرار دارد خود را بهتر از آن چه هست نشان دهد تا محبوب دیگری واقع شود. معمولاً، بیش‌تر این معاشرت‌ها به «سستی رابطه» و «جدایی» می‌انجامد.	۱۵۵
۳۵	آمادگی برای ازدواج، نیازمند چند بلوغ است؟ بنویسید. پاسخ: «دو بلوغ»: (۱) جنسی (۲) عقلی و فکری	۱۵۵
۳۶	بلوغ جنسی، مدتی پس از بلوغ عقلی و فکری فرا می‌رسد. درست ☐ نادرست ☒	۱۵۵
۳۷	با رسیدن جوان به کدام نوع بلوغ، در می‌یابد که باید زندگی خود را بسیار جدی بگیرد و برای آینده‌اش برنامه‌ریزی کند؟ پاسخ: «بلوغ عقلی و فکری».	۱۵۵
۳۸	چهار مورد از نشانه‌های بلوغ عقلی و فکری در انسان را نام ببرید. پاسخ: (۱) توجه به داشتن شغل و پیدا کردن کار (۲) فکر کردن درباره ویژگی‌های همسر (۳) تنظیم خرج و هزینه خود (۴) دوری از بی برنامه بودن	۱۵۵
۳۹	نباید فاصله میان بلوغ جنسی و عقلی [فکری] با زمان ازدواج، زیاد شود و تشکیل خانواده به تأخیر افتد. درست ☒ نادرست ☐	۱۵۵
۴۰	پیشوایان ما، از پدران و مادران خواسته‌اند که چگونه شرایط لازم را برای ازدواج فرزندان خود فراهم کنند؟ توضیح دهید. پاسخ: «با کنار گذاشتن رسوم غلط»؛ همچنین، از آنها خواسته، به خاطر پندارهای باطل همچون فراهم شدن همه امکانات زندگی، فرزندان خود را به «گناه» نکشانند و جامعه را گرفتار «آسیب» نسازند.	۱۵۵
۴۱	پیامبر اکرم (ص) می‌فرماید: «کسی که از دواج کند، نصف دین خود را حفظ کرده است؛ پس باید برای حفظ نصف دیگر، از خدا پروا داشته باشد.»؛ این جمله کوتاه، اهمیت چه چیزی را به خوبی می‌رساند؟ پاسخ: «اهمیت ازدواج»؛ نشان می‌دهد که چگونه نیمی از دینداری انسان با ازدواج، حفظ و نگهداری می‌شود.	۱۵۶
۴۲	چرا پیامبر اکرم (ص) خطاب به والدین می‌فرماید: برای دختران و پسران خود، امکان ازدواج فراهم کنید؟ پاسخ: تا خداوند؛ (۱) اخلاقشان را نیکو کند. (۲) در رزق و روزی آن‌ها توسعه دهد. (۳) عفاف و غیرت آن‌ها را زیاد گرداند.	۱۵۶

۴۳	طبق فرمایش امام صادق (ع): «.....» رکعت شخص متأهل، برتر از «.....» رکعت نمازی است که شخص مجرد می خواند. پاسخ: «دو» - «هفتاد».	۱۵۶
۴۴	از دواج، برای چه چیزی انجام می شود؟ پاسخ: «برای رفع نیازهای طبیعی و پاسخ گویی به قانون خلقت است.»	۱۵۶
۴۵	شایسته است در پاسخ گویی به نیازهای طبیعی از دواج، به کدام ویژگی ها دقت کنیم؟ پاسخ: ۱) زمان مناسب ۲) شیوه صحیح	۱۵۶
۴۶	فواید از دواج در زمان مناسب را بنویسید. پاسخ: ۱) شادابی ۲) سلامت جسمی و روحی ۳) رشد طبیعی ۴) احساس رضایت درونی ۵) کاهش فشار جنسی ۶) سلامت اخلاقی جامعه	۱۵۶
۴۷	تأخیر در ازدواج سبب چه نتایجی می شود؟ پاسخ: ۱- افزایش فشارهای روحی و روانی ۲- روابط نامشروع و آسیب های اجتماعی	۱۵۶
۴۸	اگر فردی بخواهد به شیوه ای غیر از ازدواج به عبارت دیگر، به شیوه ناصحیح، به نیاز جنسی خود پاسخ دهد؛ چه نتایجی دارد؟ پاسخ: در آن صورت لذت آنی [زودگذر] برخاسته از گناه، پس از چندی روح و روان فرد را پژمرده می کند و شخصیت او را می شکند. این گونه اشخاص، به جای بازگشت به مسیر درست، برای فرار از این پژمردگی به افراط در گناه کشیده می شوند؛ اما نمی دانند که روحشان مانند تشنه ای است که هر چه بیش تر از آب شور دریا می نوشد، بر تشنگی اش افزوده می شود و بی قراری اش شدت می یابد.	۱۵۶

طراح: «قاسم مندوانی، دبیر معارف اسلامی و فلسفه و منطق شهرستان شادگان»